

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΑ

31 Μαΐου 1908

ΕΤΟΣ Η' ΤΕΥΧΟΣ 184

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΤΡΟΥ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗ 'Ο Οικουμενικός Πατριάρχης 'Ιωακείμ ὁ Γ'.
ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΟΛΕΜΗ Νέα Πουήματα.
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Δύο διηγήματα.
Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ 'Ανέκδοτοι ἐπιστολαί.
ΛΑΖΑΡΟΥ ΒΕΛΕΛΗ 'Ο Καποδίστριας ὡς θεμελιωτὴς τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύ-
σεως ἐν Ἑλλάδι.
Γ. Π. ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ 'Απ' Ἀθηνῶν εἰς Ἐπίδαυρον.
ΠΡΟΣΠΕΡ ΜΕΡΙΜΕ 'Ο Ἀββᾶς Ὠμπέν.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

Λόγοι καὶ Ἀντίλογοι ὑπὸ Π. Νβ.
Τὰ Βιβλία ὑπὸ Πέτρου Ζητουνιάτη.
'Αρχαιολογικά ὑπὸ *.
Διπλωματικαὶ Φυσιогωνμίαι 'Ιωάννης Γρυπάρης ὑπὸ Π. Ζητουνιάτη.
'Επιστολαὶ ἐκ Παρισίων, ἡ Πάπισσα 'Ιωάννα τοῦ Ροῖδη ὑπὸ Ζ. Παπαντωνίου.
ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ Ἀπὸ τὰ διάφορα περιοδικά. — Ὀλιγό-
στιχα. — Νέαι ἐκδόσεις. — Ἀλληλογραφία. — Πρὸς τοὺς συνδρομητάς μας.

ΕΙΚΟΝΕΣ

'Ο Οικουμενικός Πατριάρχης 'Ιωακείμ ὁ Γ' ἐκτὸς τοῦ κειμένου. — Ἑλληνικὰ
ταξείδια/ 2 εἰκόνες. — Ἀπὸ τὴν Ἐπίδαυρον 2 εἰκόνες. — 'Ιωάννης Γρυπάρης. —
'Αλφρέδος Ζαρρὺ. — 'Ιωάννης Σάλτας.

'Αθῆναι, ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35

'Εκάστον Τεύχος Δραχ. 1,20

ΤΙΜΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΤΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

Αι έγγραφα αρχίζονται κατά μήνα.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος δρ. 25

δι' έξ μην. = 13

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος φρ. 25

δι' έξ μην. = 13

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΑΘΗΝΑΙ. 35 Όδος 'Αριστοτέλους.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

εκδίδονται την 15 και 30 έκαστου μηνός.

Έκαστον έτος αποτελείται από δύο τόμους από 15 'Οκτωβρίου και από 15 'Απριλίου. Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

Έν τεύχος αποστέλλεται δωρεάν ως δείγμα.

ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ΚΑΤΑ ΔΟΣΕΙΣ: Δρ.—Φρ. 4 κατά διμηνίαν, προπληρωτέα. Η 1η δόσις Δρ.—Φρ. 5. ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ΜΗΝΙΑΙΟΙ (διά την Ελλάδα μόνον) Δρ. 2 κατά μήνα, προπληρωτέα. Η 1η δόσις Δρ. 3. — Πάσα αίτησις προς έγγραφην συνοδεύεται απαραίτητως υπό του αντίτιμου εις τραπεζ. ή ταχ. έπιταγήν.

Προς τον κ. ΚΙΜΩΝΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΝ
Διευθυντήν των «Παναθηναίων» ΑΘΗΝΑΣ

Όλα τα τεύχη των προηγούμενων έτών πωλούνται υπερτιμημένα.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ των «Παναθηναίων» εις όλην την Ρωσίαν ο κ. 'Αναστάσιος Μάλτος.
Όδησός rue Pouschkin No 66.

ΜΕ ΜΙΑΝ ΔΡΑΧΜΗΝ ΚΕΡΔΟΣ 100,000!

ΛΑΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΛΗΡΩΣΕΙΣ 29 ΙΟΥΝΙΟΥ, 26 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ ΚΑΙ 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1908

1 ΔΡΑΧΜΗ ΕΚΑΣΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΟΝ ΙΣΧΥΟΝ ΔΙΑ ΜΙΑΝ ΚΛΗΡΩΣΙΝ

ΚΕΡΔΗ ΕΚΑΣΤΗΣ ΚΛΗΡΩΣΕΩΣ

1	Μέγα κέρδος	έκ Δραχ.	100,000
1	Κέρδος	έκ »	25,000
1	Κέρδος	έκ »	10,000
3	Κέρδη	έκ »	5,000
5	Κέρδη	έκ »	1,000
411	Κέρδη	έκ »	100
578	Κέρδη	έκ »	50
10,000	έν όλω Κέρδη αξίας	Δραχ.	225,000

Γραμμάτια πωλούνται: Εις τα δημόσια ταμεία και λοιπάς δημοσίας αρχάς, εις τας Τραπεζας, εις τους σταθμάρχας και στασιάρχας των σιδηροδρόμων, τους διαχειριστάς των μονοπωλίων και τα πρακτορεία των έφημερίδων προς ΔΡΑΧΜΑΣ ΤΕΣΣΑΡΑΣ έκαστον, ισχύον διά τας τέσσαρας κληρώσεις και προς ΔΡΑΧΜΗΝ ΜΙΑΝ έκαστον γραμμάτιον, ισχύον διά μίαν έκ των τριών τελεταίων κληρώσεων.

Διά πᾶσαν πληροφορίαν ή ζήτησιν γραμματίων απευθυντέον εις τὸ Γραφεῖον τοῦ Ἑθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων, Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν, εἰς Ἀθήνας.

Ὁ Διευθύνων Τμηματάρχης Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ

ΜΕΓΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ

“ΑΙ ΘΕΡΜΑΙ ΤΟΥ ΣΥΛΛΑ,”
ΛΟΥΤΡΑ ΑΙΔΗΨΟΥ

Έναρξις 1 Μαΐου—15 Σεπτεμβρίου

Τὸ Μεγαλύτερον, ὠραιότερον καὶ πλουσιότερον ξενοδοχεῖον τῶν ἑλληνικῶν λουτρῶν. Λουτρά ἐντὸς τοῦ ξενοδοχείου. Μαγειρικὴ ἀρίστη. Ὑπηρεσία τελεία. Δωμάτια μετὰ καὶ ἄνευ τροφῆς. Ἑστιατόριον πρώτης τάξεως με τιμὰς λογικὰς.

ΤΙΜΑΙ ΔΩΜΑΤΙΩΝ

Ἄνευ τροφῆς ἀπὸ δραχμὰς 4
Μετὰ τροφῆς pension ἀπὸ δραχμὰς 10

Διευθυντής: ΟΣΚΑΡ ΔΑΡΙΓΚ

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΥΠΟΚΑΜΙΣΩΝ

ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΚΥΡΙΩΝ

ΙΔΡΥΘΗ ΕΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΜΑ ΣΙΔΗΡΩΤΗΡΙΟΥ ΠΡΩΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ

ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

33—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—33

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΙ ΠΑΝΤΟΣ ΕΙΔΟΥΣ

ΜΕΓΕΘΥΝΣΕΙΣ

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ 10. Παρά τη πλατεία Συντάγματος

ΤΑ ΜΕΤΑΞΩΤΑ

ΣΠΑΡΤΗΣ ΚΑΡΑΣΤΑΜΑΤΗ

ΗΕΙΩΘΗΣΑΝ 10 ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ ΤΙΤΛΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΤΙΜΗΘΗΣΑΝ ΔΙΑ ΧΡΥΣΩΝ ΒΡΑΒΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΙΤΛΩΝ ΤΙΜΗΣ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Τὰ περίφημα ταῦτα μεταξωτά τῆς κ. Σπάρτης Καρασταμάτη, τὰ ὑμνηθέντα εἰς ὅλας τὰς γλώσσας καὶ διαδοθέντα εἰς ὅλον τὸν κόσμον κατέστησαν περιώνυμα διὰ τὴν ἀπαράμιλλον στερεότητά των καὶ τὴν ἐκ καθαρῆς καὶ φυσικῆς μετάξης λεπτεπίλεπτον τέχνην των.

11—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—11

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ, ΓΛΥΠΤΙΚΗΣ & ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΑΡ. ΛΑΪΟΥ

Αριστούχον τοῦ Πολυτεχνείου Ἀθηνῶν

Ἀριστούχον τῆς Ἀκαδημίας Μονάχου

ΑΘΗΝΑΙ.—ΟΔΟΣ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΚΟΥ 1.

ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΗΛΙΑ Ι. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

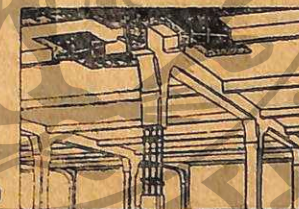
ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΩΝ ΓΕΦΥΡΟΠΟΙΩΝ

5—ΟΔΟΣ ΖΩΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ—5

Μελέται καὶ ἐκτελέσεις μηχανικῶν καὶ οἰκοδομικῶν ἔργων.—Ἐφαρμογὴ συστήματος Hennebique.

Κατασκευὴ γεφυρῶν, ἀφλέκτων οἰκιῶν, δαπέδων, στηλῶν κ.τ.λ. διὰ σιεροκοιναμάτος σιδηροπαγοῦς (béton armé) συστήματος Hennebique.

ΜΕΓΑ ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΕΝ ΤΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΙ ΕΚΘΕΣΕΙ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ 1900

Ἀντιπροσωπεία ἐν Ἑλλάδι τοῦ ἐν Παρίσι τοῦ οἴκου Hennebique.

RICHARD JOHNSON CLAPHAM & MORRIS L^D

24-26 LEVER STREET

MANCHESTER

Ἐμποροὶ καὶ Προμηθευταὶ εἰς τὰ ἑξῆς εἶδη:

Γαλβανισμένα λαμαρῖνα ἴσαι καὶ ἀδλακωταί.
Λαμαρῖνα μαῦραι.
Τενεκέδες διάφοροι.
« γαλλικοί.
Μόλυβδος εἰς φύλλα καὶ χελώνας.
Κασσίτερος.
Χαλκὸς εἰς φύλλα καὶ κύκλους.
Σωλήνες διὰ κλίνας.
Σιδηροσωλήνες διὰ φωταέριον καὶ ὕδωρ.
Σωλήνες ἐκ χαλκοῦ, ὀρειχάλκου καὶ μολύβδου.

Σύρματα σιδηρᾶ, γαλβανισμένα καὶ μὴ.
» χάλκινα, ὀρειχάλ. καὶ κασσίτερωμένα.
Συρματοφράκται γαλβανισμένοι.
Σουηδικὸς Σίδηρος.
Ἄγκυραι καὶ Ἄλυστοι.
Κλῖναι διάφοροι.
Χημικὰ προϊόντα.
Χρώματα διάφορα.
Ἐλαία »
Γλυκερίνη.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ: ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

HOBBS, MART & CO L^D

ΜΟΝΟΚΟΜΜΑΤΑ

ΧΑΛΥΒΔΙΝΑ

ΧΡΗΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΠΥΡΟΣ
ΤΗΣ ΠΤΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΛΕΠΤΩΝ

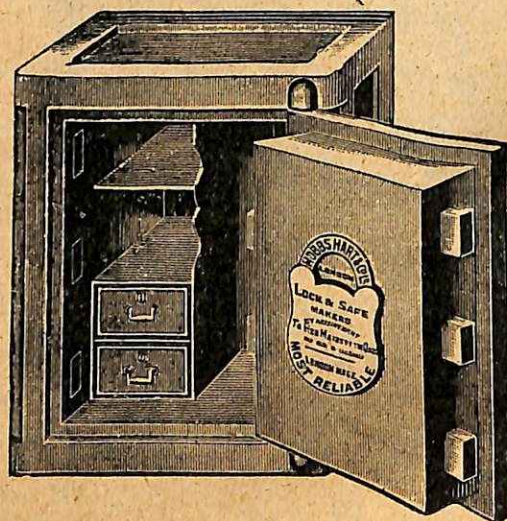
ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΑΙ

ΤΩΝ ΘΗΣΑΥΡΟΦΥΛΑΚΙΩΝ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ

ΔΙΑΡΚΗΣ ΕΚΘΕΣΙΣ: 76, Cheapside, London E. C.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΚΑΙ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ: Arlington Street, Islington, N.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ: ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΥΛΟΓΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΚΑΙ

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΕΛ. ΚΑΖΑΝΗ

ΜΕΓΑ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΝ, ΧΗΜΕΙΟΝ ΚΑΙ ΦΑΡΜΑΚΕΜΠΟΡΕΙΟΝ

Α. Φ Ω Κ Α

Φαρμακοποιὸς Αἰς τῆς ἀνωτάτης Φαρμακευτικῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων.

Ἀκριβεστάτη ἐκτέλεσις ὅλων τῶν συνταγῶν ὑπὸ προσωπικοῦ ἀπαρτιζομένου ὑπὸ ἐπιστημόνων φαρμακοποιῶν. — Γαλλικαὶ καὶ Ἀγγλικαὶ εἰδικότητες (Spécialités). — Πρόσφατα μεταλλικὰ ὕδατα. — Ἀπολυμάνσεις καὶ ἀποστειρώσεις διὰ τελειοτάτων συσκευῶν καὶ κλιβάνων. — Τεχνητὸς ὀρρός.

Ὅλα τὰ εἶδη τῶν χημικῶν ἀναλύσεων. — Ἀναλύσεις ὑδάτων μετὰ μικροβιολογικῆς ἐρεῦνης. — Μικροβιολογικὸν ἐργαστήριον τέλειον.

ΤΜΗΜΑ ΦΑΡΜΑΚΕΜΠΟΡΙΚΟΝ

Ὅλα τὰ φαρμακευτικὰ εἶδη εἰς τιμὰς ἀκαταγωνίστους.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΦΩΤΙΣΜΟΣ

ΘΕΡΜΑΝΣΙΣ

ΚΙΝΗΤΗΡΙΟΣ ΔΥΝΑΜΙΣ

διὰ τοῦ οἰνοπνεύματος

Ὁ Φωτισμὸς διὰ τοῦ οἰνοπνεύματος στοιχίζει τέσσαρας φορές εὐθηνότερα ἀπὸ τὸν φωτισμὸν διὰ τοῦ πετρελαίου, δὲν ἀλλοιώνει τὸν ἀέρα, οὔτε παράγει καπνὸν ἢ ὀσμὴν. — Κίνδυνος κανεῖς. — Καθαριότης τελεία.

Μηχανήματα μαγειρείου Rechauds καὶ λουτρῶν. — Σίδερα διὰ σιδέρωμα.

Θερμάστραι διὰ δωμάτια παντὸς μεγέθους.

Κινητὲς δυνάμεις $\frac{1}{2}$ ἕως 30 ἵππων, τῶν καλυτέρων μηχανουργειῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ Otto Deutz, Christoph etc.

ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ "ΑΠΟΛΛΩΝ"

ΩΔΕΙΟΝ ΛΟΤΤΝΕΡ

ΑΘΗΝΑΙ. — Ὀδὸς Φειδίου 3. — ΑΘΗΝΑΙ

Ἐν τῷ Ὁδεῖῳ τοῦτο διδάσκουσιν οἱ ἑξῆς δεδοκιμασμένοι καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι:

Ἡ Κ^α Αἰγὰ φὸν Λόττνερ, Διευθύντρια, κλειδοκύμβalon.

Ὁ Κ^{ος} Κάρολος Μπέμμερ, Βιολοντζέλον, χορῶδια καὶ musique d'ensemble.

Ὁ Κ^{ος} Τὼν Σουλτσ, Βιολίον.

Ἡ Κ^α Νίνα Φωκά, Μονωδία.

Ἡ Δ^{ις} Σ. φὸν Χαίρσελμαν, Κλειδοκύμβalon.

Ὁ Κ^{ος} Νικ. Δέλλιος, Θεωρία τῆς Μουσικῆς.

Ἡ Κ^α Ε. Κισσίσογλου, Κλειδοκύμβalon.

Ἐκτενέστεραι πληροφορίαι, ὁ κανονισμὸς τοῦ Ὁδεῖου ὡς καὶ τὸ καταστατικὸν τοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου «Ἀπόλλων» στέλλονται ταχυδρομικῶς τῷ αἰτούντι.

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ ΙΔΡΥΘΕΙΣΗΣ ΤΩ 1886

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡΑΧ. 5.000.000

Τμήμα Τραπεζικόν. — Συνάλλαγμα. — Έκδοσις επιταγών (chèque). — Πιστωτικά έπιστολαί. — Εισπράξεις. — Δάνεια επί ένεχύρω Χρεωγράφων. — Προεξοφλήσεις. — Καταθέσεις. — Φύλαξις τίτλων καί τιμαλφών.

Τμήμα Ταμιευτηρίον. — Ταμιευτήριον 4 % — Μηνιαία καταθέσεις ανατοκιστικά.

Τμήμα Χρηματιστηρίον. — Αγοραπωλησία χρεωγράφων. — Χρηματιστικά έντολαί.

Τμήμα Έμπορίον. Προμήθειαι έμπορευμάτων. — Αντιπροσωπείαι οίκων. — Πληροφορίαι έμπορικά. — Δέρματα κατεργασμένα βυρσοδεψείον Μοσχάτου.

Γενικόν Πρακτορείον έν Ελλάδι του Γαλλικού «Rhenix» ασφαλείας κατά του πυρός καί της ζωής.

ΤΟΚΟΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

3 $\frac{1}{2}$ %	απόδοσις εις πρώτην ζήτησιν.	4 $\frac{1}{2}$ %	απόδοσις μετά έν έτος.
4 $\frac{0}{0}$	» μετά τρεις μήνας.	5 $\frac{0}{0}$	» μετά δύο έτη.
4 $\frac{1}{4}$ %	» μετά έξι μήνας.	5 $\frac{1}{2}$ %	» μετά τρία έτη καί πλέον.

Διά καταθέσεις εις χρυσόν κατά $\frac{1}{2}$ % ολιγώτερον.

Τά κομψότερα **Σακάκια** από τά εκλεκτότερα Άγγλικά καί Γαλλικά υφάσματα εις τό μέγα έμποροπραπτικόν κατάστημα:

ΣΩΚΡ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Όδός Σταδίου 12. (Έναντι Βουλής).

ΑΝΑΜΦΙΣΒΗΤΗΤΟΣ ΑΛΗΘΕΙΑ

έκφεύγουσα μετά θανμασμού
έκ του στόματος δλοκλήρου της μεγίστης πελατείας
του Έποδηματοποιείου

Ζ. ΣΚΑΡΔΙΑΚΟΥ

ΟΔΟΣ ΠΡΟΑΣΤΕΙΟΥ ΑΡ. 10

ότι ούδέποτε άπενεμήθη δικαιότερον βραβείον από τό **Χρυσούν Βραβείον** της τελευταίας Διεθνούς Έκθέσεως, δοθέν εις τό Κατάστημα **ΣΚΑΡΔΙΑΚΟΥ**.

ΔΙΟΤΙ

τά ύποδήματά του, γόβες, σκαρπίνια, μπότες καί ή έν γένει εργασία του φέρει

Σφραγίδα της Τελειότητος

υπό έποψιν κομψότητος καί στερεότητος.

ΛΑΡΥΓΓΟ-ΩΤΟΛΟΓΟΣ

ΙΑΤΡΟΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Πλατεία Αγίου Γεωργίου 4.

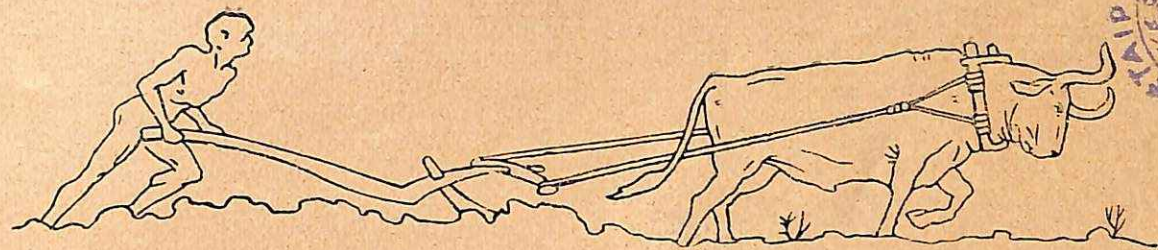
Άκριβώς έμπροσθεν του Συλλόγου Παρνασσού καί της έκκλησίας άγ. Γεωργίου (Καρύτη)

Ώραι επισκέψεως 10—12 π. μ. 3—5 μ. μ.

Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΙΩΑΚΕΙΜ Ο Γ'

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Η' 31
ΜΑΪΟΥ 1908

Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΙΩΑΚΕΙΜ Ο Γ'

Ο μορφωμένος ξένος πού φθάνει εις την Κων/πολιν, οίανδήποτε εθνικότητα και αν ήναι, θα έχη πάντοτε υπ' όψει του ν' αφιερώσῃ μίαν ἡμέραν πρὸς επίσκεψιν τῶν Πατριαρχείων. Πολὺ περισσότερον ὁ Ἕλλην διὰ τὸν ὁποῖον τὸ Φανάρι εἶναι ὁ μαγνήτης πού σύρει τὴν σκέψιν καὶ τὴν ψυχὴν του. Τὸν συνδέουν τόσα συμφέροντα ἐθνικά, καὶ εἰς τὸν νοῦν του βομβοῦν τόσαι ἀναμνήσεις. Κάτι ἀπὸ τὴν παλαιὰν ζωὴν καὶ ἀκόμη περισσότερον κάτι ἀπὸ τὴν νέαν, τὴν γεμάτην ἀπὸ μόχθους, ὄνειρα καὶ πόθους, ἔχει νὰ ἰδῇ κανεὶς μέσα εἰς τὰ ξύλινα ἐκεῖνα οἰκήματα πού συμφύρονται τόσαι καλογηρικαὶ ἀντιζηλῖαι, πού συντρίβονται τόσαι ἐπιθέσεις τῶν ξένων καὶ τῶν ἰδικῶν μας, καὶ πού δέσμια μένουν ἐπάνω των τὰ βλέμματα τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ὅταν ἔφθασα εἰς τὴν Βασιλεύουσαν, ἡ πρώτη μου φροντίς ἦτο νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν. Τὰ βλέμματά μου κατόπιν ἐστράφησαν πρὸς τὸν γοητευτικὸν Κεράτιον. Ἐνα βαποράκι μὲ ἀπέθεσεν εἰς τὸ Φανάρι πού τὸ φιλοῦν μὲ θελκτικὴν νοχέλειαν τ' ἀκύμαντα νερά. Ἐπειτα ἀπὸ τὸ πολυτάραχον Σταυροδρόμι, τὸν Γαλατᾶν καὶ τὴν Πόλιν, τὸ Φανάρι βυθισμένον εἰς μίαν γοητευτικὴν σιωπὴν μοῦ ἔκαμε τὴν ἐντύπωσιν πού ἠσθάνθην ὅταν ἐξῆλθον εἰς τὴν Ὁξφόρδην. Βεβαίως δὲν ἔχει τοὺς πλουσίους κήπους τῆς ἀγγλικῆς πανεπιστημιακῆς πόλεως, ἀλλ' οἱ δρόμοι του εἶνε καθαροί, χωρὶς λάσπες καὶ σκιυλῖα. Οἱ ἄνθρωποι δὲν συνωστίζονται ἐκεῖ καὶ αἱ ἀπόψεις του εἶνε γεμάτες ἀπὸ ποίησιν καὶ γραφικότητα. Ἐνας τέτοιος δρόμος καθάριος καὶ ἡσυχος ὁδηγεῖ ἀπὸ τὴν ἀποβάθραν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα.

Ἀσφαλῶς δὲν εἶμαι ἐξ ἐκείνων πού εὐκόλως συγκινοῦνται. Εἴτε ἐξ ἰδιοσυγκρασίας, εἴτε διότι δὲν διέρχομαι τὰ χρόνια τῆς πρώτης νεότητος, βλέπω μὲ κάποια ἀπάθειαν, ὄχι ἀμέριστον εἰρω-

νείας, τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα πού περνοῦν ἐνώπιόν μου. Ἄλλ' ὅταν εἰσῆλθα εἰς τὸν περίβολον τῶν Πατριαρχείων, ἐξομολογοῦμαι ταπεινότητα, ὅτι ἐγὼ ὁ εὐλαβὴς εἰδωλολάτρης πού, δι' ἓνα στίχον τοῦ Σοφοκλέους, θὰ ἔθαπτα εἰς τὰ βάθη τοῦ ὁκεανοῦ ὅλα τὰ ἔργα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἠσθάνθην τὸ κεφάλι μου νὰ γέρνῃ ὑπὸ τὸ βάρος μιᾶς ὑπερόχου πνευματικῆς καὶ κοσμικῆς ζωῆς.

Ἐνας πατριωτικώτατος νέος ὁ κ. Γεώργιος Α. Ζαρίφης εἶχε τὴν εὐγένειαν νὰ μὲ παρουσιάσῃ εἰς τὴν Α. Παναγιότητα Ἰωακείμ τὸν Γ'. Ὁ διέπων σήμερον τὰς τύχας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους δὲν εἶνε κοινὸς ἄνθρωπος. Μᾶλλον ὑψηλοῦ ἀναστήματος, εὐσωμὸς καὶ μὲ ὄραϊα χαρακτηριστικὰ ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς προσελκύει τὸν σεβασμὸν τοῦ ἐπισκέπτου, ὄχι μόνον διὰ τὸ ὑψηλὸν τοῦ ὑποῦργημα ἢ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς παραστάσεως, ἀλλὰ διὰ τὴν προσήνειαν τοῦ ἥθους καὶ τὴν δύναμιν τοῦ νοῦ ἡ ὁποία τόσον βαθειὰ εἰκονίζεται εἰς τὸ αὐστηρὸς γλυκὺ πρόσωπόν του.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἀπὸ παιδάκι εἶχα ὄνειροπολῆσιν αὐτὴν τὴν γνωριμίαν. Διάφορα περιοδικὰ καὶ ἑφημερίδες πού περιέγραφον τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐθνικὴν ἐργασίαν τοῦ ἀκοιμήτου φρουροῦ τοῦ Γένους καὶ ὡς Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης καὶ ὡς Πατριάρχου καὶ ὡς ἐρημίτου εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος διὰ νὰ ἐπανέλθῃ μετὰ πολυετὴ ἀπομάκρυνσιν τροπαιοῦχος καὶ πάλιν εἰς τὸ Φανάρι, εἶχαν ὀμιλήσει πολὺ δυνατὰ εἰς τὴν ψυχὴν μου. Ὁμολογῶ ὅτι τώρα πού ἐγνώρισα ἐκ τοῦ πλησίον τὴν Α. Παναγιότητα δὲν μετανοῶ διὰ τὸν πρὸς αὐτὴν θαυμασμόν μου. Εἰμπαρῶ μάλιστα νὰ σὰς εἶπω ὅτι εἶμαι ἀπολύτως πεπεισμένος ὅτι ἐξ ὅλων τῶν ἱεραρχῶν, πού περικυκλῶνουν ζηλοτύπως τὸ Φανάρι καὶ ἐποφθαλμοῦν τὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον, εἶνε ὁ μόνος εἰς τὸν ὁποῖον τὸ

Γένος δύναται με πεποιθήσιν να ἐμπιστεύεται τὴν δεξιὰν ὑποστήριξιν τῶν συμφερόντων του.

Καὶ αὐτὸ δὲν τὸ λέγω ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυγεν οὔτε διὰ τὰ ὑποβιβάζω τὴν ἀξίαν ἄλλων ἱεραρχῶν. Τὸ στηρίζω εἰς κάποιαν παρατήρησιν ποὺ μοῦ ἔδωκεν ἡ συνομιλία μου μετὸν Ἰωακείμ τὸν Γ' καὶ τὴν ὁποίαν ἴσως δὲν ἔκαμαν οὔτε οἱ λυσσώδεις ἐχθροὶ του, οὔτε οἱ πλέον ἀφωσιωμένοι φίλοι του. Ὁ Πατριάρχης κατέχεται βαθύτατα ἀπὸ τὸ θρησκευτικὸν πνεῦμα. Ὅχι ἀπὸ τὸ δόγμα, ἀλλ' ἀπὸ τὸ πνεῦμα. Εἶνε δὲ γνωστὸν ποῖον σπουδαιότατον πολιτικὸν πρόσωπον διεδραμάτισε τὸ θρησκευτικὸν πνεῦμα εἰς τὴν ὑπαρξίν τῶν λαῶν, διότι τοῦτο ὑπῆρξεν ὁ μόνος ἱκανὸς φορεὺς νὰ δράσῃ ἐπιτυχῶς καὶ ἀστραπιαίως ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνθρώπου. Τώρα ἴσως ἡ Α. Παναγιότης εἰς τὰ βάθη τῆς συνειδήσεώς της νὰ σκέπτεται, ὅπως ἐγώ, ὅτι οἱ θεοὶ δὲν εἶνε ἀθάνατοι. Τὸ θρησκευτικὸν πνεῦμα ὅμως, αὐτὸ καθ' ἑαυτό, εἶνε αἰώνιον.

Ὁ Πατριάρχης, μετὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψίν μου, εἶχε τὴν εὐμένειαν νὰ με δεχθῇ ἐπανειλημμένως. Ἐτρεχα πλησίον του ὅπως ἡ μέλισσα εἰς τὰ ἄνθη. Ἡ διανοίᾳ του ποὺ εἶνε τόσο ἰσχυρὰ με ἠχμαλώτιζε καὶ με συγκινούσε. Δὲν γνωρίζω ἂν ἡ Παναγιότης του ἀνέγνωσε ποτὲ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Νίτσε. Ἡ συνομιλία του ὅμως εἶνε Νίτσαϊκή. Ἡ σκέψις του ἐπίσης. Ὁμιλεῖ ἥρεμα καὶ εὐγενικά, ἀλλὰ κάθε λόγος του εἶνε ἕνας συλλογισμὸς τετραγωνικός. Ἐκ τῶν συνομιλιῶν μας ἀντελήφθην ὅτι δὲν κατέγινε πολὺ μετὰ τὰ διάφορα φιλοσοφικὰ συστήματα, ἔχει ὅμως μέσα του ἔμφυτον τὴν φιλοσοφίαν τῆς πείρας. Ἦντησεν ἀπὸ τὴν φύσιν, τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν ζωὴν, ὅτι ἕνας νοῦς ὑπέροχος δύναται ν' ἀντλήσῃ. Διὰ τὰ ὁσφρανθῇ τὸν τριγύρω του κόσμον, ὅπως λέγει ὁ γερμανὸς φιλόσοφος, δὲν ἔχει μόνον τὴν μύτην του, ἀλλὰ τὰ μάτια του διὰ νὰ βλέπῃ καὶ τ' αὐτιά του διὰ ν' ἀκούῃ καὶ μαντεύῃ κατόπιν, ποὺ ὁδηγεῖ ὅλη αὐτὴ ἡ σύγχρονος πολιτικὴ ἀκαταστασία.

Καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Ἰωακείμ τοῦ Γ' ἔγκειται ἀκριβῶς εἰς τὸ ὅτι ἀντελήφθη πολὺ ἔνωρίς τὰς σκέψεις τῆς συγχρόνου εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς ποὺ δὲν ξεχωρίζει τὸν χριστιανισμόν ἀπὸ τὸν ἑλληνισμόν. Καὶ ὄντως, εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὁ χριστιανισμὸς εἶνε μία ἀπὸ τὰς πολλαπλὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἑλληνικῆς μεγαλοφυΐας. Ἡ πίστις, ὅπως τὴν ἠθέλην εἰς τὰ πρῶτα του χρόνια ὁ χριστιανισμὸς καὶ ὅπως συχνὰ τὴν ἐπραγματοποίησε, δὲν εἴμπορεῖ νὰ ὑφίσταται σήμερον χωρισμένη ἀπὸ τὸν ἑλληνισμόν. Ὁ ἀσκητισμὸς καὶ τὰ χρόνια ποὺ ἡ Ἐκκλησία χτυποῦσε μετὰ τὴν ὁρμὴν τὴν θρησκείαν τοῦ ὠραίου, χάριν τοῦ ἀγαθοῦ μόνον, ἀνῆλθον εἰς τὸ παρελθόν, καὶ οἱ σημερινοὶ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας δὲν

λησμονοῦν ὅτι εἶνε ἀπόγονοι μιᾶς μεγάλης καὶ εὐγενικῆς φυλῆς. Ἐλεῖται ἡ πίστις τῶν πρὸς τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἀπέκλεισεν ἀπὸ τὴν διάνοιάν των τὴν γνώσιν, ὅτι ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ λόγου εἶνε θεωρία καθαρῶς ἑλληνικὴ καὶ ἐπομένως κατὰ πολὺ ἀπὸ τὸ ἰδικόν μας πνεῦμα καὶ τὴν ἰδικήν μας ψυχὴν ὑπάρχει μέσα εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ Ναζωραίου. Ἐνεκα τούτου ὑποθέτω καὶ οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες Ἱεράρχαι τῆς Ὀρθοδοξίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρωτεύει ὁ Ἰωακείμ ὁ Γ', ἀτενίζοντες πρὸς τὸ ὠραῖον, ὅπως ἠτένιζον πρὸς τὸ ἀγαθὸν τὸ πάλα, δηλαδὴ ὡς «ὑπόσχεσιν ψυχικῆς εὐδαιμονίας».

Ἐφ' ὅσον μελετοῦσα τὴν φυσιογνωμίαν τῆς Α. Παναγιότητος καὶ ἀνέλθα μέσα εἰς τὴν σκέψιν μου τὴν περασμένην καὶ τὴν τωρινὴν ζωὴν της, ἐπὶ τοσοῦτον μοῦ ἤρχετο εἰς τὴν μνήμην ἡ ἐνδοξὸς ἱστορία τοῦ βασιλέως Βισβαμήτρα, ὁ ὁποῖος ἠντήλησεν ἀπὸ τὰς κακονυχίας ποὺ ἐπέβαλεν εἰς τὸν ἑαυτὸν του ἐπὶ χίλια ἔτη, ἕνα αἰσθημα αὐτοδυνάμει, μίαν πίστιν εἰς τὸ ἐγὼ του, τέτοια, ὥστε ἐπεχείρησε νὰ ἀνοικοδομήσῃ ἕνα «νέον οὐρανόν».

Ἐνα τέτοιο οὐρανὸν ἐδημιούργησε ὁ Ἰωακείμ ὁ Γ' διὰ τῆς ἀπομονώσεώς του εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος, ὅχι διὰ νὰ βυθισθῇ εἰς τὸν ἀσκητισμόν, ποὺ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἐκμηδένισιν, ἀλλὰ πρὸς τὰ μεγάλα ἰδεώδη τοῦ Γένους. Τὰ ἰδανικά αὐτὰ τοῦ ἐγαλούχησαν τὴν ψυχὴν καὶ τοῦ ἐλίκνισαν τὴν σκέψιν. Καὶ ἐστράφη ἔκτοτε, ὅπως στρέφεται καὶ σήμερον ἀκόμη, ἐναντίον ἐκείνων ποὺ ἐπιβουλεύονται αὐτὰ τὰ ἰδανικά, καὶ ἀντιδρᾷ μετὰ τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ νοῦ εἰς τὴν καθόδον τῶν νέων Σταυροφόρων τῶν ὁποίων πολλάκις παραλύει τὰς κινήσεις.

Εἰς τὸν μεσαιῶνα μία ἐλπίς ἀπατηλὴ εἶχεν ὁδηγήσει τοὺς Σταυροφόρους πρὸς τὴν Ἀνατολὴν διὰ τὴν κατάκτησιν ἑνὸς τάφου. Σήμερον πάλιν ἡ αὐτὴ ἀπατηλὴ ἐλπίς ὁδηγεῖ τὴν εὐρωπαϊκὴν διπλωματίαν πρὸς τὴν Ἀνατολὴν, ὅχι πλέον διὰ τὴν κατάκτησιν ἑνὸς τάφου, ἀλλ' ἑνὸς ὀλοκλήρου λαοῦ. Ἄν στηρίζεται εἰς τὴν ἀλήθειαν ἢ εἰς τὸ ψεῦδος, αὐτὸ τῆς εἶνε ἀδιάφορον. Ἐν τούτοις αὐτὴν τὴν φορὰν οἱ νέοι Σταυροφόροι τῆς Δύσεως καὶ τοῦ Βορῆα εὐρίσκουν τὸ δόντι τοῦ Ἑλληνισμοῦ περισσότερο τροχισμένον καὶ πλέον ἐπιτήδειον εἰς τὸ δάγκμα καὶ τοῦ ἰσχυροτέρου ἐπιδρομέως. Μοῦ φαίνεται ὅτι ἕνα τέτοιο δόντι ἔχει ὁ Ἰωακείμ ὁ Γ', ὁ ὁποῖος γνωρίζει τόσο βαθειά ὅτι ἡ ζωὴ εἶνε ἕνας ἀδιάκοπος ἀγὼν καὶ ὅτι διὰ νὰ μεγαλοουργήσῃ κανεὶς πρέπει ὑπερανθρώπως νὰ ἐργασθῇ.

Ἡ φιλεργία τοῦ Πατριάρχου ὑποθέτω ὅτι εἶνε ἕνα ἀπὸ τὰ σύμβολα τῆς πίστεώς του. Εἰς τὴν

ἐργασίαν του εἶνε τόσο μεθοδικὸς ὅσον καὶ ἀκούραστος. Προικισμένος ἀπὸ τὴν φύσιν μετὰ μνήμην ἰσχυρὰν καὶ βαθεῖαν δξύνοϊαν βυθίζεται εἰς τὰς ὥρας τῆς ἀνέσεώς του εἰς ποικίλας μελέτας. Τὴν πνευματικὴν κίνησιν τοῦ Γένους τὴν παρακολουθεῖ μετὰ ζήλευτόν ἐνδιαφέρον. Οἱ γλωσσολογικοὶ ἀγῶνες ὡσαύτως δὲν τὸν ἀφίνουν ἀδιάφορον. Τὴν ἀπλὴν γλῶσσαν φαίνεται ὅτι τὴν συμπαθεῖ καὶ τὴν προτιμᾷ. Αἱ σκέψεις του ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου μοῦ ἤρεσαν. Δὲν ὠμίλει οὔτε ὅπως ὁ κ. Μιστριώτης, οὔτε ὅπως ὁ κ. Ψυχάρης. Ὡμίλει ὡς ἂν ἦτο ἕνας μεγάλος λογοτέχνης ποὺ θέλει τὴν γλῶσσαν ὄργανον ζωντανὸν πρὸς ἀπεικόνισιν τῶν διανοημάτων. Ἡ κομπή φράσις τὸν γοητεύει, ἀρκεῖ νὰ εἶνε σφιχτοδεμένη μετὰ τὴν οὐσίαν. Πιστεύει ὅτι μετὰ τὸν καιρὸν θὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ αὐτὸ τὸ γλωσσικὸν χάος ποὺ μᾶς ἐβύθισαν οἱ ὁπαδοὶ τῆς ὑπερκαθαρευούσης ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου οἱ ὁπαδοὶ τοῦ κ. Ψυχάρη. Καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ σκέπτεται διαφορετικὰ ἕνας ἀνθρώπος ποὺ αἰσθάνεται τόσο βαθειὰ τὸ ὠραῖον. Διαισθάνεται ὅτι ἀπὸ τὰ ὀμιλούμενα γλωσσικὰ ἰδιώματα—ἂν εἶνε ἰδιώματα, διότι θεωρεῖ τὴν γλῶσσαν ὡς μίαν καὶ ἐνιαίαν—θὰ ἐπικρατήσῃ ἐκεῖνο ποὺ ἔχει ζωὴν, ἀλήθειαν καὶ εὐμορφίαν καὶ δὲν εἶνε κατασκευάσμα ἑνὸς μόνου ἀνθρώπου.

Μετὰ ταῦτα σκέψεις ὀπλισμένος καὶ μετὰ τόσο πολὺ τὸ αἰσθημα τῆς καλαισθησίας ἀνεπτυγμένον, εἶμαι πλέον ἢ βέβαιος ὅτι, θὰ εἰρωνεύεται ὅλους τοὺς ὀπισθοδρομικοὺς διδασκάλους ποὺ τὸν πλησιάζουν, καὶ οἱ ὁποῖοι χάριν τῶν τύπων παραβλέπουν τὴν οὐσίαν. Ζήσας ὀλόκληρα ἔτη μακρὰν τοῦ κόσμου ἐπάνω εἰς ἕνα ὠραῖον βράχον, ἐπεκρινώθησε περισσότερο τῶν ἄλλων μετὰ τὴν γόησιν φύσιν. Τὰ μυστικά της φαίνεται ὅτι κατῳρίσθησαν εἰς τὴν ἐννοήσιν, διότι καὶ αὐτὴ θὰ τοῦ ὠμίλησεν εἰς τὴν ψυχὴν του μετὰ τὰ κελαδήματα τῶν πουλιῶν καὶ μετὰ τὰ ψιθυρίσματα τῶν φύλλων ὅλας τὰς μυστηριώδεις σκέψεις της. Ὅπως ὁ ἅγιος Ἰλαρίων ἀπέναντι τοῦ πανοράματος τῆς φύσεως, ποῖος εἰσεύρει, ἂν καὶ αὐτὸς δὲν εἴμηνεν ὀλοκλήρους ὥρας μετὰ τὰ χέρια σταυρωμένα ὡς εἰς μυστικὴν δέξιν καὶ ἂν τὰ χεῖλη του δὲν ἐψιθύρισαν τοὺς στίχους τοῦ Σοφοκλέους

«Ὅρῳ γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ὄντας ἄλλο πλὴν εἶδωλ', ὅσοιπερ ζῶμεν ἢ κούφην σκιάν».

Εἰς τὰς συνομιλίας του αὐτὰς μετὰ τὴν πάγκalon φύσιν τῆς ὁποίας τὸ βασιλεῖον ἐκτείνεται ἐνώπιόν μας μετὰ τόσο μεγαλοπρέπειαν, οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι θὰ ἐδοκίμασε τὸν μυστηριώδη ἐκείνον τράμον ποὺ αἰσθάνεται κάθε σκεπτόμενος καὶ μεγάλου ἀνθρώπου ποὺ βλέπει τὰ συμφέροντα καὶ τὰ καθήκοντα τῆς μηδαμινῆς τῆς ἐφημέρου ὑπάρξεώς του, νὰ λαμβάνουν τὴν μορφήν ἑνὸς παραδόξου μεγαλείου. Καὶ θὰ ἔθεσε τότε εἰς τὸν ἑαυτὸν του τὸ ἐρώτημα ποὺ

εἶχε θέσει ὁ Καρλάιλ. «Ἐξερχόμεθα ἀπὸ τὸ μέγα Κενὸν καὶ ὅπως μία θύελλα περνοῦμεν ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν Γῆν διὰ νὰ εἰσέλθωμεν καὶ πάλιν εἰς τὸ μέγα Κενόν. Ἀλλά, ὦ βαθύτατοι οὐρανοί! πόθεν ἐρχόμεθα καὶ ποῦ πηγαίνομεν; Ὁ νοῦς δὲν γνωρίζει τίποτε, ἡ πίστις ὡσαύτως, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἀπὸ τὸ ἕνα μυστήριον βυθίζεται εἰς τὸ ἄλλο». Ἐν τούτοις ἡ πίστις ποὺ μᾶς πρᾶναι τὴν ψυχὴν, μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὸς θλίψεις, μᾶς ἐξασφαλίζει τὴν πλήρη κατοχὴν τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ μᾶς δίδει ἕνα ἔδαφος σκέψεως καὶ ἐνεργητικότητος βασιμίου, εἶναι ζωγραφισμένη εἰς τὸ πλατὺ μέτωπόν του. Ὁ Ἰωακείμ ὁ Γ', ἂν δὲν με ἀπατᾷ ἡ ἀντίληψίς μου, πιστεύει εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν του.

Ὅταν ἐπὶ πολὺ συναναστραφῇ κανεὶς τὸν Οἰκουμένικον Πατριάρχην, βλέπει ὅτι ὀπισθεν τῆς ἐμφάντου προσηνείας, ἕνας σιδηροῦς χαρακτήρ διανοίγεται τόσο ἀρμονικὰ συνηρμοσμένος μετὰ τὴν εὐθυκρισίαν καὶ τὴν εὐστροφίαν τοῦ πνεύματος. Χωρὶς καλογηρικὰς ἀντιζηλίας—πιθάνον νὰ ἔχη τοιαύτας καὶ νὰ γνωρίζῃ νὰ τὰς ἀποκρύπτῃ—χωρὶς σχολαστικισμοὺς ὁ νοῦς του εἶναι ἀνοικτὸς πρὸς ὅλους τοὺς ὀρίζοντας τῆς σκέψεως. Ἄν τὰ πράγματα ἐνίοτε τὸν ἀναγκάζουν νὰ ὑποκύπτῃ εἰς μερικοὺς τύπους, τὸ κάμνει διότι ἡξεύρει τὴν ματαιότητα τῶν τύπων καὶ συγχρόνως τὴν δύναμιν αὐτῶν. Καὶ πρέπει νὰ εἶναι κανεὶς πολὺ ἰσχυρὸς τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν διὰ νὰ γνωρίζῃ τοῦτο. Καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς εἶναι πολὺ ἰσχυρὸς ἀπαιτεῖ ὅλα τριγύρω του, πρόσωπα καὶ πράγματα, νὰ εἶναι ἰσχυρά. Δὲν ἀγαπᾷ μετ' ὅλην τὴν ἀγαθότητά του, τοὺς ἀνισχύρους χαρακτῆρας. Εἰσεύρει ὅπως ὁ Ζαρατούστρας ὅτι οἱ ἀσθενεῖς τὸν χαρακτήρα ἀνθρώπου εἶνε ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος διὰ τοὺς ὑγείας καὶ τοὺς ρωμαλέους. Τὴν ζωὴν δὲν τὴν ὑπονομεύουν τὰ τυχόν σφάλματα τῶν δυνατῶν ἀλλ' οἱ νικημένοι ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, οἷοςδήποτε καὶ ἂν εἶναι αὐτὸς ὁ ἀγὼν, ἐμπορικὸς ἢ πνευματικὸς, ἐθνικὸς ἢ ἐπιστημονικὸς.

Καὶ μετὰ αὐτὴν τὴν ἀρχὴν ποὺ θαρροῖ κανεὶς ὅτι ἔχει ἐξέλθει ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ θειασμοῦ, κρίνει ἐχθροὺς καὶ φίλους. Δὲν κύπτει πρὸς τοῦ ἐχθροῦ του ὅταν οὗτος εἶναι ἰσχυρὸς, οὔτε τὸν κατηγορεῖ κρυφίως. Ὅχι. Προσπαθεῖ νὰ τὸν νικήσῃ. Μετὰ τὸ κεφάλι ὑψηλὰ ἀντιμετωπίζει κάθε κίνδυνον, καὶ ἂν ἐνίοτε ὑποχωρῇ, τὸ κάμνει διὰ νὰ ἐπανεέλθῃ ὀρμητικώτερος. Εἶνε ἡ τακτικὴ τῆς πολιτικῆς του αὐτὴ ποὺ ποτὲ δὲν ἀποτυγχάνει, μολονότι οἱ ἀντίζηλοί του τὸν ἐπικρίνουν δογματικά, ὅπως ἐπικρίνουν κάθε ἰσχυρόν, διὰ τὸν τρόπον τῆς Πατριαρχικῆς του δράσεως.

Ὅμως δὲν γνωρίζω ἂν οἱ ἐπικριταὶ του ἔχουν δύνανον. Τὰ ἔργα τῶν μεγάλων πολιτικῶν ὅπως εἶνε ὁ Ἰωακείμ ὁ Γ' ὑποθέτω ὅτι δὲν εἶνε καὶ

τόσον εύκολον νά κριθοῦν ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἔχουν συμφέρον νά παρεξηγοῦν κάθε διάβημά του καὶ κάθε του πράξιν. Ἄν τὰ ἔβλεπαν ὅπως ἡμεῖς, ὀλίγον ἀπὸ μακρὰν καὶ μὲ τὸν φακὸν τῆς ἀμεροληψίας, χωρὶς φανατισμὸν καὶ κομματισμούς, δὲν θὰ ἤρνοῦντο τὴν δύναμιν καὶ τὴν λεπτότητα μὲ τὴν ὁποίαν πολιτεύεται.

Ἦκουσα εἰς τὴν Κων/πολιν οἱ ἀντίπαλοί του νὰ τοῦ ἀρνοῦνται κάθε πατριωτισμόν. Ἐχαμογέλασα εἰς τὸ ἄκουσμα μιᾶς τέτοιας βλασφημίας. Ἐσκέφθην ἀμέσως τὰ καλογηρικὰ πάθη καὶ ἐνθυμήθην τὰ λόγια ἐνὸς πολὺ πεπαιδευμένου Ἱεράρχου ποὺ μοῦ ἐπιθύριζεν εἰς τὸ αὐτὶ «ὅτι πρέπει νὰ δυσπιστῇ κανεὶς πρὸς τὰ φαρδομά-

νικα καὶ ὅταν ἀκόμη λέγουν τὴν ἀλήθεια». Ὁ Ἰωακείμ ὁ Γ' εἶνε πατριώτης ἀλλ' εἶνε καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης. Εἶνε ἐλληνικώτατος ἀλλὰ συγχρόνως εἶναι καὶ ἡγέτης τῆς Μ. Ἐκκλησίας εἰς τὴν ὁμορον ἐπικράτειαν. Ὅλοι δὲ αὐταὶ αἱ ιδιότητες πρέπει νὰ εἶναι εἰς ἀρμονίαν διὰ νὰ ἀποτελοῦν τὸν ἐκκλησιαστικὸν βράχον ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον νὰ θραύωνται αἱ τρικυμῖαι τῆς πολιτικῆς. Ὑποθέτω ὅτι ὁ Ἰωακείμ ὁ Γ' εἶναι ὁ ποθητὸς αὐτὸς βράχος τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὲν θὰ λησιμονήσω ποτὲ ὅτι ὁσάκις συνωμίλησα μαζί του, ἀπῆλθα κατόπιν μὲ τὴν ψυχὴν ἐλαφροτέραν καὶ τὸ ὄνειρον τοῦ Ἑλληνισμοῦ μέσα μου περισσότερον ἰσχυρὸν καὶ φωτεινόν.

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

ΝΕΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ

Καὶ τὸ θυμοῦμαι τ' ὄνειρο καὶ θὰ τὸ λέγω ἀκόμα
ὥσπου θ' ἀποκοιμηθῶ στήν κλίνη τῇ στερνῇ
καὶ τὸ κλειστό μου στόμα
δὲν θ' ἄλλῃ πειὰ φωνή.

Σ' ἓνα παλάτι ὁλόλαμπο, ποὺ ἡ φαντασία τὸ πλάττει
καὶ ποὺ ξεφεύγει βιαστικὰ τὸ νοῦ τὸν πλεόν γοργό,
σὲ τέτοιο ἓνα παλάτι
εὐρέθηκα κ' ἐγώ.

Δὲν ξέρω ἂν ἤμουν μοναχὸς— κανεὶς δὲν θὰ πιστέψῃ
μῆτε θὰ νοιώσῃ ξάστερα τὰ λόγια μου κανεὶς—
ἔβλεπα μὲ τῇ σκέψι
τὴν ὅψι μιᾶς φωνῆς.

Κι' ἄλλαξε ἡ ὄψι κι' ἄλλαξε, ὅπως ν' ἀλλάξῃ ξέρει
φωνὴ τεχνήτρα ποὺ κυλᾷ σὲ τραγουδιοῦ σκοπὸ,
κ' ἐκράταγε σὶ χέρι
λαγῆνι ἀργυρωπό.

Κι' ἀπ' τὸ λαγῆνι ἐζήτησα νὰ πιῶ κρασί, κ' ἐκείνη
τὸ σήκωσε, τ' ἀνάστρεψε μὲ κίνημα τρανὸ
κ' εὐρέθη τὸ λαγῆνι
πὼς ἦταν ἀδειανό.

Κ' ἐτράβηξε ἀπ' τὴ ζώνη τῆς ὁλόχρυσῃ μαχαίρᾳ
καὶ τὴν καρδιά μου ἐπέρασε— ὦϊμέ καρδιά φτωχή!—
κ' αἷμα ἐτινάχθη ὡς πέρα
μὲ σφύριγμα τραχύ.

Καὶ τὸ λαγῆνι ἐγέμισε καὶ μοῦδινε νὰ πίνω,
κ' ἔπινα τότε ἀπανωτὰ μὲ δάκρυα περισσὴ
κ' ἐμέθυσα μ' ἐκεῖνο
τὸ φλογερὸ κρασί.

Καὶ τὸ τραγοῦδι ἀρχίησα καὶ τραγουδοῦσα, ὥσπου
πρὶν νὰ συνάξῃ τ' ἄστρα τῆς ἡ νύκτα ἡ σκοτεινὴ,
τοῦ πειτειοῦ τοῦ πρώτου
μ' ἐξύπνησε ἡ φωνή.

Καὶ τ' ὄνειρό μου ἀλήθεψε. Πίνω ἀπὸ τότε, πίνω
τῆς πληγωμένης μου καρδιάς τὸ αἷμα ποὺ στάζει ἐδῶ
κι' ὀλημερίς μ' ἐκεῖνο
μεθῶντας, τραγουδῶ.

ΤΟ ΑΤΙ

Ἄτι γοργὸ κι' ἀκούραστο, τί πᾶς τὸν καβαλάρη
στὰ μονοπάτια; ἐχάθηκαν οἱ σιράτες οἱ πλατειές;
σύννεφα μαῦρα καὶ πυκνὰ σκεπάζουν τὸ φεγγάρι
κι' ὁ δρόμος σου εἶν' ἀδιάβατος, γεμάτος ρεματιές.

Κι' ἂν ξεγλυστρήσῃς σι' ἄφεργα μέσ' σι' ἄγρια ριζολίδια
καὶ τὸν ξαπλώσῃς στοὺς κρεμνοὺς καὶ στήν κατοιοπιά,
ποιὸς θὰ βρεθῇ πονόψυχος νὰ δώσῃ μὴ βοήθεια
καὶ ποιά χερὰκια σπλαχνικὰ θὰ τὸν σηκώσουν, ποιά;

— Σώπα, διαβάτη ταπεινέ, μικρόβουλε διαβάτη,
οἱ πλατειὲς σιράτες ἔγρυναν γιὰ τὸν πολὺ σωρό,
ὅμως οἱ λίγοι, οἱ διαλεκτοί, παίρνουν τὸ μονοπάτι
μηδὲ ψηφοῦν σὶ διάβρω τῶν τ' ἀγκάθι τὸ ξερό.

Μὰ κι' ἂν τὸν ρίξω στοὺς κρεμνοὺς τοῦ δρόμου αὐτοῦ ποὺ ἐπῆρα,
ὄρεια θὰ φᾶν τὰ σπλάχνα του, κοράκια τὸ κορμί.
Τέτοια εἶναι πάντα ἐδῶ σὶ τὴ γῆ τῶν Προμηθέων ἢ μοῖρα,
καινούργιοι δρόμοι, ἀπάτητοι, κρεμνίσματα, χαμοί.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ

ΨΕΥΤΙΚΟ ΣΤΕΦΑΝΙ

Φίλος τῶν «Παναθηναίων» μᾶς ἔστειλε τὰ δύο αὐτὰ ἀνέκδοτα διηγήματα τῆς Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου. Οἱ ἀναγνώσται μᾶς μὲ χαρὰν βέβαια θὰ ξαναδιαβάσουν ἔργα ἰδικὰ τῆς. Ἄς ἦναι ἡ δημοσίευσίς αὐτῆς εὐλαβὲς μνημόσυνον τῆς ἐκλεκτῆς συνεργάτιδος καὶ φίλης τοῦ περιοδικοῦ μᾶς. Σ. τ. Δ.

Τὸ δάσος γεμάτο μυστήριο καὶ ἄρωμα. Γύρω ὅλα πράσινα, πράσινα, πράσινα, καὶ ἂν ἡ κάθε φουντωτὴ πεύκη ἔχει τὴ χάρι τῆς καὶ τὴ σκιά τῆς, ὅλαις μᾶζι εἶναι τὸ δάσος τὸ σκιερό. Μὰ ξεχωρίζει μιὰ πεύκη σεβάσμια, ἀψηλὴ, πεῖδ φουντωτὴ ἀπ' τῆς ἄλλαις, μὲ χίλια ἀνοιχτόχρωμα βλασταράκια, ὅλη ζωὴ, ποὺ καὶ μέσα στὸ δάσος ἐκείνη ξεχωρίζει καὶ τὴν λέγουν: ἡ πεύκη. Πᾶμε στὴν πεύκη. Καὶ ἡ ἄλλαις πεύκαις τὴν κρυφοκαμαρώνουν, καὶ ἡ αὐρὰ διαφορετικὰ σφυρίζει μέσα ἀπ' τὸ βαθυπράσινο φύλλωμά τῆς. Μὰ σήμερα στὴν κορφὴ τῆς πεύκης, κάτω χρωματιστὸ πολυχρόμο ξαφνίζει.

Μὴ φόρεσε στεφάνι ἡ βασίλισσα τοῦ δάσους;

Κάτω στὴ ῥίζα τῆς πεύκης — ἐπάνω στὰ ξερὰ βελονωτὰ φύλλα, ποὺ σχηματίζουν στῶμα γύρω τῆς γλυστερὸ καὶ ἀπαλὸ—ἐνα παιδάκι ἔχει καρ-

φωμένα τὰ δακρυσμένα μάτια του, ἐκεῖ στὸ πολυχρόμο στεφάνι τῆς πεύκης.

Εἶναι, ξεύρετε, ὁ ἀετός του. Ἄχ, πετοῦσε ἀερόπορος περήφανος, καὶ κουνώντας τὴν ψεύτικη οὐρὰ του ἔβλεπε τὰ πουλιὰ μὲ καταφρόνησι, μὰ ἔξαφνα ἔπεσε σὺν ἀπόπληκτος μέσα στὸ δάσος, καὶ μπλέχθηκε στῆς πεύκης τὴν κορφὴ: στῆς πεύκης τῆς βασίλισσας, ποὺ δὲν ἔγειρε λίγο νὰ τὸ ξεφύγῃ.

Τὸ παιδάκι κλαίει στὴ ῥίζα τῆς πεύκης ἀπαρηγόρητο.

Ἡ ἄλλαις πεύκαις χουὶ χουὶ χουὶ σφυρίζουν περιπαικτικά.

Μὰ ἡ πεύκη ἄδικα τεντώνεται, ἄδικα λιγαίει τὸ περήφανο κορμί, ἄργα εἶναι τώρα. Ἐπρεπε νὰ γείρῃ ὅταν τὸ ἀεράκι τῆς τὸ ἔφερνε, αὐτὸ τὸ ψεύτικο στολίδι.

Ἄδικα ντρέπεται ἡ ἴδια.

Ἀεράκι, ποὺ δὲν τὸ ψήφισε, τὸ ἐμπλέξε στὰ κλαδιά τῆς, καὶ τώρα χρειάζεται ἀγριοβόρρι, νὰ τὴν σείσῃ, νὰ τὴν ξανασεισῇ, νὰ τὴν κλονίσῃ ἀνήμερα, ἴσως νὰ τὴν ξεριζώσῃ, γιὰ νὰ τὸ ξεμπλέξῃ τὸ ψεύτικο στεφάνι, ποὺ ἄθελα φορέθηκε ἡ ἀληθινὴ βασίλισσα τοῦ βουνοῦ.

ΞΕΝΑΙΣ ΕΝΟΙΑΙΣ

Ο Εὐρος καὶ ὁ Νότος μάλωσαν. Τοὺς ἔβαζε ὁ Ζεὺς θαρρῶ νὰ μαλώνουν γιὰ νὰ διασκεδάξῃ, ὅταν ἦταν εἰρήνη κάτω στὴ γῆ.

Μάλωσαν, ἀγρίεψαν, δοκίμασαν ἀκόμα μιὰ φορὰ τὴ δύναμί τους τὴ θεϊκὴ, καὶ ὅταν εἶδαν πὼς καὶ οἱ δύο εἶναι παντοδύναμοι, χαμογέλασαν—ἐνοιώσαν οἱ ναῦται τὸ χαμόγελό τους—καὶ πέρασαν ὁ καθένας τὸν δρόμο του.

Στὸ δάσος τὸ παρθένο, τὰ δένδρα ἡσυχὰ ἔγερναν μὲ ἀγάπη τὰ βαρεῖα κλαδιά τους τὸ ἓνα ἐπάνω στὸ ἄλλο καὶ ἐπλεκαν πλεμάτι, ποὺ δὲν τὸ διαπεροῦσε τοῦ ἡλίου ἀκτῖνα. Ἀδέλφια τὰ δένδρα, στὴν ἐρημιὰ καὶ στὴ ξενιτιά, κάθε κλαδάκι τους φιλοξενοῦσε καὶ μιὰ ἀγάπης φωλιὰ καὶ πρῶτ' βράδυ γλυκοκελαδοῦσαν τὰ πουλάκια.

Μὰ ἔξαφνα ἐξέσπασε στὸ δάσος τοῦ Εὐρου καὶ τοῦ Νότου ὁ πόλεμος.

Τὰ ἡσυχὰ κλαδιά, τὰ φιλικὰ γεγμένα, ποὺ τὰ θαρροῦσες σὲ λήθαργο, ζωντάνεψαν, ἀγρίεψαν, θέριεψαν, καὶ ἐκατόγχειρο τὸ κάθε δένδρο, ἔπεφτε ἐπάνω στὸ πλαγινὸ του, τὸ ἀγκάλιαζε γιὰ νὰ τὸ

ξεριζώσῃ, ἔσπαναν τὰ κλαδιά, γκρεμοῦσαν ἡ φωλιαὶς τῆς ἀγάπης, ἔκλαιαν τὰ πουλάκια παραπονεμένα γιὰ τὴ φωλιά καὶ τὰ ἀνήλικά τους τὰ ἄφτερα.

Ἡ γῆ κάτω γέμισε ἀπὸ φύλλα, ἡ ἑμορφίαις κορφαὶς φαλάκρωσαν, ἄγρια μουγκρίσματα ἀγρίεψαν τὸ δάσος.

Τὰ θεριὰ ἔφευγαν τρομαγμένα, καὶ τὰ δένδρα τὰ θεριεμένα, πεῖδ θεριὰ ἀπ' τὰ θεριὰ, ἔπεφταν μὲ πεῖδ πολλὴ λύσσα ἐπάνω στοὺς προαιώνιους γείτονες καὶ ξεσποῦσαν καὶ ἔσπαναν καὶ ξέγδερναν ἀλύπητα.

Δύο τριῶν δένδρων σείσθηκαν ἡ ῥίζαις, καὶ ἔπεσαν κατάχαμα, μεγάλα μὲ ἄγρια βροντή.

Καὶ ἔξαφνα στὸ χαμόγελο τῶν ἀνέμων, ἡσυχία... Τὰ κλαδιά σταμάτησαν τὸ καταστρεπτικὸ τους ἔργο, τὰ δένδρα τεντώθηκαν φαλακρὰ καὶ ἄσχημα, μόνον ἓνας ἐλαφρὸς τρόμος τὰ κλόνιζε ἀκόμα.

Ἄν ἡ γῆ δὲν ἦταν σκεπασμένη ἀπὸ φύλλα, φωλιαὶς, κλαδιά καὶ δένδρα μεγάλα, κανεὶς δὲν

θὰ ἔλεγε, πὼς ἔγινε τόσο μεγάλο κακό... Τόσον ἀδελφωμένα ἔγερναν τὸ ἓνα ἐπάνω στὸ ἄλλο τὰ δένδρα, τῆς πληγωμέναις κορφαὶς τους.

Τὰ θεριὰ ἦλθαν πάλι, καὶ δώτησε ἓνα λεοντάρι.

— Μαλώνομε ἀδέλφια καὶ μεῖς... μὰ... τοῦλάχιστον γιὰ τὴν τροφή... γιὰ τὸ νερό... γιὰ τὴ ζωὴ μας... Τὰ δένδρα γιατί μαλόνουνε καὶ σκοτόνονται;...

Κρῖμα σ' αὐτὰ τὰ καταπράσινα σκιερὰ στολίδια τοῦ δάσους... λύπη μὲ πιάνει νὰ τὰ βλέπω πεθαμένα...

Καὶ μιὰ ἀλεποῦ εἶπε στὸ βασιλέα σεμνὰ σεμνὰ...

— Βασιλέα μου, κάθεσαι στὸ δάσος πάντα, μὰ ἐγὼ ἡ σκλάβά σου ἡ ταπεινὴ κατεβαίνω καὶ κάτω στὸν κόσμον, καὶ ξέρω... ξέρω... ἀπ' τῆς συνήθειας τῶν ἀνθρώπων, πὼς ἡ λύσσα εἶναι πιὸ ἄσβεστη, καὶ ἡ ὁρμὴ πιὸ μεγάλη, ὅταν πολεμᾷς γιὰ αἰτία ποὺ δὲν ξέρεις... ὅταν ἄλλοι σὲ βάλλουν νὰ πολεμήσῃς...

Τώρα στ' ἀψηλὰ μάλωσαν ὁ Εὐρος καὶ ὁ Νότος καὶ κανένα κακὸ δὲν ἔπαθαν... μὰ τὸ δάσος τὸ παρθένο, τὸ καταρῦγιό μας, παρ' ὀλίγο νὰ ξεριζωθῇ σύσσωμο γιὰ ξέναις ἐνοιαις...

— Ἀλήθεια γιὰ ξέναις ἐνοιαις... εἶπαν τὰ θηρία μὲ ἀπορία...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΩΣ ΑΓΑΠΟΥΝ ΟΙ ΑΓΓΛΟΙ

Δ ἐν ἐλησιμονήθησαν ἐλπίζω τὰ περὶ τῶν θυγατέρων τοῦ Μακρῆ, Μαριάννας, Αἰκατερίνης καὶ Θηρεσίας (τῆς Κόρης τῶν Ἀθηναίων τοῦ Βύρωνος) γραφέντα ἄλλοτε παρ' ἡμῶν εἰς τὰ «Παναθηναία»*. Εἰς τὰς ὀλίγας ἐκείνας γραμμὰς ἐκάμαμεν λόγον καὶ διὰ τὸν ἀτυχῆ ἔρωτα τοῦ Ἀγγλου Ἐνρον Οὐττίνγκτον, ὡς ὑπογράφεται οὗτος ἐλληνιστὶ, πρὸς τὴν πρωτότοκον Μαριάνναν (τὴν Ντουντοῦ) ὁ ὁποῖος ἐρχόμενος νὰ τὴν νυμφευθῇ, ἀφοῦ χάριν τῆς ὑπέστη τόσα βάσανα, ἐπνίγη κατὰ τὸν πλοῦν. Τότε ἐδημοσιεύσαμεν καὶ τρεῖς ἐπιστολάς του πρὸς αὐτὴν ἀπευθυνομένας.

Ἡδὴ εὐτυχίσαντες ν' ἀνεύρωμεν καὶ ἄλλας ἐπιστολάς, αἵτινες περιεσώθησαν παρὰ τῇ σεβαστῇ καὶ ὑπερόχῳ δεσποινίδι Καρολίνα Μπλάκ, θυγατρὶ τῆς Θηρεσίας Μακρῆ, (τῆς Κόρης τῶν Ἀθηναίων), δημοσιεύομεν καὶ ταύτας μετ' εὐλόγου χαρᾶς.

Α. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

Εἰς τὴν Κόρινθον

Πέμπτη—Νοεμβρίου δὲν ἡξέρω τί ἡμέρα.

Ἦλθα ὡς ἐδῶ, ἀκριβῆ μου Μαριάννα, μὲ καλὴν τύχην, μὰ μὲ κακὸν κέφι. Ἐλαβα μὲ τὴν πιὸν μεγάλην εὐχαρίστησιν, τὸ μῆλον καὶ τὸ κομμάτι βασιλικοῦ ὁποῦ μοῦ ἔστειλες μὲ τὸν Τάρταρι¹ εἰς τὴν Λευσίαν, καὶ τώρα, διὰ ἀπόκρισιν, σὰς στέλλω ἓνα φύλλον ἀπὸ ταῖς μυρταῖς τῆς Γόρθου². Δὲν ἔχω καμμίαν εἰδήσιν νὰ σοῦ γράψω, μόνον πὼς ἀπέθανε ἡ κακόμοιρη ἡ Μαδάμα Σιμολέττη, εἶναι τώρα σαράντα ἡμέραις, καὶ

* Ἴδε «Παναθηναία» 30 Νοεμβρίου 1901.

¹ Ταχυδρομὸν.

² Κορίνθου.

ἔτσι ἐχάσαμεν τὴν τύχην μας. Εἰς τὰ Μέγαρα δὲν μᾶς ἦλθε ἡ Οὐρανία, καὶ δὲν ἐμάθαμεν τίποτες διὰ λόγου τῆς, μὰ μοῦ φαίνεται πὼς ὅλοι οἱ Μεγαραῖοι ἐτρολλαθήκανε μὲ τὴ βίβιτα τῶν δύο Μαδάμων Ἀττικῶν. Εἶδαμεν πολλὰς ὁμορφίαις (ὄχι κοκκώνας, μὰ) θεωρίας καὶ πολλὰ ὁμορφα παλαιὰ, μὰ δὲν εἶχανε νοστιμάδα εἰς τὰ μάτια μου. Τώρα ἡξέρω θὰ γελάσῃς μὲ ἐμένα, μὰ τί νὰ κάμω ἂν δὲν ἔχεις νησάφι. Τὸ ποδάρι μου καλὰ εἶναι, σὰς χαιρετάει, μὰ τί σὲ κόφτει διὰ ἐμένα. Ἐγὼ σοῦ ἔκαμα νὰ πονῇ τὸ κεφάλι, μὰ ἡ ἀφεντιά σου μοῦ ἔκαμε νὰ πονῇ ἡ καρδιά.

Ὁ ἐδικός σου
H. D. W.

Εἰς Πάτρα Δεκεμβρίου 10. 1817

Τί νὰ σοῦ εἰπῶ, ἐδική μου Μαριάννα, διὰ τὴν εὐχαρίστησιν μὲ τὴν ὁποίαν ἔλαβα τὸ ἀκριβὸς σου γράμμα, διατὶ διαβάζοντας ἐθάρρεψα νὰ εἶμαι πάλιν στὴν Ἀθήναν μας καὶ νὰ ἀκούω πάλιν τὴν γλυκὴν σου φωνήν. Μόνον δὲν ἔχεις δίκαιον, πουλάκι μου, νὰ μὲ μαλώνης ποῦ ἄργησα εἰς τοῦτο τὸ ταξίδι, διατὶ δὲν εἶμαι μοναχός, καὶ (ὡσὰν ἐσυνήθισες νὰ εἴπῃς), ὅτι θέλει ὅλη ἡ συντροφιά, ἔτσι πρέπει νὰ θέλω καὶ ἐγὼ. Διὰ τὸν κακὸ καιρὸ ὁποῦ μᾶς ἐμπόδισε, νὰ ἐρωτήσῃς τὸν Πετρόω¹. Ἐνας χειμῶνας, μία βροχὴ, ἓνα κακὸ, τί νὰ σοῦ εἰπῶ; ἀλήθεια τέτοια καθημέρινα φορτουνάκια δὲν ἔχω ἰδομένα μῆτε εἰς τὸν τόπο μου, ποῦ ἐθάρρεψα νὰ εἶναι τὸ πιὸν ὕψος τοῦ κόσμου. Μὰ μὲ ὅλο τοῦτο δὲν ἔπαθα τίποτες, διατὶ ἐπῆγα καθημέρα τραγουδώντας τὰ τραγού-

¹ Πέτρον Ρεβελάκην ἓνα τῶν ἰδρυτῶν τῆς Φιλομουσικοῦ Ἑταιρείας.

δια σας με την ἀγγελική φωνήν μου, ἡπια καθημέρα ἓνα μεγάλο ποτήρι ρακὶ στήν ὑγεία σου, καὶ κάθε νύκτα ἐπλάγιασα ζεστά με τὴν Μουσικιάρη τὴν ἐδική μου, καὶ ἔτσι πῶς νὰ κρυώνω; Διὰ τὴν μου γράφεις νὰ μὴ σάλησμονήσω; Ἀκόμα δὲν μ' ἤξεύρεις ποῦ φοβάσαι δι' ἐμένα; Νὰ μὴν ἔχεις ἔννοιαν διὰ τίποτες ἄλλο, μόνο νὰ φυλάξης καλὰ τὴν ὑγεία σου, ποῦ εἶνε τόσο ἀδύνατη. Τώρα δὲν ἔχεις κανένα κοντά σου νὰ σὲ πειράξῃ, ὥσάν ἐγὼ με καθημερινὸ σκάσιμο, καὶ ἔτσι ἐλπίζω θὰ περάσῃς καλλίτερα ὥς τότες ποῦ μπορῶ νὰ ἔλθω πάλιν. Μὰ ἤξεύρω πάλιν τί λογῆς εἶναι αἱ γλώσσαις τῆς Ἀθήνας, καὶ πῶς σοῦ πειράζουνε τὴν καρδιά. Σὲ παρακαλῶ, ἀκριβή μου Ντου-ντου, νὰ γελᾷς με ὅλα τέτοια, νὰ φορῇς δυὸ γού-νες τὸ χεῖμῶνα καὶ νὰ μὴν σκάῃς διὰ κάθε ὀλίγο πρᾶγμα. Ἄν κάμνῃς ἔτσι, ἐλπίζω νὰ σὲ εὕρω παχειὰ καὶ καλὰ. Ἀκούσαμεν ἐδῶ νὰ εἶναι ἓνα καράβι Ἰγγλέζικο στὴν Σάλονα ποῦ θὰ ἔλθῃ ἐδῶ εἰς τὴν Πάτρα ὅστερα ἀπὸ δυτὼ ἡμέραις, καὶ με τοῦτο, πιστεύω, θὰ πάμεν ἴσια στὴ Μάλτα ποῦ θὰ κάμωμεν εἴκοσι ἢ τριάντα ἡμέραις κοντομά-τζια καὶ τότε θὰ πάμεν στὴν Ἀνάπλι¹, ἀπὸ κεῖ δὲν εἶναι πλέον δύσκολο νὰ ταξιδεύσωμεν ἴσια με τὴ Λόνδρα. Ἐτὶ θὰ ἔχωμεν μία κοντομά-τζια μοναχά, καὶ ὅχι δύο ποῦ ἔπρεπε, ἂν ἐπῆγα-μεν στοὺς Κορφοὺς καὶ ἀπ' ἐκεῖ στὴν Ἰταλία. Σ' εὕρηκα ἐδῶ ἓνα σεβαῖ² καὶ μία γούνα, μὰ φοβοῦμαι νὰ μὴν σοῦ ἀρέσουνε μήτε τὸ ἓνα μήτε ἡ ἄλλη. Ὡς τόσο τὰ καλλίτερα εἶναι ποῦ ἡμπο-ροῦσα νὰ εὕρω σὲ τοῦτο τὸν τόπο. Τὰ πράγ-ματα—Φράγκικα, ποῦ μοῦ εἶπες, θὰ στείλω ἀπὸ τὴ Μάλτα ποῦ ἔχουνε πιὸ φτενὰ καὶ καλλίτερα. Τώρα θὰ γράψω ὅπου σοῦ εἶπα με τὸ στόμα τόσαις βολαῖς δὲν εἶμαι πλούσιος, Μαριάννα μου, μήτε ποτὲς θὰ εἶμαι ἀπὸ τοὺς πλούσιους, μόνον ἂν μ' ἀκούῃ ὁ πατέρας μου καθὼς ἐλπίζω καὶ πιστεύω, θὰ ἔχω ἀρκετὰ νὰ περάσω καλὰ. Λέγω τοῦτο νὰ μὴ με στοχάζεσαι ἓνα ἀκριβὸν ἄνθρω-πον. Δὲν μοῦ εἶπες ἂν μπορῇς νὰ καταλαμβάνῃς τὰ γράμματά μου ποῦ δὲν ἐντρέπομαι νὰ σοῦ στέλλω τέτοια πράγματα, χωρὶς νὰ ἤξεύρω μήτε γράψιμο, μήτε γραμματική. Μόνο ἤξεύρω νὰ ἔχω μία μεγάλην εὐχαρίστησιν ὅποτε σοῦ γράφω καὶ δὲν με κόφτει ἂν γελᾷς με ἐμένα. Τὰ λόγια ἂς μὴ εἶναι καλὰ γραμμένα, τὰ ἔμαθα ἀπὸ τὸ στόμα τῆς Μαριάννας, καὶ διὰ τοῦτο θὰ εἶναι ἀκριβὰ εἰς λόγον μου. Ἐνα πρᾶγμα μόνον, σὲ παρακαλῶ, νὰ μὴν δείξῃς τὰ γράμματά μου ποῦ-ποτες εἰς κανένα, διὰ τὴν δὲν ἔχω ὄρεξιν νὰ γίνο-μαι μάσκαρας ἄλλου. Σοῦ γράφω ὥσάν σοῦ ὁμι-λοῦσα, ἀπὸ τὴν καρδιά μου, χωρὶς νὰ σπουδάξω τίποτες, καὶ διὰ τοῦτο ἐλπίζω θὰ με κάμῃς τού-την τὴν χάριν, νὰ μὴν δείξῃς τὰ γράμματά μου.

¹ Νεάπολιν (τῆς Ἰταλίας).

² Εἶδος ὑφάσματος.

Δὲν ἔχω καμμίαν εἶδῃσιν νὰ σοῦ στέλλω, μόνο ποῦ ἐπέθανε ἡ πριγκήπισσα τῆς Ἰγγλιτέρας, ἡ μικρή, ὅπου ἤθελε νὰ εἶναι βασίλισσα, θυγατέρα ἦτονε ἐκείνης ὅπου ἦτονε στὴν Ἀθήνα καὶ ἐπέ-θανε σὺν γεννητό. Διὰ τὸ κακόμοιρο τὸ Ἄλλερ μᾶς κακοφαίνεται πολὺ. Τὴν Νενέ σου καὶ ταῖς ἀδελφάδες σου ταῖς χαιρετῶ, καὶ ὅλους τοὺς φί-λους καὶ φιλενάδες μου στὴ χώρα, ποῦ δὲν ἡμπορῶ νὰ ὀνομάζω ὅλους. Πᾶς τὴν Κατίγκω νὰ ἐκάμαμεν τὴν ἐορτή της, καὶ ἐπιαμεν ρακὶ στὴν ὑγείαν της, μέσα εἰς ἓνα χάνι. Εἰς τὸ καλὸ, ἀκριβή μου, νὰ μὴ μ' ἀλησμονήσῃς ποῦ θὰ εἶμαι μακρυνὰ ἀπὸ τὰ μάτια σου.

Ὁ ἐδικός σου
ENPY ΟΥΪΤΤΙΝΚΤΟΝ

Δὲν εὕρηκα μίαν καθρέφτην, μήτε τὸ κόκ-κινο νέμας¹, μὰ σοῦ στέλλω τὴν κορδέλλα τὴ μπαμπακηνή. Δὲν εἶναι ἄλλης λογῆς εἰς Πάτρα. Ἡ σεβαῖ ἔχει ἐννέα πήγες, μὰ δὲν θὰ σοῦ ἀρέσκῃ τὸ ἤξεύρω. Αἱ γούναις ἔχουνε τὸ ἴδιο παζάρι αἱ δύο, μὰ ἡ μία εἶνε πιὸ ἄσπρη παρὰ τὴν ἄλλη καὶ ἔτσι πρέπει νὰ κάμετε λόττο. Εὕ-ρηκα μὴ ὁμορφη μπρῆκι νὰ νιοφτῇς, καὶ τὸ στέλλω με τὰ ἄλλα πράγματα ποῦ πᾶνε με τὴ μπάρα. Τὸ Σταμπόλιτσελλι² θὰ διαλέξῃς καλλί-τερα στὴν Ἀθήνα, θὰ γράψω πάλιν με τὸ Μού-σιον Μπέλι, ἓνα Ἰγγλέζο ποῦ πάει ἀπ' ἐδῶ στὴ χώρα. Εἶναι ὀλιγάκι παραξένος, μὰ ἐγνώρισε τὸν ἀδελφὸ μου ποῦ ἀπέθανε στὴν Ἰνδιαν. Συγχω-ρῇτε τὸ γράψιμό μου, μὰ δὲν ἔχω μήτε πέννα, μήτε ὑπομονήν.

H. D. W.

Λιβουρνόν, 20 Ἰουνίου 1818

Ἀκριβή μου Μαριάννα,

Ἐστείλαμεν στὸ Μούσιον Γρόπιους καὶ ἄσπρα ἠλθαμεν ἐδῶ ἀπὸ τὴν Φερέντζα γὰ νὰ κν-τάζωμεν διὰ τὰ ρούχα μας ποῦ εἶχαμεν ἀπὸ τὴ Σμύρνη στελμένα, μὰ τὸ πιὸν πολὺ μέρος τὸ ἐκλέψανε οἱ πραγματευτάδες καὶ τὰ ἄλλα εἶναι ὅλα ἢ χαμένα ἢ χαλασμένα.

Ἐδιώξα τὴ θέρημ καὶ εὐρίσκομαι τώρα πολλὰ καλὰ. Στὸν Αὐγουστο θὰ εἶμαι στὸν τόπο μου παγεμένος χωρὶς ἄλλο, ποῦ ἐλπίζω νὰ εὕρω τὸ ἀκριβώτατο γραμματάκι σου.

Τοῦτο θὰ εἶναι ἀλήθεια μία χαρά, ἡ πρώτη ποῦ ἔλαβα, εἶναι τώρα τόσοι μῆνες. Μὰ πῶς νὰ κάμω τὴν ἐορτήν σου, ποῦ θὰ εἶμαι τόσο μα-κριὰ ἀπὸ τὴ Μαριάννα μου καὶ ἀπὸ τὸ εὐμορφο Γυφέλι;³ ποῦ θὰ εἶναι οἱ ἐγκλεντζίδες ποῦ ἐκά-μαμεν πέρση; Ἡ ἀφεντεῖά σου θὰ χορέψῃς μὰ

¹ Νῆμα.

² Ὑφασμα.

³ Ἡ σημερινὴ Κυνέλη κατὰ τὴν ὁδὸν Πατησίων.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ — ΔΙΑ ΤΗΣ ΛΑΓΚΑΔΑΣ

ΦΩΤΟΓΡ. Γ. Σ.

ἐγὼ δὲν θὰ εἶμαι κοντά σου νὰ παίξω τὸ ντέφι, καὶ διὰ τοῦτο θὰ μοῦ φανῇ ὅλο μαῦρο.

Δὲν μοῦ ἀρέσει ἡ Ἰταλία καθόλου, ἀκούομεν πολὺ μουσική, μὰ δὲν ἀξίζει τὸν ἀνήφορο τῆς Θήβας. Δὲν πάομεν συχνὰ στὴ συντροφιά με ὅλο ποῦ ὁ τόπος εἶναι γεμάτος Ἰγγλέζους καὶ Ἰγγλέζαις. Ἄλλη δουλειὰ δὲν κάμνομεν, μόνο νὰ ὀμιλοῦμεν διὰ τὴν Ἀθήνα καὶ ἀλήθεια κάθε ροῖδιὰ ποῦ βλέπω στὴν στράτα, με κάμνει νὰ ἐνθυμοῦμαι τὸ κακόμοιρο τὸ Γυφέλι. Ἐδῶ εἶναι ἓνας Μούσιον Γραμπὼ ποῦ ἦτονι στὴν Ἀθήνα μαζί με τὴν φιλονάδα σου Μάνταμ Μπουργον. Ἐκεῖνος εἶδε πολλὰ γράμματα ἀπὸ τὴν ἀφεντεῖά της ποῦ κάθετα κοντὰ στὴ Λόνδρα καλὰ εἶναι, καὶ τώρα τῆς ἀρέσει πολὺ ἡ Ἰγγλιτέρα. Δὲν γράφει διὰ νὰ πάῃ γλίγορα στὸ Λεβάντε πάλιν. Χαιρετίσματα καὶ προσκυνήματα εἰς ὅλους. Νὰ μὴ μ' ἀλησμονήσῃς καὶ νὰ μὴν θυμῶνεσαι μ' ἐμένα. Δὲν ἐξεπέταξα ἀκόμη τὰ μαλλιά σου καθὼς μοῦ εἶπες, μὰ γλίγορα θὰ τὸ κάμω.

Ὁ ἐδικός σου
ENPY ΟΥΪΤΤΙΝΚΤΟΝ

Στέλνω ἓνα μικρὸ βιβλίον διὰ τὸν Πετράκι, τὸν ὁποῖον χαιρετῶ, μὰ δὲν ἔχω καιρὸ νὰ τοῦ γράψω.

Δὲν εἶχα ἡσυχίαν ὥς νὰ εἶδα τὴν ρητράτα¹ ποῦ σοῦ ἔκαμε ὁ Μουσιοῦ Λήνκ, στὰ ρούχα τὰ Ὑδροῖτικα ἐνδυμένη, μὰ δὲν μοῦ φαίνεται νὰ σοῦ ὀμοιάσῃ πολὺ. Ὁ μεγάλος κάθηται στὴ Ρώμα μέσα, μὰ δὲν τὸν ὀμιλοῦσαμεν.

Ταῖς παρὰδες ἐστείλαμεν μαζί με τοῦτο τὸ γράμμα.

Εἰς τὸ καλὸ, καλὴ μου Μαριάννα.

H. D. W.

Βενετία, 9 Ἰουλίου 1818

Ἀκριβή μου Μαριάννα,

Δὲν ἔχω μήτε καιρὸ, μήτε κεφάλι νὰ σοῦ γράψω πολὺ, διὰ τὴν ἡμασθε νὰ φύγωμεν καὶ τὸ σπῆτι εἶναι ὅλο ἀνωκατωμένο. Ὑστερα ἀπὸ εἴκοσι ἡμέραις θὰ εἶμαι στὴν Ἰγγλιτέρα μέσα, ποῦ ἐλπίζω νὰ εὕρω τὸ γράμμα ἐδικό σου.

Ἐστεῖλα στὸ Μούσιον Μασσὼν στὸ Τριέστε τὸ γράμμα τῆς θείας σου, καὶ τοῦ ἐρώτησα νὰ μὴν εἶχε κανένα γράμμα ἢ καμμίαν εἶδῃσιν διὰ λόγον μου ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Μὰ δὲν ἔχει, καὶ ἐγὼ δὲν ἤξεύρω ἀκόμα πῶς ἐπέρασες τὸν χει-μῶνα ποῦ πάντα σὲ εἶχα καὶ σὲ ἔχω μπροστά

¹ Προσωπογραφία δημοσιευθεῖσα ἤδη εἰς τὰ «Πα-ναθήναι».

μου. Συγχά θαρρῶ νὰ εἶσαι ἄρρωστη, καὶ κάποιαις βολαῖς (ποῦ εἶμαι πολὺ κακὸς) πιστεύω πῶς μ' ἀλησιμόνησες καθόλου. Ἀλήθεια ἂν δὲν θὰ εὐρῶ ἓνα γράμμα στήν Ἰγγιλιτέρρα, δὲν θὰ ἤξεύρω τί νὰ κάμω. Ἦθελα νὰ ἤξεύρω ἂν ἤμπο- ρούσες νὰ διαβάξης τὸ γράμμαμό μου, ποῦ δὲν ἤμπορῶ νὰ τὸ διαβάξω μήτε ἐγὼ ὁ ἴδιος. Εἶχα θέρημ πάλιν, μὰ ὀλίγο πρᾶγμα. Τώρα ἔμαθα νὰ τὴν διόκνω χωρὶς τὸν ἱατρό, καὶ δὲν μοῦ φαίνεται τίποτε. Ταχὺ πλέον θὰ ἀφήσω τὴ θά- λασσα τὴ μεγάλη στρατά τῆς Ἑλλάδος, ποῦ πάει ἴσια στὴ Γόρδο, μὰ ἂς κάμῃ ὁ Θεὸς νὰ τὴ βλέπω πάλιν γλίγορα. Εἰς δεκαπέντε ἡμέραις πάμεν στὸ Παρίσι καὶ εἰς εἴκοσι στὴ Λόνδρα, ἀπὸ ποῦ μία ἡμέρα φθάνει νὰ μὲ φέρῃ στὸν τόπον μου. Ἐκεῖ θὰ μάθω τὴν τύχην μου. Ἦθελα νὰ σὲ ἔχω μαζί μου νὰ σὲ δεῖξω στὸν πατέρα μου καὶ νὰ τὸν ἐρωτήξω ἂν δὲν ἔχω δίκαιο. Ὡμορφο ταξεῖδι ποῦ ἠθέλαμεν νὰ κάμω- μεν ζάβαλη! Τὴν Νενὲ καὶ ταῖς ἀδελφάδες καὶ ὅλους τοὺς φίλους τοὺς χαιρετῶ.

Ὁ ἐδικός σου
ENPY ΟΥΪΤΤΙΝΚΤΟΝ

Ἰουλίου 17

Ἀκριβὴ μου Μαριάννα,

Ἐλαβα σήμερον τὰ γράμματα ὅπου μοῦ ἔστει- λες διὰ τὸν Μούσιου Γρήν¹, καὶ χαίρομαι πολλὰ νὰ ἰδῶ πῶς εἶσαι ἀκόμη μέσα εἰς τοὺς Κορφούς καὶ σωστή. Ταῦτα εἶναι τὰ πρῶτα γράμματα ὅπου ἔλαβα ὕστερα ἀπὸ τὸν Φεβρουάριον² ἐλεί- πον τὰ ἄλλα. Ἡ ἰδέα τῆς θλίψεώς σου κάθε- ται πάντα ἐμπροστὰ εἰς τὰ μάτια μου, καὶ μὲ πειράζει κάθε στιγμή. Ὅλο ὅπου ἤμπορῶ νὰ κάμω μὲ εὐχαρίστησιν θὰ κάμω, μὰ φοβοῦμαι νὰ μὴν εἶναι ὀλίγον. Ἐχεις, καλὴ μου Μαριάννα, τὴν πίστιν μου, καὶ τὴ πρώτη στιγμή ποῦ ἤμπορῶ θὰ ἀφήσω τὴν πατρίδα μου καὶ θὰ σὲ πάρω. Μὰ τώρα καθὼς σοῦ εἶπα τόσαις βολαῖς, δὲν εἶναι τρόπος. Μούσιου Γρήν θὰ σοῦ εἴπει ποῦ δὲν εἶναι δυνατόν. Δουλεύω διὰ κάθε παρὰ ποῦ ἔχω, καὶ ἂν θ' ἀφήσω τὴν δουλειάν μου, δὲν μοῦ μένει τίποτε. Ὑστερα θὰ εἶμαι πιὸ ἀνε- ξάρτητος. Λοιπὸν τζάνουμ, ἂν μ' ἀγαπάεις καθὼς μὲ ἠγαποῦσες, νὰ μὴ μὲ μαλώνῃς. Γράφε διὰ τὴν ὑγείαν σου, διὰ τὴν ἀγάπην σου, καὶ ὅταν ἤμπο- ρεῖς διὰ τὸ θάρρος σου εἰς ἔμένα. Γράφε καὶ διὰ ταῖς εἰδήσεις τῶν συμπατριωτῶν σου, μὰ σὲ παρακαλῶ, νὰ μὴ γεμίσης τὰ γράμματα μὲ μα- λώματα εἰς ἔμένα, ποῦ κάμνω ὅλο ὅπου ἤμπορῶ. Μοῦ κακοφαίνεται πολὺ διὰ τὸν θάνατον τῆς εὐμορφῆς καὶ καλῆς Ντοντούκας καὶ διὰ τὴν θλίψιν ὅλων τῶν συγγενῶν σου. Ποῦ εἶναι ὁ

¹ Πρόξενος τῆς Ἀγγλίας εἰς Πάτρας.

Ρεβελάνης; Ὅλοι οἱ φίλοι μας μοῦ φαίνεται, εἶναι διεσπαρμένοι ἐπὶ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. Ὁ Μούσιου Γρόπιος, πιστεύω, εἶναι ὑπαγεμέ- νος εἰς τὸν τόπον του. Νὰ εὐχαριστήσης ταῖς ἀδελφάδες σου ἀπὸ μέρος μου διὰ τὴν μνημο- σύνην ποῦ ἔχουν δι' ἔμένα. Θὰ γράψω πάλιν ὅταν τύχῃ ἓνας ἄλλος ὁκαζιόνης. Ὁ Κούρτης εἶναι καλὰ. Ὁ Πέρσεβαλ εἶναι ὑπανδρευμένος. — Εἰς τὸ καλὸν πουλί μου.

Ὁ ἐδικός σου
ENPY ΟΥΪΤΤΙΝΚΤΟΝ

Ἀκριβὴ μου Μαριάννα,

Ὁ πατέρας μου δὲν μοῦ ἀκούει, καὶ δὲν ἔχω καμμίαν ἐλπίδα ἀκόμη ποῦ ζώντας θὰ μ' ἀφήσῃ νὰ σὲ πάρω. Δὲν θέλει, μήτε νὰ μ' ἀφίνη, μήτε μοῦ δίνει τὰ ἄσπρα ποῦ ἐγύρεψα. Ἔτσι ἐτελείω- σε διὰ τώρα τὸ πρᾶγμα, μόνον λείπει νὰ μάθῃς τί θέλει ἀκόμη ἡ ἀγάπη μου.

Σοῦ κάμνω ὄρκον, καλὴ μου Μαριάννα, πῶς ποτὲς δὲν θὰ πάρω ἄλλην γυναῖκα, μόνον εὐθὺς ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ πατρός μου θὰ ἔλθω νὰ σὲ γυρέψω, καὶ ἂν σὲ εὕρω ἔτι ποῦ ἐλπίζω, τὴν ἴδιαν ἰδικήν μου, θὰ γίνω, ὅταν θέλεις ὁ ἄνδρας σου. Ἐγραψα τοῦ Μούσιου Γρόπιους ταῖς εἰδήσεις ὅλαις διὰ τοῦτο τὸ πρᾶγμα καὶ ἡ ἀφεντεία του θὰ σοῦ εἴπῃ ὅ,τι λέγω. Μὰ πρέπει νὰ τὸ κρατήσης κρυφτότατα, διατὶ ἂν τὸ μανθαινέι ὁ πατέρας μου θὰ γίνῃ τόσο θυμω- μένος, ποῦ θὰ δώσῃ ὅλο ποῦ ἔχει εἰς ἄλλον ἕναν καὶ θὰ μ' ἀφήσῃ φτωχόν. Ἦμπορεῖς νὰ τὸ εἴπῃς τῆς Νενὲς σου, τῶν ἀδελφάδων καὶ ἂν θέλεις τοῦ Κυρίου Ρεβελάνη. Μὰ σὲ παρακαλῶ, που- λάκι μου, ἂν μ' ἀγαπάεις καὶ ἂν θέλεις νὰ μὲ πάρῃς, νὰ κάμῃς ὅ,τι ἤμπορεῖς νὰ μὴν γίνῃ φανε- ρωμένον εἰς ἄλλον κανένα.

Τώρα μοῦ φαίνεται ποῦ δὲν ἔχεις δίκαιο νὰ θυμῶνεσαι μετ' ἔμένα, μόνον νὰ γράφῃς γλίγορα θέλω διὰ νὰ μοῦ εἴπῃς πῶς σοῦ ἄρεσε ὅ,τι ἔκαμα. Ἦξεύροντας ποῦ θὰ εἵμασθε καμμίαν ἡμέραν εὐτυχεῖς ἐλπίζω νὰ ἔχω ὑπομονὴν καὶ νὰ εἶμαι εὐχαριστημένος.

Φέρω τὰ ἀκριβὰ σου μαλλιά ἀκόμη κοντὰ εἰς τὴν καρδίαν μου, καὶ εἶναι ἀκόμη κρεμασμένα ἀπὸ τὸ ἴδιο γαῖτάνι μὲ τὸ ὅποιον μοῦ τὰ ἔδεσες ἐσὺ. Ἐκεῖ τὰ φέρνω ὥς νὰ σὲ ἰδῶ καὶ ἀπὸ τότες ὥς τὸν θάνατόν μου. — Να χαιρετᾷς τὴ Νενὲ καὶ ταῖς ἀδελφάδες ἀπὸ μέρος μου.

Χαιρετίσματα καὶ εἰς Μαντάμα Γρόπιους καὶ εἰς ὅλους.

Ὁ ἐδικός σου
ENPY ΟΥΪΤΤΙΝΚΤΟΝ

Henry Downing Whittington

Ὁξφορντ Αὐγ. 5—1819.

Ο ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ *

ΩΣ ΘΕΜΕΛΙΩΤΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Τί ἦτο ἡ παιδεία εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας ὅ ἡ καὶ 50 ἔτη πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως μᾶς πληροφοροῦν καὶ πολλοὶ μὲν ἄλλοι, λεπτομε- ρέστερον δὲ ὅλων ὁ Κοραῆς, ὁ ὁποῖος διηγεῖται ὅτι ὁ πατήρ του, ἄνθρωπος μὲ ὀξύτατον νοῦν καὶ φυσικὴν εὐγλωττίαν, δὲν ἔμαθε καθ' ὅλου γράμματα διότι ἔλαβε τὸ δυστύχημα νὰ μείνῃ ὀρφανὸς πολλὴν προῶρως. Σωφρόνιος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ πατρός του, ἔπρεπε νὰ εἶναι ὁπωσδήποτε πεπαιδευμένος ἐπειδὴ ἦτο Ἀρχιεπίσκοπος Βε- λιγραδίου, ἡ μάθησίς του ὁμῶς φαίνεται ὅτι ἦτο μᾶλλον περιορισμένη, διότι, ἔαν εἶχεν ἀξίαν τινὰ ὡς λόγιος, ὁ Ἀδαμάντιος δὲν θὰ ἀνέφερε τὴν μετὰ τοῦ θείου συνάντησιν εἰς Βιέννην τόσον ἐπιτροχάδην καὶ χωρὶς νὰ εἴπῃ οὔτε λέξιν περὶ τοῦ ποιῶν τοῦ ἀνδρός. Ἡ μήτηρ του εἶχε διδαχθῇ ὀλίγα γράμματα ἀπὸ τὸν φιλόμουσον πατέρα της, ἀλλ' ὅλη ἡ προκοπὴ τῆς συνίστατο εἰς τὸ ἐννοεῖν τοὺς εὐκολωτέρους Ἑλληνας συγγραφεῖς τῆς παρακμῆς, ὅχι τὸν Πλούταρχον βεβαίως ἢ ἄλλον τινὰ τῶν φιλοσοφούντων, ἀλλὰ τοὺς Αἰσωπεῖους μύθους λόγου χάριν, τρεῖς ἢ τέσσα- ρας διαλόγους τοῦ Λουκιανοῦ, τὸ πολὺ πολὺ καμμίαν ὁμιλίαν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ ταῦτα ἀκόμη λίαν ἐπιτολαίως.

Διδασκαλία ἐγένετο παντοῦ καὶ οἱ παῖδες πά- σης τάξεως ἐφιλοτιμούντο νὰ μὴ μείνουν ἐντελῶς ἀγράμματοι. Οἱ στίχοι

Φεγγαράκι μου λαμπρό,
φέξε μου νὰ περπατῶ,
νὰ πηγαίνω στὸ σχολεῖο,
νὰ μαθαίνω γράμματα,
τοῦ Θεοῦ τὰ πράματα.

μᾶς δίδουν βάσιν νὰ πιστεύωμεν ὅτι παῖδες δαπανῶντες ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς βιοποριστικὰς ἐργασίας, συνηθροίζοντο τὸ ἑσπέρας ἀπὸ πολλὰ καὶ διάφορα μέρη εἰς πόλιν ἢ κωμόπολιν ἢ εἰς κεντρικὸν χωρίον ὅπου κάποιος λογιώτατος Ἐφημέριος ἢ Ἱερομόναχος τοῖς ἐδίδοε μαθήματα ἀναγνώσεως, τοῖς ἐξήγει τὰ παραγγέλματα τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς ἐγύμναζεν εἰς τὴν γραφὴν τοῦ ὀνόματός των καὶ ἄλλων λεξειδίων καθημερινῆς ἀνάγκης πάντοτε μὲ μικρὰ στοιχεῖα, καθὼς δι- καιούμεθα νὰ συμπεράνωμεν ἀπὸ τὴν παντελῆ ἀπουσίαν κεφαλαίων γραμμάτων εἰς ὑπογραφὰς τῶν συμβολαίων καὶ δημοσίων πράξεων ἢ εἰς τὰς σημειώσεις τῶν παντοπωλῶν καὶ τὰ παρόμοια.

Ἀνωτέραν οὕτως εἰπεῖν παιδευσιν ἐλάμβαναν

πολὺ ὀλίγοι, ὅσοι προωρίζοντο εἰς τὰ ὑψηλά, πολὺ ὑψηλά, ἀξιώματα τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς διοικήσεως, ἢ προετοιμάζοντο νὰ μεταβοῦν εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην πρὸς σπουδὴν τῆς ἱατρι- κῆς. Ἀλλὰ καὶ οὗτοι φθάνοντες εἰς τὰς σχολὰς τῆς Ἑσπερίας εὕρισκαν τὰς δυνάμεις τῶν λίαν ἐλλιπεῖς, καὶ ἡ μετὰ τινα ἔτη ἐπανήρχοντο δοκη- σίσοφοι μετριώτατοι ἢ, ἔαν σπουδαίως ἀπερά- σισαν νὰ ἐπιτύχουν, ἤρχιζαν ἐκ νέου τὴν προ- παρασκευὴν ἐπὶ τόπου. Εἰς τὰ ἑλληνικὰ μέρη «ὁ τίτλος Λογιώτατος καὶ Σοφολογιώτατος, μᾶς λέγει ὁ Κοραῆς, ἐδίδοτο εἰς ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐγνώριζαν τὰς κλίσεις τῶν ὀνομάτων καὶ τὰς συζυγίας τῶν ρημάτων».

Οἱ φυγόπονοι κάτοχοι τοῦ τίτλου καὶ ἐπικερδῇ τὸν εὕρισκαν καὶ πολὺ ὑπερηφανεύοντο διὰ τὸ ὀλιγοδάπανον ἀξίωμα. Ἦσαν λοιπὸν ζηλότυποι καὶ ἐπροσπάθουν νὰ κρατοῦν ὅσον τὸ δυνατόν στενότερον τὸν κύκλον τῶν μεμνημένων. Τρεῖς γενεὰς βραδύτερον τὰ πράγματα εἶχον κάπως καλλιτερεύσῃ εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα. Ἀλλ' ὅ,τι ὁ ἀλύτρωτος μοναχὸς τῆς Πεντέλης, ὁ ἀνα- λαβὼν τὸ ἔτος 1842 νὰ συμπληρώσῃ τὴν δημο- σίευσιν τῶν Προλεγομένων τοῦ Κοραῆ, ἔγραφε πρὸς τοὺς συναδέλφους τῆς Τουρκοκρατουμένης, μᾶς δίδει τὴν εἰκόνα τῶν δυσκολιῶν τὰς ὁποίας εἰς τὴν ἀρχὴν ἐπρόβαλλαν πανταχοῦ οἱ προνο- μιῶχοι εἰς τὴν γενίκευσιν τοῦ εὐεργετήματος τῆς παιδείας. Ζητῶν νὰ δαμάσῃ τὴν δυστροπίαν ἢ ὁποία εἶναι ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἀσύμφορος τώρα ὅταν «ἡ ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις δὲν θέτει πλέον προσκόμματα εἰς σύστασιν σχολείων», ὁ Ἐρημίτης τοὺς συμβουλεῖ προτρεπτικῶς μὲ τὰ ἑξῆς: «Ὅθεν κανεῖς ἀπὸ σᾶς, ὁ σεβαστοῦ μου τῆς ὀρθοδοξίας κληρικοῦ, κανεῖς ἀπὸ σᾶς ἂς μὴ ὑποπτεύσῃ ὅτι θέλει χάσῃ τὸ πρὸς αὐτὸν τώρα ἀποδιδόμενον σέβας, ἔαν φωτισθῶν οἱ ὁμογε- νεῖς του καὶ ἀναφανοῦν ἄλλοι ἀσυγκρίτως αὐτοῦ σοφώτεροι κληρικοῖ, ἀρκεῖ μόνον αὐτὸς νὰ δια- μένῃ φίλος καὶ προστάτης καὶ ζηλωτῆς τῆς παιδείας» διότι διαμένοντα τοιοῦτόν θὰ τὸν θανατῶσιν μάλιστα περισσότερον, ἐπειδὴ, μολο- νότι εἶνε ἀμαθὴς ἐξ αἰτίας τῶν περιστάσεων, διὰ ὅμως καὶ ποθεῖ τὴν παιδείαν. Τότε δὲ μόνον θέλουν ἀφεύκτως ἀποβάλλῃ τὸ πρὸς σᾶς σέβας οἱ λαϊκοί, ὅταν φωτισθῶν ἐναντίον τῆς θελήσεώς σας καὶ μὲ τὴν ἀντίστασιν σας, καὶ ὅταν κοτανοήσαντες τὰ καλὰ καὶ τὴν ἀξίαν τῆς πολυτίμου παιδείας παρατηρήσῃν ὅτι σεῖς εἶσθε ἐχθροὶ τῶν φώτων καὶ τῆς ἀναπτύξεως».

Τινὲς τῶν κληρικῶν ἦσαν καλῇ τῇ πίστει ἐναντίοι εἰς τὴν διάδοσιν τῶν φώτων, διότι με-

* Ἀπὸ τὸ τελευταίως ἐκδοθὲν βιβλίον τοῦ κ. Λαζάρου Βελέλη ὑπὸ τοῦ «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν Ὁφελίμων Βιβλίων».

ρικά σκανδαλώδη παραδείγματα μορφωμένων ανθρώπων τοῖς εἶχαν ἐμπνεύσει φόβον περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς κοινωνίας, καὶ πρὸς τοὺς ἐλεγεν ὁ Ἐρημίτης νὰ μὴ καταδιώκουν τὴν παιδείαν διὰ τὸν λόγον ὅτι « τινές, πεπαιδευμένοι καλοῦμενοι, ἀνάξια τῆς ἀληθινῆς παιδείας καὶ πράττουν καὶ λέγουν ».

Τὸ ζήτημα τῆς μεταβολῆς τὴν ὁποίαν ἡδύνατο νὰ φέρῃ εἰς τὰς ἰδέας καὶ παραδόσεις ἡ ἐξάπλωσις καὶ αὐξήσις τῆς παιδείας εἶχε τεθῇ ἀφ' ἧς ἡμέρας ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις συστήσας εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος σχολήν, ὅπου ἤθελε νὰ διδάξῃ τὴν νεωτέραν ἐπιστήμην καὶ φιλοσοφίαν, ἔθεσεν ἐπὶ τοῦ ἀνωφλίου τῆς εισόδου τὴν περιφημον ἐκείνην ἐπιγραφὴν

γεωμετρήσων εἰσὶτω, οὐ κωλύω
τῷ μὴ θέλοντι συζυγῶσω τὰς θύρας,

καὶ ἐπροκάλεσεν εἰς τὸν κύκλον τῶν σπουδαστῶν τρικυμίαν σφοδράν, ἡ ὁποία παρετάθη ἕως τὰ 1796, ὅταν καὶ μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὰς σχολεῖα τῆς Φυσικῆς τοῦ Νικηφόρου Θεοτόκη ὁ Σέργιος Μακράιος, διδάσκαλος τῶν ἐπιστημῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ—ὡς λέγει ὁ Πολυζωΐδης εἰς τὰ *Νεοελληνικά*—πάσης ἐπιστημονικῆς γνώσεως ταμεῖον νομιζόμενος, συνέγραψεν ἑλληνιστὶ καὶ ἐδημοσίευσεν βιβλίον ἀνασκευάζον τὸ σύστημα τοῦ Κοπερνίκου περὶ κινήσεως τῆς γῆς καὶ τῶν πλανητῶν ὁμοῦ μὲ τοὺς νόμους τοῦ Νεύτωνος περὶ κεντρομόλου καὶ κεντρομόλου δυνάμεως.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὸν Κοραῖν ὅχι μόνον θαυμάζομεν τὴν ἀκούραστον φιλεπιστημολογίαν του καὶ τὸν μακαρίζομεν διὰ τὴν τύχην του, διότι ἐμπορευόμενος εἰς Ἀμστελδάμιοι εὗρίσκει τὸν Ἀδριανὸν Βύρτον αὐθορμήτως ἀναλαμβάνοντα νὰ τὸν διδάσκῃ « ὅσα ἔκρινεν ἀναγκαῖα εἰς τὸ καλῶς συλλογίζεσθαι, ἀπὸ τοῦ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἀρχίσῃ ἡ ὀρθὴ παιδεία », ἀλλὰ καὶ ἐκτιμῶμεν τὸν ζῆλον του νὰ καταστήσῃ τὴν μάθησιν εὐκόλον καὶ κοινὸν ἀπόκτημα εἰς ὅλους τοὺς Ἑλληνόπαιδας μὲ τὴν δημοσίευσιν εἰς Βενετίαν κατὰ τὸ 1783 τῆς *Συνόψεως τῆς Ἱστορίας καὶ Κατηχέσεως*. Αὐτὸ τὸ μικρὸν βιβλίον ναὶ μὲν κατόπιν μετετυπώθη πολλάκις, οὐδέποτε ὁμως πλέον ἐξεδόθη μὲ τὸν πρόλογον διότι τὰ περιεχόμενα αὐτοῦ κατήντησαν περιττὰ μὲ τὴν μετέπειτα ἐκδηλωθεῖσαν ἀγάπην πρὸς τὰ γράμματα ἀπὸ ὅλας τὰς τάξεις τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας. Ἀλλ' ὁ ἐπιθυμῶν νὰ σχηματίσῃ πλήρη ἰδέαν τῆς ἀμαθείας εἰς τὴν ὁποίαν ὁ κόσμος ἦτο ἕως τότε βυθισμένος εὗρίσκει εἰς αὐτὸν τὸν πρόλογον πολλὰς λεπτομερείας ἀξίας σημειώσεως.

Θὰ παρατηρήσῃ πρῶτον ὅτι τὸ βιβλίον ἀρχίζει μὲ μίαν «φυλλάδα» περιέχουσαν εἰς πέντε σελίδας τὸν ἀλφάβητον καὶ τινὰ γυμνάσματα συλλαβισμού, τὰ ὁποία ἀκολουθοῦν ἀμέσως εἰς ἄλλας τρεῖς αἱ κοινότεραι προσευχαί, τυπωμέναι ὡς καὶ τὰ προ-

ηγούμενα μὲ μεγάλα στοιχεῖα. Αὕτῃ ἡ φυλλάς τῶν γυμνασμάτων ἐτέθη ἐκεῖ διότι τὸ βιβλιάριον ἐγράφη διὰ μαθητὰς παντάπασιν ἀρχαίους καὶ περιελάμβανεν ὅλον τὸ κεφάλαιον τῶν γνώσεων τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο ἀρκετὸν διὰ πᾶν παιδίον μέσης ἀγωγῆς,

νὰ μαθαίνῃ γράμματα,
τοῦ Θεοῦ τὰ πράγματα.

Αὕτῃ ἡ προσθήκη εἰς τὸ κύριον πόνημα ἦτο ἔργον Θωμᾶ τοῦ Μανδακάση, Ἐξοχωτάτου Ἱατροφιλοσόφου Μακεδόνης, καὶ πρὸς τὸν Κοραῖν φιλάτου· τὸσον δὲ ἀσήμαντος συνεισφορά παρ' ἀνδρὸς τὸσον σπουδαίου δεικνύει πόσον ἡμελημένη ἦτο ἡ παιδαγωγικὴ κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς καὶ πῶς εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῆς μορφώσεως τοῦ ἔθνους μέγα τι ἔπραττε καὶ ὁ προσφέρων κοινὸς λίθος διὰ τὰ θεμέλια.

« Ἀναμφιβόλως, λέγει ὁ Κοραῖς, δὲν ὑπάρχει ἄλλο τι ἀθλιώτερον ἀπὸ τὴν ἀνατροπὴν τὴν ὁποίαν δίδουν σήμερον οἱ γονεῖς εἰς τὰ τέκνα των. Ὅταν μάθουν τὸν τρόπον τοῦ ἐνδύεσθαι καὶ τῶν ἀμοιβαίων προσρήσεων, ὅταν διδασκῶν νὰ συγκλῶνουν μερικὰ φιλοφρονητικὰ λεξείδια, τὰ ὁποῖα μῶλα ταῦτα πολλάκις μένουν ἀσύγκλωστα, οἱ γονεῖς ὅχι μόνον ἀρκοῦνται εἰς αὐτό, ἀλλὰ καὶ νομίζουν ὅτι τὰ τέκνα των εἶναι καλοαναθρεμμένα εἰς τὴν ἐντέλειαν ». Εἰς αὐτοὺς λοιπὸν ἀποτείνεται ἐξηγῶν πόσον ἀναγκαῖα εἶναι ἡ παιδεία εἰς τὴν ἡθικὴν διάπλασιν τῶν νέων. εἰς δὲ τοὺς διδασκάλους—ἐνθυμούμενος προσωπικὰ παθήματα καὶ τὴν πρὸς τὰ γράμματα ἀποστροφὴν, τὴν ὁποίαν οἱ ῥαβδισμοὶ εἶχαν ἐμπνεύσει εἰς τὸν ἀδελφόν του—λέγει ὅτι οἱ μαθηταὶ δὲν ἔχουν ἀνάγκην φραγγελίου, ἀλλὰ γλυκύτητος τρόπων, ὑπομονῆς καὶ συμμορφώσεως πρὸς τὸ πολλάκις ἀδύνατον ἀντιληπτικόν των, διὰ νὰ ἀναπτύχῃ εἰς τὴν ψυχὴν των ἀγάπην πρὸς τὴν μάθησιν.

Οἱ πατέρες ὁμως ὀφείλουν νὰ φροντίζουν περὶ καταλλήλου ἀμοιβῆς τῶν παιδαγωγῶν καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπουν νὰ συσσωρεύεται ὑπέρμετρος ἀριθμὸς μαθητῶν εἰς σχολεῖον ὅπου παραδίδει ἓνας μόνον διδάσκαλος, γινόμενοι τοιουτοτρόπως αἷτιοι ἑλλειπῶς ἀγωγῆς. Τοὺς παρακινεῖ « νὰ μὴ λυπῶνται διὰ τοιαύτην δαπάνην, ἀλλὰ νὰ τὴν δίδουν μετὰ χαρᾶς, οἰκονομοῦντες ἀπὸ ἄλλα μάταια ἔξοδα ἀπὸ τὰ ὁποῖα δὲν κερδαίνουν ἄλλο τι παρὰ φθοράν ». Διὰ τὰ παιδιά τῶν ἀπόρων ἐκφράζει τὴν ἀνάγκην νὰ συστηθῶν δημοσία σχολεῖα, προσθέτων ὁμως ὅτι εἰς αὐτὰ δὲν πρέπει νὰ ἐμβαίνουν παρὰ τὰ τέκνα τῶν ἐνδεῶν, ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ζοῦν ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην τῶν κοινοτήτων καὶ διὰ τοὺς ὁποίους ἡ ἀνατροφὴ τῶν παιδῶν πρέπει νὰ γίνῃ ὑποχρεωτικὴ, μὲ τὴν ἀποκοπὴν τῶν βοηθημάτων εἰς τοὺς γονεῖς τοὺς μὴ στέλλοντας τὰ παιδιά εἰς τὸ σχολεῖον δι' ἑλλειψιν ὅχι πλέον χρηματικῶν μέσων, ἀλλὰ

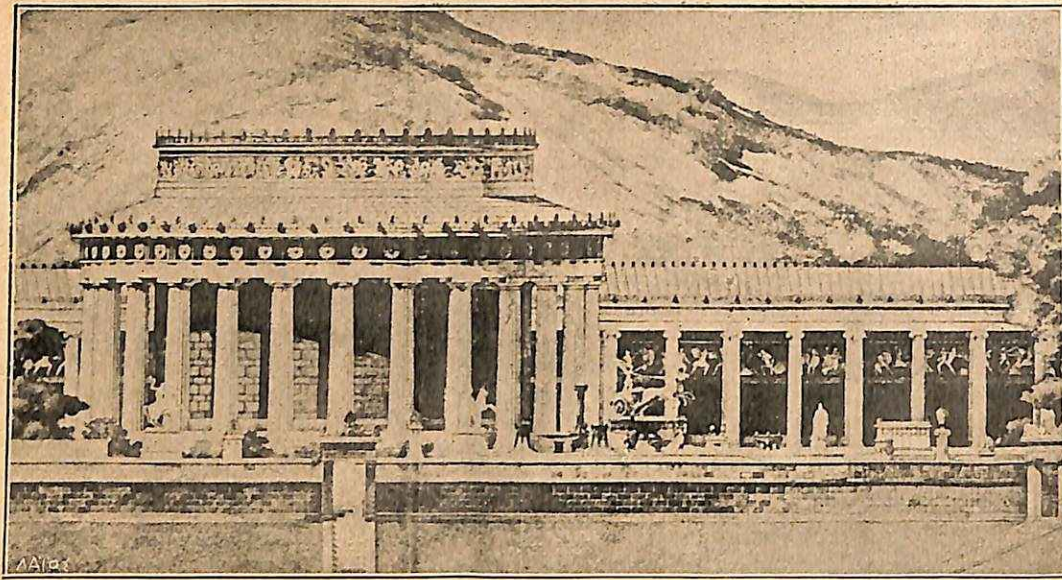

ΕΛΛ. ΤΑΞΙΔΙΑ—ΠΛΑΤΕΙΑ ΝΑΥΠΑΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΝ ΦΩΤΟΓΡ. Γ. Σ.

τῆς θελήσεως νὰ τὰ βλέπουν ἡμερωμένα. Καὶ ἐπειδὴ καταστήματα αὐτοῦ τοῦ εἴδους δὲν δύνανται νὰ δημιουργηθῶν χωρὶς τὴν ὑλικὴν ὑποστήριξιν γενναίων προστατῶν, ὁ Κοραῖς τελειώνει τὰς ὁδηγίας του μὲ τὴν ἀκόλουθον ἐπίκλησιν: « Προθυμηθῆτε, ὦ Ἀνατοῖ τοῦ Γένους, νὰ συστήσετε τοιαῦτα σχολεῖα, καὶ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸν ὁποῖον εἶναι πᾶσα δόσις ἀγαθῆ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον » θέλει ἐξομαλύνῃ πᾶσαν δυσκολίαν, καὶ θέλει κατενοδώσῃ τὴν θεάρεστον αὐτὴν ἐπιχείρησιν εἰς δόξαν αὐτοῦ καὶ σωτηρίαν πάντων ἡμῶν. Ἀμήν ».

Τοῦτο τὸ κήρυγμα τοῦ Κοραῖ ἦτο ἡ πρώτη προσπάθεια ἡ ὁποία ἔστρεψε τὴν προσοχὴν τῶν ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν πρὸς τινὰ ἰδανικώτερον καὶ τελειότερον τύπον ἀγωγῆς τῶν μικρῶν. Ἔως τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἐὰν ἐξαίρεσωμεν τοὺς ὀλιγίστους ἐκκλησιαστικοὺς καὶ ὑπαλλήλους καὶ ἱατροὺς περὶ τῶν ὁποίων εἶπαμεν ἀνωτέρω, πάντες ὅσοι ἐπεθύμουν, ἢ ὀρθότερον, εἶχαν ἀνάγκην κάποιας μαθήσεως, ἐδιδάσκοντο τὰ λεγόμενα *κοινὰ γράμματα*, τοῦτέστιν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν ὁπωσδήποτε μὲ ὁρατὰ σημεῖα ἐπὶ τοῦ χάρτου παραστάσιν τῶν λέξεων τῆς τρεχούσης ὁμιλίας· αὐτὰ ἀπετέλουν τὴν διανοητικὴν πανο-

πλίαν μὲ τὴν ὁποίαν ἐστέλλοντο πρὸς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις εἴτε εἰς τὴν Ἀνατολὴν εἴτε εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην. Διδακτικώτατον παράδειγμα ἀνθρώπου τοιαύτης τάξεως εἶνε ὁ Σταμάτης τοῦ ὁποῖου αἱ περὶ Κοραῖ ἐπιστολαὶ ἐδημοσιεύθησαν τὸ 1892 εἰς τὸν *Παροῦσόν*. Εἰς αὐτὰς ὁ συνέταιρος καὶ συνάμα κηδεμὼν τοῦ μετὰ ταῦτα σοφοῦ φανερώμεται κάτοχος ὅχι μόνον φρονήσεως καὶ ἐμπορικῆς πείρας, ἀλλὰ καὶ εὐφραδειας ὅχι κοινῆς· ἐὰν ὁμως θέλωμεν νὰ κρίνωμεν περὶ τῆς γραμματικῆς παιδείας του, ὀφείλομεν νὰ ἀναπαραστήσωμεν διὰ τῆς φαντασίας ὅλην τὴν πληθώραν τῶν ὀρθογραφικῶν—καὶ ἄλλων ἀκόμη βεβαίωτατα—σφαλμάτων τὰ ὁποῖα ὁ π. Ἀννίνος λέγει ὅτι διώρθωσε διὰ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸ κείμενον ἀπὸ κηλίδας καὶ ἐνδεχομένην ἀσάφειαν. Τοῦτο πράττοντες θὰ εὕρωμεν ὅτι ὁ Σταμάτης γραμματικὴν δὲν ἐδιδάχθη οὔτε ποτὲ ἐφοίτησε κανὲν ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα ὅπου ἐξηγοῦντο οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς εἰς ὑποψηφίους λογιστάτους. Ὁ Σταμάτης εἶχε μάθῃ μόνον τὰ κοινὰ γράμματα, μὲ τὴν εὐφυΐαν του ὁμως κατόρθωσε νὰ κάμῃ αὐτῶν καλὴν χρῆσιν καὶ νὰ κρατῇ τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ σπουδαίου ἐμπορίου τοῦ ὁποῖου διεξῆγεν εἰς τὴν ἀπορία—

Η ΘΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

ἀληθῶς θαυμασίως κτισμένη κατὰ τὸν γνωστόν τρόπον τῶν μυκηναϊκῶν καμαρῶν ἀποτελεῖ ἔργον αἰωνόβιον. Εὐρίσκεται εἰς τὸν μυχὸν χαράδρας καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἣτις κατὰ τὴν μυκηναϊαν ἐποχὴν ἀπὸ τῆς Ἀργολικῆς πεδιάδος ἦγεν πρὸς τὰς ἀκτὰς τοῦ Σαρωνικοῦ. Μετὰ τετράωρον περίπου διαρκῆ πορείαν φθάνομεν τέλος εἰς τὸ ἱερόν τῆς Ἐπιδαύρου.

Αἱ ἀπὸ τοῦ 1881 ἀρξάμεναι καὶ ἑξακολουθοῦσαι ἔτι ἐν Ἐπιδαύρῳ ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τὴν σοφὴν καὶ φωτισμένην διεύθυνσιν τοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου κ. Π. Καββαδία, τόσα μνημεῖα ἔφερον εἰς φῶς καὶ τόσα προβλήματα ἀρχιτεκτονικὰ καὶ ἄλλα πολλαπλᾶ ζητήματα ἔλυσαν ὥστε ἀποτελοῦσι ἀληθῆ δόξαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιστήμης.

Ὁ διὰ τῶν αἰώνων ἀπὸ ἀπλοῦ ἥρωος καὶ ἡμιθέου εἰς θεὸν μεταβληθεὶς Ἀσκληπιός, ἀπὸ τῶν μικρῶν θεσσαλικῶν ἱερῶν του εἰσδύσας κατὰ μικρὸν εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Ἑλλάδος χώρας, κατέκτησε λίαν ἐνωρὶς σημαντικὸν πανταχοῦ ἔδαφος καὶ μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἀπέβη ὁ συμπαθέστερος τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου θεός. Ἀλλ' ἡ χώρα ἐκείνη ἐν ἣ κατ' ἐξοχὴν ἠσκήθη τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἡ λατρεία, ὑπῆρξεν ἡ Ἀργολικὴ Ἐπιδαυρος. Τὸ ἐν αὐτῇ ἱερόν οὐ μόνον ἀπέβη τὸ ἐπισημότερον θεραπευτικὸν κέντρον ἀπὸ τῆς Δ' ἰδίας π. Χ. ἑκατονταετηρίδος ἀλλὰ καὶ ἡ ἀφρηγρία τῆς διαδόσεως τῆς λατρείας τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀνὰ τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον. Οἱ ἱεροὶ ὄφεις ἐξ Ἐπιδαύρου ἐστέλλοντο εἰς τὰς διαφόρους χώρας ἵνα χρησιμεύσωσι ὁ θεμέλιος οἶονεὶ λίθος τῆς ἰδρύ-

σεως ἱεροῦ εἰς τὸν Ἀσκληπιόν, καὶ τὰ Ἀσκληπιεῖα τῶν Ἀθηνῶν ἐκ τῆς Ναυπάκτου, τῆς Σικυῶνος καὶ Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς τῆς Περγάμου καὶ τῆς Ρώμης καὶ τοῦ Ἱεροῦ τῆς Ἐπιδαύρου ἔσχον τὴν προέλευσιν. Ἐν αὐτῷ ὁ θεὸς παρείχεν ἀφειδῶς τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀσθενεῖς τῷ σώματι καὶ τοὺς πτωχοὺς τῷ πνεύματι. Ἀλλ' ἡ θεραπεία δὲν παρείχετο οὔτε εὐκόλως οὔτε δερεάν. Ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ ὅτι παρὰ Ναυπακτίου τινὸς οὐ ἔθεράπευσε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξήτησεν ὁ θεὸς ὡς ἀμοιβὴν στατήρας χρυσοῦς διασχίλους.

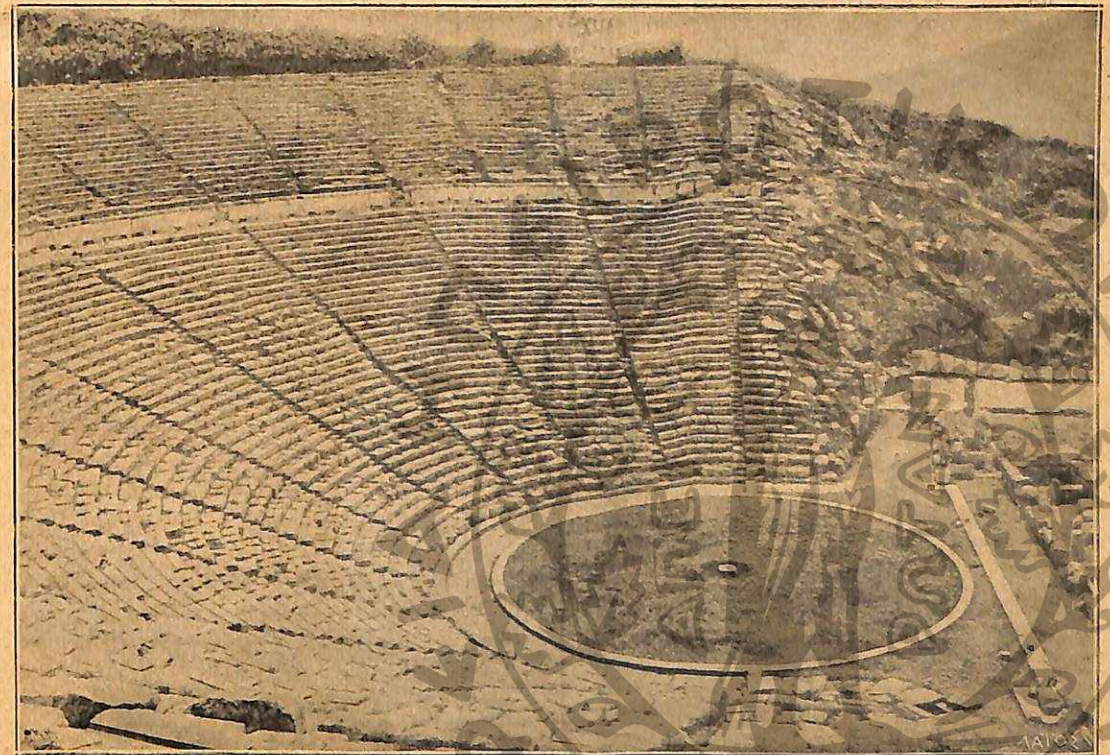
Πίνακες μαρμάρινοι ἰδρυμένοι ἐν τῷ Ἀβάτῳ ἀνέγραψαν τὰς γενομένας μέχρι τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος θεραπείας τῶν ἀσθενῶν καὶ προσεκάλουν τοὺς ἀναγινώσκοντας ταύτας ἀφόβως νὰ προσέρχωνται ἔχοντες πεποίθησιν ἐπὶ τὴν θεραπευτικὴν δύναμιν τοῦ Ἀσκληπιοῦ.

Τὰ πολύτιμα ἀναθήματα τῶν θεραπευομένων, ἡ πώλησις τῶν δερμάτων τῶν θυσιαζομένων ζώων, τὰ εἰσιτήρια τοῦ Θεάτρου, τὰ εἰς τοὺς Θεσσανυροὺς ῥιπτόμενα χρήματα, τὰ πρόστιμα τῶν ἐργολάβων καὶ ἄλλαι εἰσφοραὶ καὶ ἐπὶ τούτοις ἡ ἐκμίσθωσις τῶν περὶ τὸ Ἀσκληπιεῖον γαιῶν τοσοῦτον συνετέλεσαν εἰς τὴν ὕλην τοῦ ἱεροῦ εὐημερίαν ὥστε λίαν ἐνωρὶς ἐγένετο δυνατὴ ἡ ἀνέγερσις μεγαλοπρεπῶν οἰκοδομημάτων ὧν τὰ μὲν κατεσκευάσθησαν πρὸς ἄνεσιν καὶ εὐμάρειαν τῶν ἀσθενῶν τὰ δὲ πρὸς λατρείαν καὶ ἐπίδειξιν. Μεταξὺ τῶν μνημείων τῶν περισωθέντων μέχρι τῆς σήμερον τὴν πρωτίστην ἀληθῶς θέσιν κατέ-

χει τὸ Θεάτρον τῆς Ἐπιδαύρου. Ὀλίγιστα τῶν ἐν Ἑλλάδι μνημείων περιεσώθησαν τόσον ἀκέραια καὶ ἀλώβητα ἀλλὰ καὶ ὀλίγιστα προκαλοῦσιν τόσον ἄμετρον τὸ θάμβος καὶ τὴν ἐκπληξιν τοῦ ἐπισκέπτου. Τὸ Θεάτρον τῆς Ἐπιδαύρου προσεκάλει καὶ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ κόσμου τὸν θαυμασμόν ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ περιηγητὴς Πausanias ὅστις πολλάκις πρὸ τῶν ἀληθινῶν καλλιστευμάτων τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ κόσμου μένει ἀσυγκίνητος, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποκρύψει τὴν ἐκπληξίν του ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τοῦ Ἀργείου Πολυκλείτου τὸ ἔργον· καὶ πιθανόν, λέγει, κατὰ τὴν πολυτέλειαν καὶ τὸ μέγεθος νὰ εἶναι τὰ Ῥωμαϊκὰ θεάτρα ὑπέροτρα καὶ αὐτὸ τῆς Μεγαλοπόλεως κατὰ τὸ μέγεθος, ἀλλὰ ποῖόν ποτε θὰ δυνηθῇ ν' ἀμφισβητήσῃ τὸ κάλλος καὶ τὴν ἀρμονίαν ἢ ὁποία περιβάλλει καὶ ἐξυποῖ τὸ ἔργον τοῦ Πολυκλείτου, τὸ Θεάτρον τῆς Ἐπιδαύρου;

Χαράδρα τοῦ Κυνορτίου ὄρους, ἐφ' οὗ τὸ ἱερόν τοῦ Ἀπόλλωνος Μαλεάτου, διὰ ἐργασίας οὐχὶ μακρᾶς οὐδ' ἐπιπόνου κατωρθώθη νὰ μετασκευασθῇ εἰς τὸ κοῖλον τοῦ Θεάτρου καὶ ἐπὶ τοῦ βράχου τοῦ λαξευθέντος ἐτοποθετήθησαν αἱ 55 σειραὶ τῶν ἐδωλίων. Μεγαγοπρεπὲς διάζωμα διαιρεῖ τὸ κοῖλον εἰς δύο διακεκριμένας ἀπ' ἀλλήλων ζώνας.

Εἰς τὴν ἄνω ζώνην ἣτις ἀποτελεῖται ἐξ 21 σειρῶν ἐδωλίων καὶ ἐκ τῆς κάτω ζώνης ἀποτελουμένης ἐκ 34 σειρῶν. Καὶ ἡ μὲν ἄνω ζώνη κατ' ἐπιγραφὴν εὐρεθεῖσαν ἐν Δήλῳ (1894) ἐκαλεῖτο φαίνεται ἐπιθέατρον, ἡ δὲ κάτω κυρίως θέατρον. Δέκα καὶ τρεῖς κλίμακες ἐν τῇ κάτω ζώνῃ ἀγούσαι ἀπὸ τῆς ὀρχήστρας εἰς τὸ διάζωμα διαιροῦσι ταύτην εἰς 12 κερκίδας. Τὸ ἐπιθέατρον διὰ 23 κλιμάκων διαιρεῖται ἐν ὅλῳ εἰς 22 κερκίδας. Περιέργον δὲ εἶνε ὅτι τοῦ μὲν κυρίως θεάτρου τὰ ἐδῶλια ἔχουσιν ὕψος μόλις 0,33-0,34 τοῦ δὲ ἐπιθέατρου 0,43. Κατὰ ταῦτα ὁ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ καὶ ἀσημειωτέρῳ μέρει τοῦ θεάτρου εὐρισκόμενος ἐκάθητο ὡς ἐκ τοῦ ὕψους τῶν ἐδωλίων πολὺ ἀνετώτερον τοῦ ἐν τῇ κάτω ζώνῃ καθημένου. Τὸ παράδοξον τοῦ πράγματος ἐξηγεῖται ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ ἐν τῇ κάτω ζώνῃ ἐκάθητο ἐπὶ προσθέτων προσκεφαλαίων, ἀφοῦ εἶνε γνωστὸν ὅτι καὶ οἱ ἐν τῷ Διονυσιακῷ Θεάτρῳ καθήμενοι ἐπὶ ἰσοῦψῶν ἐδωλίων ἑκαμὼν χρῆσιν προσθέτων προσκεφαλαίων. Τὸ κοῖλον τοῦ Θεάτρου τῆς Ἐπιδαύρου δὲν ἀποτελεῖ κανονικὸν κύκλον ἀλλὰ καμπύλην ἑλλειψοειδῆ σχηματιζομένην διὰ τριῶν ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ κέντρων καὶ εἶνε πρωτοφανὴς ἀπαντῶσα μόνον ἐν τῷ Θεάτρῳ τῆς Ἐπιδαύρου.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

Ὁραῖος πλακόστρωτος δρόμος εὐρισκόμενος πρὸ τῶν θρόνων τῶν περὶ τὴν ὀρχήστραν καὶ κείμενος κατὰ 0,21 ταπεινότερον τοῦ ἐδάφους τῆς ὀρχήστρας ἀποχωρίζει ταύτην ἀπὸ τοῦ κοίλου. Ὁ δρόμος οὗτος ὁ πλακόστρωτος ἐξετέλει διττὸν ἔργον, τὸ μὲν ὡς δρόμος διὰ τοὺς θεατὰς τὸ δὲ ὡς ὑδραγωγεῖον διὰ τὰ ἀποφῆρῃ καὶ μεταχευεῖν διὰ τῶν δύο ἐν τοῖς ἄκροις αὐτοῦ εὐρισκομένων ὁλῶν τὰ ἀπὸ τοῦ κοίλου καταρρέοντα πολυπληθῆ ὕδατα.

Μέχρι τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Θεάτρου τῆς Ἐπιδαύρου ἐπιστεύετο ὅτι ἡ ὀρχήστρα τοῦ Ἑλληνικοῦ Θεάτρου εἶχε σχῆμα πετάλου καὶ οὐδεὶς ποτὲ ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ ὅτι τὸ γνήσιον καὶ ἀληθὺς Ἑλληνικὸν σχῆμα αὐτῆς ἦτο τὸ κυκλικόν. Ἄλλ' ἡ ὀρχήστρα τοῦ Ἐπιδαυρίου Θεάτρου μᾶς ἔδωκε τὴν ἀληθῆ ὄντως μορφήν καὶ ἀπέδειξε ὅτι αἱ πεταλοειδοὺς σχήματος ὀρχήστραι εἶνε ῥωμαϊκῶν χρόνων κατασκευάσματα καὶ μεταγενέστεραι τροποποιήσεις ὡς ἐκ τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐποχῆς τῆς κυκλικῆς καὶ Ἑλληνικῆς ὀρχήστρας.

Εἰς ἀπόστασιν μόλις 4 μέτρων ἀπὸ τοῦ λιθίνου περιθωρίου τῆς ὀρχήστρας ὑψοῦτο ἡ καλουμένη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων σκηνή καὶ πρὸ αὐτῆς τὸ προσκήνιον μετὰ τοῦ παρασκηνίου.

Μόνον εἰς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ θεάτρου φαίνεται ὅτι ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις ἐπῆλθον μεταβολαὶ τινες· διότι ἡ σκηνή μετὰ τῶν συναφῶν αὐτῇ οἰκοδομημάτων θὰ ἐχορσιμένους ὡς κατοικίαν. Ἄλλ' οὔτε αἱ κατοικίαι αὗται οὔτε ἡ ἐν νεωτέροις χρόνοις κατασκευασθεῖσα ἐν τῇ σκηνῇ ἀσβεστοκάμινος κατὰ τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τοῦ προσκηνίου καὶ τὰ ἐκεῖ παρασκήνια μετέβαλον τὸσον ὥστε νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ λάβωμεν ἱκανὴν ἔννοιαν τῶν οἰκοδομημάτων τῶν ἀποτελούντων τὴν σκηνὴν τοῦ θεάτρου τοῦ Πολυκλείτου. Οὕτω σαφῶς δυνάμεθα ἐκ τῶν θεμελίων καὶ τῶν τοίχων νὰ διακρίνομεν τὸ τὴν σκηνὴν ἀποτελοῦν οἰκοδόμημα μῆκος 26, 15 καὶ πλάτος 6,00 μετρ. μετὰ τῶν σωζομένων βάσεων τῶν πέντε ἀρραβδῶτων κιόνων τῶν ὑποβασταζόντων ποτὲ τὸν ἄνω ὄροφον. Διακρίνομεν σαφῶς τὴν ἐκ λευκοῦ τιτανολίθου βάσιν τοῦ προσκηνίου καὶ τὰ ἐρείπια τῶν ἐκατέρωθεν τῶν παρόδων παρασκηνίων.

Δέκα καὶ ὀκτὼ ἡμικίονες ἰωνικοῦ θυμῶς ἐκ πόρου λίθου ὑπεβάσταζον θοιγὸν ἐκ μονολίθου ἐπιστυλίου καὶ διαζώματος καὶ γείσου.

Τὸ θέατρον τῆς Ἐπιδαύρου ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ ἀνέτως δέκα τέσσαρας χιλιάδας θεατῶν. Ἦτο ἄρα μικρότερον τοῦ Διονυσιακοῦ ἐν Ἀθῆναις θεάτρου δυνάμενον νὰ περιλάβῃ κατὰ τὴν ἀναλογίαν ταύτην δέκα ἐπτὰ χιλιάδας θεατῶν.

Τοιοῦτον ἐν ὀλίγοις τῆς Ἐπιδαύρου τὸ θέατρον. Ἀλλ' ἡ ἀμυδρὰ αὕτη περιγραφὴ μόλις δύναται γραμμὰς τινὰς νὰ παράσχω περὶ αὐτοῦ. Μόνον ὁ ἐν αὐτῷ εἰσερχόμενος δύναται ἀληθῶς νὰ κατανοήσῃ τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὴν ἀρ-

μονίαν τοῦ ἔργου τούτου τοῦ Πολυκλείτου καὶ ν' ἀντιληφθῇ τὴν χάριν ἣτις γοητεύει καὶ καταπλήττει.

Μόλις περατοῦμεν τὴν ἐν τῷ θεάτρῳ διδασκαλίαν καὶ σπεύδομεν πρὸς τὰ ἐν τῷ τεμένει μνημεῖα, ὧν πρῶτον προσελκύει τὴν προσοχὴν ἡμῶν ὁ ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἐκ πόρου λίθου ἐπιχειρησμένου διὰ κονιάματος ἦτο κατασκευασμένος ὁ ναὸς ὅλος καὶ μόνον μέλανος λευκοῦ τιτανολίθου πλάκες ἦσαν ἐπιστρωμέναι ἐν τῷ δαπέδῳ. Ἐξ κίονες κατὰ τὰς μικρὰς πλευρὰς καὶ ἑνδεκα κατὰ τὰς μακρὰς ἀπετέλουν τοῦ ναοῦ τὴν περίστασιν. Ὁ τῶν μακρῶν πλευρῶν ἀριθμὸς τῶν κιόνων ἀποτελεῖ παρέκβασιν ἀληθῶς τοῦ παρεδεδεγμένου ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἀρχιτεκτονικῇ ἀριθμοῦ· ἀλλὰ τοῦτο προήλθε διότι ὁ ναὸς ἔστρεφτο ὀπισθοδόμῳ. Νῦν μαρμαρίναι καὶ Νηρηίδες ἀπετέλουν τοῦ ναοῦ τὰ ἄκρωτήρια, συμπλέγματα δὲ περίκοιμα Κενταυρομαχίας καὶ Ἀμαζονομαχίας ἐκόσμουσαν τὰ ἀετώματα. Χρυσελεφάντινον ὑπερφυσικοῦ μεγέθους ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἔργον τοῦ Παρίου Θρασυμήδους ἦτο ἰδρυμένον ἐπὶ βάθρου ἐν τῷ βάθει τοῦ σηκοῦ τοῦ ναοῦ. Ὁ Θεὸς ἐκάθητο ἐπὶ θρόνῳ στηριζὼν τὴν μίαν μὲν τῶν χειρῶν του ἐπὶ τῆς βακτηρίας τὴν δὲ ἑτέραν ἔχων ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀνέρποντος ὄψεως. Ἐπὶ τοῦ χρυσελεφαντίνου δὲ θρόνου ἔφ' οὗ ἦτο ἰδρυμένος ὁ Θεὸς ὁ τοῦ Ἀργινώτου υἱὸς Θρασυμήδης εἶχεν ἐργασθῇ ἀνάγλυφά παριστῶντ' αὐτὸν Βελλεροφόντην φρονεύοντα τὴν Χίμαιραν καὶ τὸν Περσέα ἀποκόπτοντα τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης.

Μακρὰ καὶ περιεργὸς ἐπιγραφὴ ἀποκαλυφθεῖσα ἐν τῷ ἱερῷ περιέχει τὴν γενομένην μειοδοτικὴν δημοπρασίαν πρὸς κατασκευὴν τοῦ ναοῦ τούτου καὶ ἀναγράφει τὰς δαπάνας τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ ἀνελθούσας εἰς ἑκατὸν περίπου χιλιάδας δραχμῶν. Οὕτω μανθάνομεν ἐξ αὐτῆς ὅτι τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ ἀνέλαβε νὰ κατασκευάσῃ ὁ Μνασικλῆς ὁ Ἐπιδαυρίος ἀντὶ 2000 δρ., ἐνῷ ὁ Λύκιος ὁ Κορίνθιος ἀνέλαβε νὰ προμηθεύσῃ τὸν λίθον τῆς περιστάσεως ἀντὶ 6000 δραχ. Ἀντὶ χιλίων τριακοσίων δραχ. ἀνέλαβεν ὁ Μαρσύας στύλων καταξύναν καὶ ὁ Λύκιος ὁ Κορίνθιος νὰ παράσχω τὰς ἐλάτας ἀντὶ δρ. 4390 ἐνῷ ὁ Τυχαμένης ὁ Κρής εἴλετο κυπαρίσσο παροχάν.

Μετὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τὴν προσοχὴν ἡμῶν προσελκύει καὶ ἡ περιώνυμος τοῦ Πολυκλείτου θόλος, τὸ περικαλλέστερον καὶ κομψότερον τῶν ἐν τῷ τεμένει μνημείων. Τὸ νῦν σωζόμενον περίεργον τοῦτο οἰκοδόμημα σύγκειται ἐξ 6 συγκεντρικῶν κυκλικῶν κτισμάτων ἐκ πόρου λίθου. Τὰ τρία παχύτερα ἀπετέλουν κρηπιδώματα. Δωρικὴ στοὰ ἐξ εἴκοσι καὶ ἐξ κίωνων περιφερικῇ ἔβαινε ἐπὶ τοῦ πρώτου κρηπιδώματος, ἐνῷ σηκὸς ἐκ πόρου λίθου μετὰ βάσεως καὶ ἐπικράνου μαρμαρίνου ἔβαινε ἐπὶ τοῦ δευ-

τέρου κρηπιδώματος. Ἐτέρα ἐσωτερικὴ Κορινθιακοῦ θυμῶς στοὰ ἐκ δέκα καὶ τεσσάρων Κορινθιακῶν κιόνων ἔβαινε ἐπὶ τοῦ τρίτου κρηπιδώματος. Πλούσιος χρωματισμὸς συνεπλήρου τὸν γλυπτικὸν διόκοσμον τῆς Θόλου καὶ τὴν γυμνὴν τοῦ τοίχου ἐπιφάνειαν ἐκλήθη ὁ περιφανὴς ζωγράφος Πανσίας νὰ κοσμήσῃ δι' ἔργων γραφικῆς. Μεταξὺ τῶν ζωγραφικῶν αὐτῶν ὑπερεῖχεν Ἔρως ἀπορρίπτων τὰ βέλη καὶ τὸ τόξον καὶ λαμβάνων ἀντ' αὐτοῦ λύραν, καὶ Μέθη πίνουσα ἐξ ὑαλίνης φιάλης. Μικρὰν ἰδέαν τοῦ ἀριστουργήματος τούτου τοῦ Πολυκλείτου δύναται νὰ λάβῃ ὁ ἐπισκέπτης ἐκ τῆς ἐν τῷ Μουσίῳ τῆς Ἐπιδαύρου γενομένης μερικῆς ἀναστηλώσεως τῆς Θόλου.

Ἐν σπουδῇ ὡς ἐκ τῆς ὥρας ἐπισκεπτόμεθα

Ο ΑΒΒΑΣ ΩΜΠΕΝ

Περὶ τὸν νὰ εἴπωμεν πῶς αἱ ἀκόλουθοι ἐπιστολαὶ περιῆλθον εἰς τὴν κατοχὴν μας. Εὐρίσκομεν αὐτὰς περιέργους, ἠθικὰς καὶ διδασκαλικὰς, καὶ τὰς παραδίδομεν εἰς τὴν δημοσιότητα χωρὶς καμίαν μεταβολὴν πλὴν τῆς παραλείψεως κυρίων τινῶν ὀνομάτων, καὶ ὀλίγων παραγράφων αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν σχέσιν μὲ τὰ συμβάντα τῆς ζωῆς τοῦ Ἀββά Ὁμπέν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α'

Ἡ Κυρία δὲ Π— πρὸς τὴν Κυρίαν δὲ Γ—

Νοαρμοντιέ, Νοέμβριος, 1844

Ὑποσχέθηκα, νὰ σοῦ γράψω, ἀγαπητὴ μου Σοφία, καὶ κρατῶ τὸν λόγον μου· δὲν ἔχω, ἐξ ἄλλου, καὶ τίποτε καλλίτερον νὰ κάμω τὲς ἀτελείωτες αὐτὲς νύκτες.

Εἰς τὸ τελευταῖον μου γράμμα σοῦ ἔλεγα τὴν διπλὴν ἀνακάλυψιν ποὺ ἔκαμα, ὅτι δηλαδὴ ἡμουν τριαντάρα καὶ οἰκονομικῶς κατεστραμμένη. Διὰ τὸ πρῶτον δυστύχημα, ἀλλοίμονον! δὲν ὑπάρχει κανὲν φάρμακον· εἰς τὸ δεύτερον, ἦτο φαίνεται ἐπὶ τέλους μοιραῖον νὰ ὑποταχθῶμεν ἀγογγύστας. Διὰ νὰ φέρωμεν τὸ ἰσοζύγιον πρέπει νὰ ζήσωμεν τοῦλάχιστον δύο χρόνια μέσα στὴν μελαγχολίαν αὐτὴν ἔπαυλιν ἀπὸ τὴν ὁποίαν σοῦ γράφω σήμερα. Ἐδεῖξα ἀρκετὴν στοικτικότητα. Ἀμα ἔμαθα εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρίσκονται τὰ οἰκονομικά μας, εἶπα στὸν Ἐρρίκον, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἔλθωμεν εἰς τὴν ἐξοχὴν ὅπου ἡμπορούσαμε νὰ κάμωμεν οἰκονομίαν· ἔπειτα ἀπὸ ὀκτὼ ἡμέρας εὐρισκόμεθα εἰς Νοαρμοντιέ.

Δὲν θὰ σοῦ εἰπῶ τίποτε διὰ τὸ ταξίδι μας. Ἐπεὶ ἀπὸ χρόνια, νὰ εὐρεθῶ μονάχη μὲ τὸν σύζυγόν μου, καὶ ἐπὶ τὸσον καιρὸν! Οὐτ'

τὸ Στάδιον τῆς Ἐπιδαύρου καὶ τοῦ Ἀβάτου τὰς δύο στοὰς. Ἐξετάζομεν τὸ ἀρχαῖον ἱερὸν καὶ τὸν οἶκον τῶν ἱερέων. Δὲν παραλείπομεν νὰ ἐξημενῶμεν δι' ὀλίγων καὶ νὰ παράσχωμεν τὰς σχετικὰς πληροφορίας περὶ τῶν ναῶν τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Ἀφροδίτης, περὶ τοῦ Ἐπιδοτείου καὶ τοῦ Ἀνακείου, περὶ τοῦ Γυμνασίου, τοῦ ναοῦ τῆς Ὑγείας καὶ τοῦ Ὁδείου. Ρίπτομεν ἐν βλέμμα εἰς τὸ Καταγώγιον, παμμέγιστον οἰκοδόμημα ἐξ 160 δωματίων συγκείμενον ἐν οἷς κατέλυνον οἱ τὸ ἱερὸν ἐπισκεπτόμενοι καὶ διατρίβοντες ἐν αὐτῷ. Χωρὶς ἡμεῖς νὰ διατρίψωμεν πολὺ ἐν τῷ Καταγώγιῳ διακόπτομεν τὴν διδασκαλίαν, διότι ὁ ἥλιος ἔροϊπτε πλέον τὰς τελευταίας του ἐπὶ τῶν σεμνῶν τοῦ Ἱεροῦ τῆς Ἐπιδαύρου ἐρεπίων ἀκτῖνας.

Γ. Π. ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ

ἐκεῖνος οὐτ' ἐγὼ βέβαια εἶχαμεν πολλὴν διάθεσιν, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχα λάβῃ τὴν ἀπόφασιν νὰ φανῶ συμβιβαστικῇ, τὰ πράγματα ἐπῆγαιναν καλὰ.

Τὸ μέρος ἐδῶ ὑπὸ γραφικὴν ἔποψιν εἶναι ἀπαράμιλλον. Ὑπάρχουν δάση καὶ ἀπόκρημνοι βράχοι, ἡ δὲ θάλασσα ἀπέχει μόνον μισὴν λεύγαν. Ἐχομεν τέσσαρας μεγάλους πύργους τῶν ὁποίων οἱ τοῖχοι ἔχουν πάχος δεκαπέντε πόδας. Εἰς τὸ βάθος τῶν παραθύρων ἑτακτοποίησα τὸ ἐργαστήριόν μου. Τὰ ἐπιτλά μας δὲν εἶναι καὶ μεγάλα πράγματα καθὼς ξεύρεις. Αἱ θύραι δὲν κλείνουν ἀσφαλῶς, τὸ πάτωμα, ὅλο ἀπὸ σανίδι, τρίζει, ὁ ἀνέμος σφριρίζει καὶ ἡ θάλασσα βοῖζει μελαγχολικά, δὲν ἡμπορεῖς νὰ φαντασθῇς ἥσυχον ὅμως, νὰ συνειδῶς εἰς ὅλα αὐτὰ.

Προσπαθῶ νὰ κάμω ὅτι ἡμπορεῖ νὰ διώξῃ τὴν μελαγχολίαν· καλλιεργῶ διάφορα ἄνθη, ἐλπίζω δὲ πρὶν ἔλθῃ ἡ βαρυχειμωνιά, τὸ μέρος αὐτὸ ἐδῶ νὰ μ' ἀρέσῃ γὰ νὰ μείνω. Ἡμπορεῖς νὰ ἦσαι ἀπὸ τώρα βεβαιωμένη ὅτι ὁ πύργος σου θὰ εἶναι ἑτοιμὸς τὴν ἀνοιξὴν καὶ θὰ σὲ περιμένῃ. Ἀς ἡμποροῦσα νὰ σὲ ἔχω ἐδῶ κοντὰ μου τώρα! Τὸ καλὸν τοῦ Νοαρμοντιέ εἶναι ὅτι δὲν ἔχομεν γείτονες· εἵμεθα ὁλομόναχοι καὶ μὲ χάραν σοῦ λέγω, ὅτι δὲν ἔχομεν ἄλλους ἐπισκέπτας ἀπὸ τὸν ἱερέα μας τὸν Ἀββᾶν Ὁμπέν, νέον πολὺ καθὼς πρέπει. Ἐχει καμαρωτὰ καὶ πικνὰ φρούδια, καὶ μεγάλα μαῦρα μάτια ποὺ σὰν τὰ κυττάξῃς σὲ φοβίζουν. Τὸ κήρυγμά του τὴν περασμένην Κυριακὴν δὲν ἦτο καὶ τὸσον ἀσχημον. Ἦσαν τὰ λόγια του τὸσον ταιριαστὰ μὲ τὴν περίστασιν μας: «Ἡ δυστυχία, εὐσεβεῖς χριστιανοί, εἶπε, εἶναι θεῖον δῶρημα πρὸς ἐξαγνισμόν τῶν ψυχῶν μας». Ναί ἀλλὰ τότε καὶ

ἡμεῖς πρέπει νὰ ἡμεθα εὐγνώμονες πρὸς τὸν ἐντιμὸν ἐκεῖνον χρηματιστὴν ὁ ὁποῖος, θέλων νὰ ἐξαγνίσῃ τὴν ψυχὴν μας, ἔφυγε μαζί με τὰ χρήματά μας.

Υγίανε, ἀγαπημένη μου φίλη.

Τὸ πιάνο μου μόλις ἔφθασε μαζί με ἄλλα μεγάλα κιβώτια. Πρέπει νὰ πάγω νὰ τὰ ἀνοίξω.

Υ. Γ. — Ἀνοίγω τὸ γράμμα μου διὰ νὰ σ'εὐχαριστήσω διὰ τὸ δῶρον σου. Εἶναι πολὺ εὐμορφο, πάρα πολὺ εὐμορφο. Τὸ στακτὶ ἐπαινωφόρι με τὴν κουκούλα εἶναι θαυμάσιον. Ἐδῶ φαίνεται ὅλη σου ἡ καλαισθησία. Θὰ τὸ φορέσω τὴν Κυριακὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἵσως κανέναν περιοδεύων ἐντολοδόχος εὐρεθῇ ἐκεῖ νὰ τὸ θαυμάσῃ. Τί σημαίνουν ὅμως τὰ μυθιστορήματα πού μοῦ στέλλεις; θέλω νὰ ἦμαι σοβαρά. Ἡ τάχα δὲν ἔχεις ἀφορμὰς νὰ τὸ πιστεύης; Ἐγὼ θὰ διδάξω τὸν ἑαυτόν μου. Ὅταν ἐπιστρέψω στὸ Παρίσι, ἔπειτα ἀπὸ τρία χρόνια (Ὑψιστε Θεὲ θὰ ἔχω πατήσῃ τὰ τριάντα τρία!). Ἀλήθεια ὅμως δὲν ξεύρω κ' ἐγὼ ποῖα βιβλία ἐπὶ τέλους πρέπει νὰ σοῦ ζητήσω νὰ μοῦ στείλῃς. Τί με συμβουλεύεις νὰ μάθω; Γερμανικὰ ἢ Λατινικὰ; Θὰ ἦτο πολὺ ὥραϊον νὰ διαβάξῃ κανεὶς τὸν Βίλελμ Μάι-στερ καὶ τοὺς στίχους τοῦ Χόφμαν εἰς τὸ πρωτότυπον. Ἐδῶ εἰς τὸ Νοαρμοντιέ εἶναι τὸ καταλληλότερον μέρος νὰ διαβάξῃ κανεὶς ρομάντσα. Ἀλλὰ πῶς ἡμπορῶ νὰ μάθω ἐδῶ τὰ γερμανικὰ; τὰ λατινικὰ πολὺ θὰ μοῦ ἐταίριαζαν, διότι τὸ νομίζω τόσον ἄδικον νὰ τὰ κατέχουν μόνον οἱ ἄνδρες διὰ τὸν ἑαυτόν τους. Ἡθελα πολὺ νὰ ἐπαιρνα ὀλίγα μαθήματα ἀπὸ τὸν Ἀββᾶν Ὁμπέν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β'

Ἡ ἰδία πρὸς τὴν ἰδίαν.

Νοαρμοντιέ, ... Δεκέμβριος, 1844

Πολὺ θὰ παραξενευθῇς. Ὁ καιρὸς περνᾷ γρηγορώτερα ἀπ' ὅσον ἡμποροῦσες σὺ ἢ ἐγὼ νὰ φαντασθῶμεν. Ἡ ἀδυναμία τοῦ κυρίου καὶ αὐθέν-του μου μοῦ δίδει περὰ καὶ θάρρος εἰς ὅλα. Ἀληθινὰ οἱ ἄνδρες εἶναι πολὺ κατώτεροι ἀπὸ μᾶς. Εἶναι στενοχωρημένοι καὶ ἔχασε τελείως τὴν ζωηρότητά του. Ξυπνᾷ τὸ πρωῒ ὅσον ἡμπορεῖ ἀργά, πηγαίνει ἱππασίαν καὶ κυνῆγι ἢ ἐπισκέπτεται τοὺς πεδὶ ἡλιθίους ἀνθρώπους — δικηγόρους καὶ δικαστὰς πού κατοικοῦν εἰς τὴν πόλιν, ἀπάνω κάτω ἔξ λεύγας μακρὰν ἀπ' ἐδῶ. Ὅταν ὁ καιρὸς εἶναι βροχερὸς πηγαίνει καὶ τοὺς βλέπει! Ἦρchiε ἀπὸ ὀκτὼ ἡμερῶν νὰ διαβάξῃ τὸν Μωπόρ, καὶ εὐρίσκεται ἀκόμη στὸν πρῶτον τόμον. Ἀλλὰ ἂς σοῦ ὁμιλήσω διὰ τὸν ἑαυτόν μου.

Ὁ ἀέρας τῆς ἐξοχῆς δὲν ἡξεύρεις τί καλὸ μοῦ κάμνει. Αἰσθάνομαι καλὰ τὴν υγείαν μου, ὁ καθρέπτης μοῦ λέγει πῶς δὲν εἶμαι τριάντα. Κάμνω καθ' ἡμέραν μακρυνούς περιπάτους. Χθὲς κατῶρ-

θωσα νὰ πείσω τὸν Ἐρρίκον νὰ ἔλθῃ μαζί μου εἰς τὴν ἀκρογιαλιά. Τὴν ὥραν πού ἐκεῖνος ἐκυνηγοῦσε γλάρους, ἐγὼ ἐδιάβαζα τὸν Γκισούρ. Ἐκεῖ στ' ἀκρογιαλί, μετὰ τὴν ταραγμένη θάλασσα, οἱ ὥραϊοι στίχοι ἐφαίνοντο ξεχωριστὰ ὥραϊοι. Ἡ θάλασσά μας δὲν μπορεῖ βέβαια νὰ παραβληθῇ μετὰ τὴν Ἑλληνικὴν, ἀλλ' ἔχει τὴν ποιήσιν τῆς ὅπως κάθε θάλασσα. Εἰξεύρεις τί μοῦ κάμνει ξεχωριστὴν ἐντύπωσιν ὅταν διαβάξω τὸν Βύρωνα; — ἢ βαθεῖα γνώσις καὶ ἡ ἀντίληψις τῆς φύσεως. Δὲν περιγράφει τὴν θάλασσαν ἀπλῶς καὶ μόνον διότι ἔφαγε στρεΐδια. Ἐταξίδευσεν καὶ εἶδε τρικυμίας. Ὅλαι αἱ περιγραφαὶ του εἶναι ἀπὸ τὴν ζωὴν. Οἱ ἰδικοὶ μας ποιηταὶ φροντίζουν διὰ τὴν ὁμοιοκαταληξίαν μόνον. Καθὼς ἐπηγαινοηρό-μουν λοιπὸν μετὰ τὸ βιβλίον στὸ χέρι κ' ἐπαρτη-ροῦσα κ' ἐθαύμαζα γύρω, ὁ Ἀββᾶς Ὁμπέν — δὲν ἡξεύρω ἂν σοῦ ὁμίλησα περὶ τοῦ Ἀββᾶ μου εἶναι ὁ ἱερεὺς τοῦ χωριοῦ — ἦλθε εἰς συνάντησίν μου. Εἶναι νέος ἱερεὺς καὶ συχνὰ ἔρχεται καὶ με βλέπει. Εἶναι πεπαιδευμένος καὶ ἡξεύρει «πῶς νὰ συμπεριφέρεται μετὰ ἀνεπτυγμένους». Ἐκτὸς τούτου, ἀπὸ τὰ μεγάλα μαῦρα μάτια του τὰ ὠχρὰ καὶ τὸ μελαγχολικὸν βλέμμα του, ἐκατάλαβα ὅτι ἔχει κάποιαν ἐνδιαφέρονσαν ἱστορίαν τὴν ὁποίαν προσπαθῶ νὰ μαντεύσω. Ὁμιλήσαμεν διὰ τὴν θάλασσαν, διὰ τὴν ποιήσιν καί, αὐτὸ θὰ σέ ἐκπλήξῃ περὶ πολὺ, διὰ ἕνα παπᾶν τοῦ Νοαρμοντιέ ὁμιλοῦσε καλούτσικα. Κατόπιν μ' ἔφερε στὰ χαλάσματα παλαιοῦ μοναστηρίου ἀπάνω σ' ἕνα ἀπόκρημνον βράχον καὶ μοῦ ἔδειξε πελωρίαν ἐξώπορταν σκαλισμένην μετὰ διάφορα φανταστικά σχήματα. Ὡ! ἐὰν εἶχα χρήματα νὰ τὴν σώσω ἀπὸ τὴν τελειωτικὴν καταστροφὴν! Ὑστερα πάλιν με ὅλας τὰς διαμαρτυρίας τοῦ Ἐρρίκου ὁ ὁποῖος ἠθέλε νὰ φάγῃ, ἐπέμενα νὰ πάω στὸ σπίτι τοῦ παπᾶ διὰ νὰ μοῦ δείξῃ ἕνα περίεργον ἀρχαῖον πού εὐρήκε ὁ ἴδιος μέσα εἰς τὴν αὐλὴν ἑνὸς χωρικοῦ. Ἦτο, ἀλήθεια, ὠραιότατον: ἕνα κοντὶ ἀπὸ σμάλτο πού ἡμποροῦσε νὰ κάμῃ ἐξαίρετα γιὰ θήκη κοσμημάτων. Ἀλλὰ, Θεέ μου, τί κατοικία! ἡμεῖς πού νομίζομεν ὅτι εἴμεθα πτωχοί! Φαντάσου μιὰ καμαροῦλλα, κατῶγι, με πάτωμα ἀσβεστωμένο, καὶ με μόνον ἕπιπλα ἕνα τραπέζι, τέσσερα καθίσματα καὶ μίαν πολυθρόναν παρα-στον τραπέζι ἦσαν τρία τέσσερα ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία. Ἀπὸ κάτω, ὡς νὰ ἦτο κρυμμένη, εὐρήκα τὴν *Jocelin*. Καθὼς με εἶδε νὰ κυττάζω τὸ βιβλίον αὐτό, ἐκοκκίνισε. Ἐπροσπαθοῦσε τέλος πάντων μετὰ κάθε τρόπον νὰ παρουσιάσῃ εὐπρόσωπον τὸ τρισάθλιο σπίτι του χωρὶς ὑπερηφάνειαν καὶ προσποιήσιν. Εἶχα πάντοτε τὴν ὑποψίαν ὅτι ὁ Ἀββᾶς ἐκρυπτε κάποιαν ρομαντικὴν ἱστορίαν. Καὶ αὐτὸ γρήγορα τὸ κατάλαβα. Μέσα εἰς τὸ βυζαντινὸ κοντὶ πού μᾶς ἔδειξε, ἀνεπαύετο μιὰ κατάξηρη ἀνθο-

δέση, πέντε ἢ ἕξι χρόνων τουλάχιστον. «Εἶναι κανένα λείψανον; τὸν ἠρώτησα. «Ὁχι» μοῦ ἀπήντησε με κάποιαν ταραχὴν. «Δὲν ἡξεύρω πῶς εὐρέθῃ ἐκεῖ». Κατόπιν ἐπῆρε τὴν ἀνθοδέσμη καὶ τὴν ἐτρύπωσε προσεκτικὰ μέσα εἰς τὸ συρτάρι τοῦ τραπεζιοῦ του. Δὲν εἶναι τοῦτο ἀπόδει-ξις; Ἐπέστρεψα λοιπὸν εἰς τὴν ἑπαυλιν ξαφνισμένη ἀπὸ τὴν πτώχειαν πού εἶδα, ἀλλὰ γεμάτη ἀπὸ θάρρος διὰ νὰ ὑπομείνω τὴν ἰδικήν μου ἢ ὁποία μοῦ φαίνεται τώρα ἀσιατικὴ πολυτέλεια. Ἐπρεπε νὰ ἔβλεπες τὴν ἐκπληξίν του ὅταν ὁ Ἐρρίκος τοῦ ἔδωσε τριάντα φράγκα γιὰ κάποιαν πτωχὴν γυναῖκα πού ὁ ἴδιος μᾶς εἶχε συστήσῃ! Πρέπει, ἀλήθεια, νὰ τοῦ κάμω κανένα δῶρον. Ἡ πολυθρόνα μου ἐκείνη πού εἶχα εἰς τὸ δωμάτιόν μου δὲν μοῦ φαίνεται καὶ πολὺ κατὰλληλη, εἶναι ἀπὸ ἄχρω καὶ πολὺ σκληρή. Θέλω νὰ τοῦ δώσω μιὰ καθῶς ἐκείνη πού ἐπῆρα ἀπὸ τὴν Ἰταλία. Πρέπει ἐνὶ νὰ μοῦ τὴν ἐκλέξῃς καὶ νὰ μοῦ τὴν στείλῃς ὅσον ἡμπορεῖς γρήγορα.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Γ'

Ἡ ἰδία πρὸς τὴν ἰδίαν

Νοαρμοντιέ, ... Φεβρουάριος, 1845

Δὲν ἔχω πλέον ἀφορμὰς νὰ πλήττω εἰς τὸ Νοαρμοντιέ. Ἐπειτα εὐρήκα τώρα εὐχάριστον ἐνασχόλησιν, καὶ τὸ ὀφείλω εἰς τὸν Ἀββᾶν μου. Δὲν εἶναι τίποτε πού νὰ μὴ τὸ ξεύρῃ, ὡς καὶ βοτανικὴν. «Λοιπὸν ἡξεύρετε καὶ βοτανικὴν»; τοῦ λέγω προχθές. «Τόσον, μοῦ ἀπήντησε, ὅσον γιὰ νὰ διδάσκω ἐδῶ τοὺς ἀνθρώπους ποῖα χόρτα τοὺς εἶναι χρήσιμα, καὶ νὰ εὐρίσκω κάποιαν ἐνασχόλησιν εἰς τοὺς μακρυνούς καὶ μοναχικούς περιπάτους μου.» Ἐσκέφθηκα ἀμέσως λοιπὸν ὅτι θὰ ἦτο γιὰ με ἀρετὰ διασκεδαστικὸν πρᾶγμα νὰ συναΐξω ὥραϊα ἄνθη, νὰ τὰ ξηραίνω καὶ νὰ τὰ φυλάττω μέσα «εἰς τὸν παλαιόν μου Πλούταρχον δεμένα μετὰ κορδελίτσες». «Νὰ με διδάξετε βοτανικὴν», τοῦ εἶπα. Ἡθελε νὰ περιμένωμεν τὴν ἀνοιξιν, διότι δὲν ὑπάρχουν ἄνθη τὴν ἐποχὴν αὐτήν. «Καὶ ὅμως ἔχετε μερικὰ ξηρὰ ἄνθη», ἀπήντησε, «τὰ εἶδα σπῖτι σας». Ἐννοοῦσα τὴν παλαιὰν ἐκείνην ἀνθοδέσμη πού με τόσην ἀγάπην εἶχε φυλαγμένην. Ἐὰν ἡμποροῦσες νὰ ἔβλε-πες τὸ πρόσωπόν του! Ὁ δυστυχισμένος! Ἀλήθεια ὅμως, γρήγορα μετάνιωσα διὰ τὸν ἀσυλ-λόγιστον αὐτὸν ὑπαινιγμόν μου. Καὶ διὰ νὰ τὸν κάμω νὰ τὸ λησιμονήσῃ ἔσπευσα νὰ τοῦ εἰπῶ ὅτι ἦτο ὥραϊον πρᾶγμα νὰ ἔχῃ κανεὶς μιὰν συλλογὴν ἀπὸ ξηραμένα ἄνθη. Αὐτὸ λέγεται herbarium δηλαδὴ βοτανολόγιον. Ἐσυμφώνησεν ἀμέσως μαζί μου καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν μοῦ ἔφερε τυλιγμένα μέσα εἰς στακτὶ χαρτὶ διάφορα ὥραϊα ἄνθη, τὸ καθένα μετὰ τὸ ὄνομά του γραμ-μένο ἐπάνω σὲ μικρὰ δελτάρια. Τὰ μαθήματα τῆς βοτανικῆς ἤρχισαν καὶ ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέ-ρας ἔκαμα μεγάλας προόδους. Ἀλλὰ, τί νὰ σοῦ

πῶ; δὲν εἶχα καθόλου ιδέα νὰ πῶς ἡ βοτανικὴ ἦτο τόσο ἀνήθικον πρᾶγμα, ἢ πῶς θὰ εἶχε τόσην δυσκολίαν νὰ τὴν ἐξηγήσῃ κανεὶς καὶ μάλιστα παπᾶς. Τὸ ξεύρεις, ἀγαπητή μου, ὅτι τὰ ἄνθη ὑπανδρεύονται, ὅπως καὶ ἡμεῖς, καὶ ὅτι τὰ περισ-σότερα ἀπ' αὐτὰ ἔχουν πολλοὺς συζύγους. Μία τάξις αὐτῶν ὀνομάζονται φανερόγαμα, ἂν ἐνθυ-μοῦμαι καλὰ τὸ βάρβαρον ὄνομα. Εἶναι ἑλλη-νικὸν καὶ σημαίνει τὸ νὰ νυμφεύεται κανεὶς φανερά. Ἀλλὰ ὀνομάζονται κρυπτόγαμα — ἐκεῖνα δηλαδὴ πού νυμφεύονται κρυφίως τὰ μανιτάρια πού σοῦ ἀρέσουν κάμνουν τὸν γάμον των κρυ-φίως. Ὅλα αὐτὰ εἶναι, βέβαια, πολὺ σόκιν, ἀλλὰ δὲν τὰ κατάφερε καὶ ἄσχημα εἰς τὴν ἐξηγησίαν — καλλίτερα ἀπὸ μένα πού σοῦ τὸ ἔγραψα καὶ ἡ ὁποία εἶχα τὴν ἀνοησίαν νὰ γελῶ δυνατὰ εἰς πολλὰ λεπτὰ σημεία. Ἐγείνα ὅμως τώρα προ-σεκτικὴ καὶ δὲν θὰ κάμω πλέον ἄλλας ἐρωτήσεις.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Δ'

Ἡ ἰδία πρὸς τὴν ἰδίαν

Νοαρμοντιέ, ... Φεβρουάριος, 1845

Πολὺ θ' ἀνυπομονῆς βέβαια νὰ μάθῃς τὴν ἱστορίαν τῆς πολυτίμου ἐκείνης ἀνθοδέσμης ἢ ἀλήθεια εἶναι ὅτι δὲν τολμῶ νὰ τὸν ἐρωτήσω. Πρῶτον διότι πιθανὸν νὰ μὴν ὑπάρχῃ καὶ κα-μία ἱστορία, καί, δεύτερον, ἐὰν ὑπάρχῃ, νὰ εἶναι τέτοια ἱστορία πού νὰ μὴ θέλῃ ὁ ἴδιος νὰ πῇ τίποτε. Ὅσον γιὰ με, εἶμαι ἀρετὰ πεπεισμένη ὅτι... μὰ ἔλα, ἂς ποῦμε τὴν ἀλήθεια. Εἰξεύ-ρεις ὅτι δὲν ἡμπορῶ νὰ ἔχω μυστικὸν ἀπὸ σένα. Ξεύρω τὴν ἱστορίαν καὶ με λίγα λόγια θὰ σοῦ τὴν πῶ. «Πῶς ἔτυχε, κύριε Ἀββᾶ, τοῦ εἶπα μίαν ἡμέραν, σεῖς με τόσον πνεῦμα καὶ με τόσην παιδείαν νὰ καταδικασθῇτε νὰ ζῆτε ἔτσι μέσα εἰς ἕνα χωριουδάκι;» Μοῦ ἀπήντησε με θλιβερὸ χαμόγελο: «Εὐκολώτερον νὰ εἶναι κανεὶς πνευ-ματικὸς τῶν κατοίκων πτωχοῦ χωριοῦ παρά πόλεως. Πρέπει κανεὶς ν' ἀπλῶνῃ τὰ πόδια του ὡς ἐκεῖ πού φθάνει τὸ πάπλωμά του.» «Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς» τοῦ εἶπα «ἔπρεπε νὰ εἰσθῇ εἰς καλλιτέ-ραν θέσιν». «Μοῦ εἶπαν μιὰν φορὰν», ἐξηκο-λούθησεν, «ὅτι ὁ θεὸς σας ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Ν — εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ με θεωρήσῃ ὡς ὑπο-ψήφιον διὰ τὴν ἐφημερίαν τῆς Ἀγίας Μαρίνας. Εἶναι ἡ καλλιτέρα θέσις μέσα εἰς ὅλην τὴν ἐπι-σκοπήν. Ἡ γρηὶ θεία μου ἡ ὁποία εἶναι ἡ μόνη συγγενὴς μου πού ζῇ καὶ ἡ ὁποία κατοικεῖ εἰς τὸ Ν — εἶπεν ὅτι θὰ ἦτο γιὰ με εὐτύχημα ἐὰν μοῦ ἐδίδαν τὴν θέσιν ἐκείνην. Ἀλλ' ἐγὼ ἐδῶ εἶμαι πολὺ καλὰ, καὶ ἔμαθα με εὐχαρίστησιν ὅτι ὁ ἐπίσκοπος ἔκαμεν ἤδη ἄλλην ἐκλογὴν. Τί με πειράζει; Μήπως δὲν εἶμαι εὐτυχὴς εἰς τὸ Νοαρ-μοντιέ; Ἄν ἐδῶ μπορῶ νὰ κάμω ἔστω καὶ μι-κρὸν καλόν, ἐδῶ εἶναι καὶ τὸ μέρος μου. Δὲν πρέπει νὰ φύγω. Ἐπειτα, ἡ ζωὴ τῆς πόλεως μου ἐνθυμίζει...» Ἐσταμάτησε καὶ τὰ μάτια τοῦ

ἐπῆραν θλιβεράν καὶ ὄνειρώδη ἔκφρασιν. Ἐπειτα συνερχόμενοι ἀπὸ τὴν σύγχυσιν εἶπεν· «Παρηγόρησάμεν τὴν βοτανικὴν...» Ἐγὼ ὅμως δὲν μποροῦσα πλέον νὰ σκεφθῶ γιὰ τὰ ξηρὰ ἐκεῖνα παλαιὰ χόρτα κ' ἐξηκολούθησα τὰς ἐρωτήσεις μου. «Πότε ἱερωθήκατε;» «Πρὸ ἐννέα ἐτῶν». «Ἐννέα ἐτῶν... ἀλλὰ λοιπὸν εἵχατε τότε τὴν ἡλικίαν διὰ ν' ἀρχίσετε ἕνα στάδιον. Δὲν ἤξεύρω, ἀλλὰ πάντοτε ἐφραστάσθηκα ὅτι μικρὸς θὰ εἵχατε κλῆσιν πρὸς τὴν ἱερωσύνην.» «Ἀλλοίμονον! ὄχι», ἀπήντησε ἐντροπαλὰ, «ἀλλ' εἶναι λόγοι ποὺ μ' ἔκαμαν νὰ πάρω αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν ἀργά· εἶναι μιὰ αἰτία...» Ἡ στενοχωρία τὸν ἔπνιγε καὶ δὲν ἤμποροῦσε νὰ προχωρήσῃ. Ἐγὼ ἐπῆρα θάρρος. «Στοιχηματίζω», εἶπα, «ὅτι κάποια ἀνθροδέσμη ποὺ εἶδα ἔπαιξε σπουδαῖον μέρος εἰς τὴν ἀπόφασίν σας». Μόλις ἡ αὐθάδης αὐτὴ παρατήρησις ἐβγήκε ἀπὸ τὰ χεῖλη μου καὶ ἠννόησα ὅτι καλλίτερον θὰ ἦτο νὰ ἐδάγκανα τὴν γλῶσσαν μου παρὰ νὰ πῶ τέτοιο πράγμα· μὰ ἦτον ἀργά. «Πῶς, μάλιστα, Κυρία, ἔχετε δίκαιο, θὰ σὰς τὰ πῶ ὅλα, ἀλλ' ὄχι σήμερον — μιὰν ἄλλην ἡμέραν. Εἶναι ἡ ὥρα ποὺ θὰ σημάνη ἡ καμπάνα ἔχοι ἐσπερινό». Καὶ ἔφυγε πρὶν ἀκουσθῇ τὸ πρῶτον κτύπημα τῆς καμπάνας. Ἐπερίμενα ν' ἀκούσω καμιά τρομακτικὴ ἱστορία. Ἦλθε τέλος πάντων τὴν ἄλλην ἡμέραν καὶ μόνος του ἄρχισε πάλιν τὴν χθεσινήν ὁμιλίαν. Μοῦ ἐξομολογήθηκε ὅτι ἀγαποῦσε κάποιαν νέαν εἰς Ν—, ἡ ὁποία ὅμως δὲν εἶχε περιουσίαν, κ' ἐκεῖνος, φοιτητὴς δὲν εἶχε παρὰ τὰ πνευματικὰ του ἐφόδια. Μιὰν ἡμέραν τῆς λέγει: «Πηγαίνω στὸ Παρίσι, ὅπου ἐλπίζω νὰ ἐργασθῶ· δὲν θὰ μὲ λησμονήσῃς τὸν καιρὸν ποὺ θὰ ἐργάζωμαι μέρα καὶ νύκτα γιὰ νὰ γίνω ἀξίος σου;» Ἡ κόρη ἦτο δεκαεξὶ ἡ δεκαεπτὰ ἐτῶν καὶ πολὺ αἰσθηματικὴ. Τοῦ ἔδωσε τὴν ἀνθοδέσμην ὡς σημεῖον πίστεως. Ἐπειτα ἀπὸ ἕνα ἔτος ἔμαθε τὸν γάμιον τῆς μὲ ἕνα δικηγόρον εἰς Ν—, τὸν καιρὸν ἀκριβῶς ποὺ ἐκεῖνος διωρίζετο καθηγητῆς. Τὸ κτύπημα αὐτὸ τὸν εἶχε συντρίψῃ καὶ ἠρνήθη νὰ δεχθῇ τὴν ἔδραν ἡ ὁποία τοῦ προσεφέρθη. Μοῦ εἶπεν ὅτι ἀπὸ τότε δὲν ἤμποροῦσε τίποτε ἄλλο νὰ σκεφθῇ, καί, καθὼς μοῦ ἐξιστοροῦσε τὴν ἀπλὴν αὐτὴν ἐρωτικὴν ἱστορίαν, ἦτο τόσο συνκινημένος σὰν νὰ εἶχε συμβῇ χθές. Τότε ἔβγαλε τὴν ἀνθοδέσμην ἀπὸ τὴν τσέπη τοῦ ράσου του. «Θὰ ἦτο παιδικίστικο καί, ἴσως ἀτοπον νὰ τὴν φυλάττω ἐγὼ καὶ τὴν ἔρριψε στὴ φωτιά.» Ὅταν τὰ φτωχὰ ἀνθη ἔπαισαν νὰ τρίζουν καὶ ν' ἀνάβουν, ἤρχισε πάλιν νὰ μιλῇ μὲ πιδὶ ἡσυχὴν φωνήν: «Σὰς χρεωστῶ εὐγνωμοσύνην ποὺ μοῦ ἐξητήσατε νὰ σὰς εἰπῶ τὴν ἱστορίαν μου. Πρέπει νὰ σὰς εὐχαριστήσω ποὺ μ' ἔκαματε ν' ἀποχωρισθῶ ἀπὸ τὰ ἀνθη αὐτά· ἦτον γιὰ μένα τόσο ἀτοπον νὰ τὰ φυλάττω ἀκόμα.» Ἀλλ' ἐφαίνεται ὅτι ἡ καρδιά του ἦτο πλημμυρισμένη κ' εὐκολα ἤμποροῦσε κανεὶς νὰ διακρίνῃ πόσον ἡ

θυσία ἐκείνη τοῦ ἐστοίχισε. Δυστυχισμένοι καλόγηροι! Τί ζωὴ περνοῦν καὶ οὗτοι. Πρέπει ν' ἀπαγορεύουν στὸν ἑαυτὸν τοὺς καὶ τὰς πειδὶ ἀθώας σκέψεις καὶ πρέπει νὰ ἐξορίζουν ἀπὸ τὴν καρδιά τους κάθε αἰσθημα ποὺ ἀποτελεῖ, γιὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, τὴν εὐτυχία... καὶ αὐτὲς ἀκόμη τὲς ἀναμνήσεις ποὺ εἶνε μέρος αὐτῆς τῆς ζωῆς. Οἱ καλόγηροι μᾶς ὑπενθυμίζουν τὸν ἑαυτὸν μας, ὅλας τὰς δυστυχισμένας γυναῖκας, ποὺ κάθε ἀληθινὸν αἰσθημα μᾶς ἀπαγορεύεται ὡς ἔγκλημα. Εἶναι σ' ἐμᾶς συγχωρημένον νὰ ὑποφέρωμεν ἀλλὰ καὶ τότε ἀκόμη πρέπει νὰ κρύπτωμεν τὸν πόνον μας... Ὑγίαινε. Ἀγανακτῶ μὲ τὸν ἑαυτὸν μου διὰ τὴν ἀσυγχώρητον περιέργειάν μου, ἀλλ' ὑπέκνυσα πρὸς χάριν σου.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Ε'

Ἡ ἰδία πρὸς τὴν ἰδίαν.

Νοαρμοντιέ, ... Μαΐος. 1845.

Πρὸ καιροῦ ἐσκόπευα νὰ σοῦ γράψω, ἀγαπητὴ μου Σοφία, ἀλλὰ πάντοτε μ' ἐκρατοῦσεν ἕνα αἰσθημα ἐντροπῆς. Ὅ,τι θέλω νὰ σοῦ πῶ εἶναι τόσο περίεργο, τόσο γελοῖο καὶ ἀκόμη τόσο θλιβερό, ποὺ δὲν ξεύρω ἂν θὰ σοῦ φέρῃ τὰ δάκρυα ἢ τὸ γέλιο. Κ' ἐγὼ ἡ ἰδία δὲν ἤξεύρω τί νὰ πῶ. Ἀλλὰ θὰ ἔλθω στὰ γεγονότα χωρὶς περισσώτερα λόγια.

Στὰ προηγούμενα γράμματά μου σοῦ ὁμίλησα πολλὰς φορὲς διὰ τὸν Ἀββᾶν Ὁμπέν. Εἶναι ὁ ἐφημέριος τοῦ χωριοῦ μας ἐδῶ, τοῦ Νοαρμοντιέ. Σοῦ εἶπα ἀκόμη καὶ τὸ ἱστορικὸν ποὺ ἔγινε ἀφορμὴ νὰ ἱερωθῇ. Μακρὰν ἐδῶ ἀπὸ τὸν κόσμον, καὶ μὲ τὲς μελαγχολικὰς ἐκείνες σκέψεις ποὺ ἐσὺ ξεύρεις πόσον μὲ βασανίζουν, ἡ συντροφία ἐνὸς ἐξύπνου, ἀνεπτυγμένου, καὶ εὐχαρίστου ἀνθρώπου ἦτο γιὰ μὲ κατὰ πόσον ἡ ψυχὴ μου ἐπιθυμοῦσεν. Πολὺ πιθανὸν νὰ τὸν ἀφῆκα νὰ ἐννοήσῃ πὼς ἠσθανόμουν γι' αὐτὸν κάποιο ἐνδιαφέρον διότι, δὲν ἐπέρασαν καὶ πολλὰ ἡμέραι μετὰ τὴν γνωριμίαν μας καὶ ἄρχισε νὰ ἔρχεται σπῆτι μας σὰν παλαιὸς φίλος. Τὸ ὁμολογῶ ὅτι μοῦ ἄρεσε πολὺ νὰ ἔχω τὴν συναναστροφὴν ἐνὸς ἀνεπτυγμένου ἀνθρώπου. Ἡ ἀμάθειά του εἰς τὰ τοῦ κόσμου ἐμεγάλωνεν ἐμὰς πρὸς εἰς τὰ μάτια μου τὴν πνευματικὴν ὑπεροχὴν του. Ἰσως, ἀκόμη—γιατὶ πρέπει νὰ σοῦ πῶ τὸ καθετί· δὲν θέλω νὰ κρύψω ἀπὸ σὲ καὶ τὴν παραμικρὰν λεπτομέρειαν τοῦ χαρακτῆρος μου—ἴσως, ἀκόμη, ἡ ἀφέλεια τῆς φιλαρεσκίας μου (διὰ νὰ μεταχειρισθῶ τὴν ἰδικήν σου ἔκφρασιν) ὅπου τόσες φορὲς μὲ ἐγελοῦσε, ἔπαιξε κ' ἐδῶ τὸ μέρος τῆς χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω. Μ' ἀρέσει νὰ ἦμαι εὐχάριστη σ' ἐκείνους ποὺ μ' εὐχαρίστούν, καὶ νὰ μὲ ἀγαποῦν ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ἐγὼ ἀγαπῶ... Σὲ βλέπω ν' ἀνοίγῃς τώρα τὰ

μάτια σου στὰ λόγια μου αὐτά, καὶ νομίζω πὼς σ' ἀκούω νὰ φωνάζῃς «Ἰουλίαν». Ἀλλὰ μὴν ἀνησυχῇς. Ἐγὼ πειὰ τὴν ἡλικίαν ποὺ δὲν ὑπάρχει φόβος ν' ἀκούσῃς τρέλλες. Καὶ πρέπει νὰ ἐξακολουθήσω. Κάποια οἰκειότης ἀνεπτύχθη μεταξύ μας χωρὶς—καὶ σπεύδω νὰ σοῦ τὸ πῶ—τίποτε νὰ λεχθῇ ἢ νὰ γίνῃ ἀνάρμοστον πρὸς τὸ σχῆμα του. Εἶναι τόσο εὐτυχὴς μὲ τὴν συντροφιά μου. Πολλὰς φορὲς μιλήσαμε γιὰ τὲς πρῶτες ἡμέρας τῆς ζωῆς του, καὶ μὲ κάθε τρόπον τὸ ἀνίσυχον πνεῦμα μου ἐζητοῦσε νὰ φέρῃ στὸ μέσον τὸ ζήτημα ἐκεῖνο τῆς πρώτης ἀγάπης του, ποὺ ἔγεινε ἀφορμὴ νὰ φερῇ τὸ ράσο. Καὶ δὲν ἦτο καὶ δύσκολο νὰ ἐννοήσῃ κανεὶς, ὅτι πολὺ συχνὰ ὁ νοῦς του ἐπήγαινε στὴν ἀπιστήν ἀγάπην του. Μιὰν ἡμέρα τὴν συνήντησε στὴν πόλιν καὶ μάλιστα τῆς ὁμίλησε. Μοῦ τὰ ἐξιστόρησεν ὅλα καθὼς ἐπέστρεψε, καὶ μὲ κάπως ψυχρὸν τρόπον ἐπρόσθεσεν ὅτι ἦτο εὐτυχισμένη καὶ μὲ διάφορα χαριτωμένα παιδάκια. Ἡ ἐκδήλωσις τῶν συχνῶν παροξυσμῶν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ἐρρίκου ἔγεινε ἀφορμὴ ν' αὐξηθῇ ἡ πρὸς τὸν Ἀββᾶν ἐμπιστοσύνη μου καὶ νὰ μεγαλώσῃ ἡ πρὸς ἐμὲ συμπάθειά του. Ἐννόησε τὸν σύζυγόν μου ὡς ἔαν τὸν εἶχε γνωρίσει ἀπὸ δέκα ἔτη τώρα. Ἐπειτα αἱ συμβουλαὶ του εἶναι σοφαὶ ὅσον καὶ αἱ ἰδικαὶ σου, καὶ ἀκόμη πειὸ ἀμερόληπτοι, διότι ἐσὺ ἐπιμένεις, ὅτι ἔχω παντοῦ καὶ πάντοτε ἄδικον, ἐνῶ ἐκεῖνος μοῦ εὐρίσκει εἰς ὅλα δίκαιον, ἀλλὰ συγχρόνως μοῦ συσταίνει φρόνησιν καὶ τάκτ. Μὲ λίγα λόγια ἀποδεικνύεται ἀπόσιωμένος φίλος. Ἐχεῖ κατὰ τὴν ἀβρόν ὁ ἀνθρωπος αὐτὸς ἐπᾶν του, ποὺ μὲ κρατεῖ αἰχμαλωτισμένην. Τὸ φυσικόν του μοῦ ἐνθυμίζει τὸ ἰδικόν σου: εἶναι μεγαλόφρων, ἰσχυρὸς, εὐαίσθητος καὶ σεμνὸς μὲ ὑπερβολικὴν αἰσθησὶν τοῦ καθήκοντος....

Ἀλλ' ἐπίτηδες μασῶ τὰ λόγια μου καὶ βραδύνω νὰ σοῦ πῶ ἐκεῖνο ποὺ θέλω. Δὲν μπορῶ νὰ μιλήσω καθαρὰ ἐπάνω σ' αὐτὸ τὸ χαρτί ποὺ τόσο μὲ φοβίζει! Ἀς ἦτο δυνατόν νὰ εἵμεθα ἐδῶ τώρα μαζί, δίπλα στὴ φωτιά, κ' αἱ δύο σκυμμένες ἀπάνω στὸ ἴδιο κέντημα! Μὰ ἐπὶ τέλους, Σοφία, ἐπὶ τέλους πρέπει νὰ σοῦ πῶ ὅλη τὴν ἀλήθειαν! Ὁ κακότητος, εἶναι μαζί μου ἐρωτευμένος! Ἡμπορεῖς νὰ γελᾷς καὶ ἴσως νὰ ἦσαι ταραγμένη. Πόσον ἠθελα νὰ σὲ ἔβλεπα αὐτὴν τὴν στιγμὴν. Δὲν μοῦ εἶπε βέβαια οὔτε λέξι, μὰ τὰ μεγάλα ἐκεῖνα καὶ μαῦρα μάτια του δὲν μποροῦν νὰ λένε ψέματα... Εἶμαι βεβαία, ὅτι τώρα θὰ γελᾷς μ' αὐτά μου τὰ λόγια.

Φαντάσου κατάκτησιν—τόσον ἀδύνατον κατὰ κῆτιν σὰν αὐτὴν—εἰς τὴν ἡλικίαν μου. Εἶναι κατὰ τὴν ἐπὶ τέλους νὰ προκαλῇς ἕνα τέτοιο αἰσθημα, ἕνα αἰσθημα τόσο ἀπίστευτον!... Ἀλλὰ τί ἐντροπῆ! τὸ μικρὸν αὐτὸ αἰσθημα γρήγορα ἔσβυσεν. Ἀδίκησα, εἶπα στὸν ἑαυτὸν μου, ἕνα χρηστὸν ἀνθρώπον μὲ τοὺς ἀστόχα-

στους τρόπους μου. Εἶναι τρομερό! Πρέπει ἀμέσως νὰ δώσω ἕνα τέλος. Καὶ ἐβασάνισα τὸν νοῦν μου νὰ εὑρῶ τὸ μέσον ποὺ ἤμποροῦσα νὰ τὸν ἀπομακρύνω. Μιὰ μέρα ποὺ ἡ θάλασσα ἦταν τραβηγμένη, περιπατούσαμε μαζί στὴν ἀμμουδιά. Δὲν ἐτολμοῦσε νὰ προσφέρῃ λέξιν, κ' ἐγὼ δὲν ἤμουν λιγώτερο στενοχωρημένη. Πέντε λεπτὰ ἐπέρασαν ἔτσι βουβά, κ' ἐγὼ, διὰ νὰ κρύψω τὴν ταραχὴν μου, ἐμάζευα κοχύλια. Ἐπὶ τέλους τοῦ λέγω «καλὲ μου Ἀββᾶ, πρέπει ἐξάπαντος νὰ ζήσετε ζωὴ καλλίτερη ἀπ' αὐτὴν. Θὰ γράψω στὸν θεῖόν μου, τὸν Ἐπίσκοπον, καὶ ἐν ἀνάγκῃ, θὰ ὑπάγω νὰ τὸν ἰδῶ». «Ν' ἀφήσω τὸ Νοαρμοντιέ!» ἀνέκραξε, σταυρῶν τὰ χέρια του. «Ἀλλ' ἐδῶ εἶμαι τόσο εὐτυχής! Τί ἄλλο μπορῶ νὰ θέλω ἀφοῦ εἰσθε σεῖς ἐδῶ; Μὲ ἔχετε συνειδήσῃ μὲ τόσα ὠραῖα πράγματα, ποὺ τὸ φτωχὸ μου σπιτάκι μοῦ φαίνεται τώρα παλάτι». «Ὅχι», ἀπήντησα, «ὁ θεῖός μου εἶναι πολὺ γέρον, καὶ ἂν εἶχα τὸ δυστύχημα νὰ τὸν χάσω, δὲν ξεύρω σὲ ποιὸν πλέον ν' ἀποταθῶ γιὰ νὰ σὰς εὑρῶ καμιά θέσιν κατὰλληλη». «Ἀλλοίμονον, Κυρία, πολὺ θὰ ἐλυπόμεν ν' ἀφήσω αὐτὸ τὸ χωριό!... Ὁ ἐφημέριος τῆς Ἀγίας Μαρίνας ἀπέθανεν... Μὰ οὔτε τὸ σκέπτομαι, γιατί πιστεύω θὰ ἔλθῃ στὴ θέσιν του ὁ Ἀββᾶς Ρατὼν, ὁ ὁποῖος εἶναι πολὺ ἀξίος. Πολὺ θὰ χαρῶ γιὰ τὸν διορισμόν του, διότι ἂν ὁ ἐπίσκοπος ἐσκέπτετο ἐμὲ—»

«Ὁ ἐφημέριος τῆς Ἀγίας Μαρίνας ἀπέθανε!» ἐφώνησα, «θὰ πάγω στὸν θεῖόν μου σήμερον».

«—Α, Κυρία, μὴ τὸ κάμῃς αὐτό. Ὁ Ἀββᾶς Ρατὼν εἶναι πολὺ πειὸ ἥσιος ἀπὸ μένα καὶ ἔπειτα ν' ἀφήσω τὸ Νοαρμοντιέ!...»

«Μὰ, πρέπει!» εἶπα μὲ ἀπόφασιν. Στὰ λόγια αὐτὰ ἐκαμήλωσε τὸ κεφάλι του καὶ δὲν ἐτόλμισε ν' ἀντιτείνῃ. Ἀμέσως ἔτρεξε εἰς τὴν ἐπαύλιν. Μὲ ἀκολούθησε δυὸ βήματα κατόπιν ὁ δυστυχισμένος, χωρὶς νὰ μπορέσῃ νὰ προσφέρῃ λέξιν ἀπὸ τὴν ταραχὴν του. Ἦτο κατασυντρίμμενος. Δὲν ἔχασα οὔτε λεπτό. Στὰς ὁκτὼ ἡμουν στοῦ θεῖου μου. Τὸν εὐρήκα πολὺ εὐνοϊκὰ διατιθεμένον διὰ τὸν Ρατὼν· ἀλλὰ μὲ ἀγαπᾷ καὶ ξεύρω πόσῃ ἐπιρροὴν ἔχω ἐπάνω του. Μὲ λίγα μου λόγια ἐπέτυχεν ἐκεῖνο ποὺ ἠθελε. Ὁ Ρατὼν ἀπεκλείσθη καὶ ὁ Ἀββᾶς Ὁμπέν εἶναι ἐφημέριος τῆς Ἀγίας Μαρίνας. Εἶναι τώρα δύο μέρες ποὺ εὐρίσκεται στὴν πόλιν. Ὁ καὶνόμενος ἐννόησε τὸ «πρέπει» ποὺ εἶπα. Μὲ εὐχαρίστησε σοβαρῶς καὶ μοῦ ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνην του χωρὶς τίποτε ἄλλο νὰ προσθήσῃ. Τοῦ ὁφείλω κ' ἐγὼ εὐγνωμοσύνην ποὺ ἔφινε ἀπὸ τὸ Νοαρμοντιέ τόσο γρήγορα. Μοῦ ἔλεγε μάλιστα ὅτι ἐβιάζετο νὰ φύγῃ γιὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ εὐχαρίστησῃ τὸν Ἐπίσκοπον. Φεύγων μοῦ ἔστειλε τὸ εὐμορφὸ καὶ μικροῦτσικο ἐκεῖνο βυζαντινὸ κουτί

καὶ μοῦ ἐξήγησε τὴν ἄδεια νὰ μοῦ γράφῃ ἀποτέ. Ἐ, λοιπόν, ἀγαπητή μου; Εἶσαι εὐχαριστημένη; Αὐτὸ εἶναι ἓνα μάθημα ποὺ δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ στὴ ζωὴ μου ὅταν ἐπιστρέψω στὸ Παρίσι. Ἀλλὰ τότε θὰ ἦμαι τριάντα τριῶν, καὶ δύσκολα ἤμπορῶ νὰ περιμένω τέτοιαν λατρεία... τέτοιαν ἀφοσίωσιν σὰν τὴν ἰδικήν του!... Ἀλήθεια, αὐτὸ θὰ ἦναι ἐκτὸς πάσης συζητήσεως. Δὲν πειράζει ἀπὸ τὰ ἐρείπια ὅλης αὐτῆς τῆς ἀνοησίας μοῦ ἔμεινεν ἓνα κοντὶ καὶ ἓνας ἀληθινὸς φίλος. Ὅταν θὰ εἶμαι σαράντα, καὶ γιὰγιά, θὰ κάμω μὲ κάθε τρόπον νὰ εὗρω διὰ τὸν Ἀββᾶν Ὁμπὲν πόρον ζωῆς στὸ Παρίσι. Μία μέρα θὰ δῆς ποὺ θὰ τὸ κατορθώσω, ἀγαπητή μου, καὶ ὁ Ἀββᾶς Ὁμπὲν θὰ δώσῃ στὴν θυγατέρα σου τὴν πρώτην μετάληψιν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΤ'

Ὁ Ἀββᾶς Ὁμπὲν πρὸς τὸν Ἀββᾶν Προινώ, καθηγητὴν τῆς Θεολογίας εἰς Ἀγίαν Α—.

N—... Μάιος, 1845

Ἀγαπητέ μου Καθηγητά, —Σὰς γράφει ὁ ἐφημέριός τῆς Ἀγίας Μαρίνας, καὶ ὅχι πλέον ὁ ταπεινὸς λειτουργὸς τοῦ Νοαρμοντιέ. Ἀφήκα τὸ ἐρημητήριόν μου καὶ ἰδοὺ ἐγὼ τώρα πολίτης λαμπρὰ ἐγκατεστημένος εἰς μίαν ἀπὸ τὰς καλλιτέρας ὁδοὺς τῆς Ν— ἐφημέριος μεγαλοπρεπεῶς ἐκκλησίας, καλῶς διατηρουμένης, μὲ θαυμασίαν ἀρχιτεκτονικὴν, καὶ ἀπεικονιζομένης σὲ κάθε λευκωμα τῆς Γαλλίας. Τὴν πρώτην φορὰν ποὺ ἐλειτούργησα ἐπάνω εἰς μαρμάρινον θυσιαστήριον, ποὺ ἤστραπτε ἀπὸ χρυσόν, ἐρωτοῦσα τὸν ἐαυτόν μου ἐὰν εἶμαι ἐγὼ ὁ ἴδιος. Ἀλλ' αὐτὸ εἶναι ἀληθέςτατον, καὶ μὴ ἀπὸ τῆς χαρῆς μου εἶναι ἡ ἐλπίς ποὺ ἔχω ὅτι τὰς διακοπὰς θὰ ἔλθετε νὰ μὲ ἐπισκεφθῆτε. Θὰ σὰς ἔχω ἐτοιμὸν ἀναπαυτικὸν δωμάτιον, καὶ καλὸ στρώμα, διὰ νὰ μὴ ἀναφέρω τὸ βορδῶ, τὸ ὁποῖον ἐγὼ ὀνομάζω βορδῶ τοῦ Νοαρμοντιέ, καὶ τὸ ὁποῖον ἀξίζει, τολμῶ νὰ εἰπῶ, τὸν κόπον νὰ δεχθῆτε. Ἀλλὰ, θὰ μ' ἐρωτήσετε, πῶς εὐρέθηκα, ἀπὸ τὸ Νοαρμοντιέ εἰς τὴν Ἀγίαν Μαρίναν; Μὲ ἀφήκατε «μάγειρον» καὶ μ' εὐρίσκετε Ἐπίσκοπον.

O Melibœe, deus nobis haec otia fecit.

Ἡ θεία Πρόνοια, ἀγαπητέ μου Καθηγητά, ἔστειλε μίαν μεγάλην Κυρίαν ἀπὸ τὸ Παρίσι εἰς τὸ Νοαρμοντιέ. Κάποιον δυστύχημα ποὺ δὲν θὰ μάθωμεν ποτέ, ἐλάττωσε προσωρινὰ τὰ εἰσοδήματά της εἰς 10,000 κορώνας τὸ ἔτος. Εἶναι εὐχάριστη καὶ καλὴ γυναίκα, δυστυχῶς ὅμως ὀλίγον κούφη ἐξ αἰτίας τῶν ἐλαφρῶν ἀναγνωσμάτων καὶ τῶν σχέσεών της μὲ τοὺς δαντῆδες τῆς πρωτεύουσας. Ἀπελπισμένη μέχρι θανάτου μὲ τὸν σύζυγόν της μὲ τὸν ὁποῖον δὲν ἔχει τίποτε κοινόν, μοῦ ἔκαμε τὴν τιμὴν νὰ δείξῃ δι' ἐμὲ ἐνδιαφέρον. Ἀτέλειωτα ἦσαν τὰ δῶρα καὶ αἱ

ἐπισκέψεις. Καθ' ἡμέραν καὶ νέον σχέδιον, διὰ τοῦ ὁποῖου ἡ παρουσία μου ἦτο ἀναγκαῖα. «Κύριε Ἀββᾶ, θέλω νὰ μάθω λατινικά... Κύριε Ἀββᾶ, θέλω νὰ μὲ διδάξετε βοτανικὴν. Θέλω αὐτό, θέλω ἐκεῖνο». Μὰ τὴν ἀλήθεια, ὅλοι οἱ καθηγηταὶ τῆς Ἀγίας Α— δὲν θὰ ἦσαν ἀρετοὶ νὰ σβύσουν τέτοιαν δίψαν μαθήσεως. Εὐτυχῶς ὅμως, τέτοιαι ἰδιοτροπίαι δὲν διαρκοῦν πάντοτε καὶ πολὺ: δύο-τρία μαθήματα καὶ πλεον οὐ. Ὅταν τῆς εἶπα μὴ μὲρα ὅτι τὸ ρόδον λατινιστὶ λέγεται *rosa*, ἐφώναξεν: «Πόσα πράγματα ξέρετε, κύριε Ἀββᾶ! Ἀπορῶ πῶς τὸ ἐκάματε νὰ ταφῆτε μέσα εἰς τὸ Νοαρμοντιέ!» Καί, διὰ νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθειαν, ἀγαπητέ μου Καθηγητά, ἡ καλὴ αὐτὴ κυρία διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἀνοήτων βιβλίων ποὺ γράφονται σήμερὰ ἐγέμισε τὸ κεφάλι της μὲ τὲς πειδὲς παραδόξες ἰδέες. Μία μέρα μοῦ ἐδάνεισε ἓνα βιβλίον ποὺ ἔλαβε ἀπὸ τὸ Παρίσι, καὶ τὸ ὁποῖον, καθὼς μοῦ ἔλεγε, τὴν εἶχε καταμαγεύσῃ τὸ *Abelard*, ὑπὸ τοῦ *Rémusat*. Θὰ τὸ ἐδιαβάσατε, βέβαια, καὶ θὰ θαυμάσατε τὰ ἀρχὰς ποὺ ἀναπτύσσει ὁ συγγραφεὺς μὲ τόσην πολυμάθειαν ἀλλὰ, δυστυχῶς, καὶ μὲ τόσον ἄδικον πνεῦμα. Στὴν ἀρχὴν ἐπήδησα στὸν δεύτερον τόμον ποὺ διαλαμβάνει τὴν «Φιλοσοφίαν τοῦ *Abelard*», καὶ ἀφοῦ τὸν διέτρεξα μὲ τὸ μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον, ἐπέστρεψα εἰς τὸν πρῶτον, ποὺ περιγράφει τὴν ζωὴν τοῦ μεγάλου αἰρεσιάρχου. Τοῦτο, βέβαια, εἶναι ὅλο ὅσον ἡ Κυρία ἠξίωσε νὰ διαβάσῃ. Αὐτὸ ἀγαπητέ μου Καθηγητά, μὲ ἔκαμε ν' ἀνοίξω τὰ μάτια μου. Ἐκατάλαβα, ἀληθινὰ, ὅτι ἦταν ἐπικίνδυνον πρᾶγμα ἡ συναναστροφή μὲ ὠραίας κυρίας ποὺ ἔχουν μέσα τους τὴν δίψαν τῆς μαθήσεως. Αὐτὴ ἡ κυρία τοῦ Νοαρμοντιέ εἶχεν εἰς μεγάλον βαθμὸν τὴν μαγίαν αὐτὴν. Ἡ καθ' ὑπερβολὴν ρομαντικὴ αὐτὴ κατὰστασις μοῦ ἔδιδε μεγάλον κόπον ὅταν αἰφνης μὴ μὲρα μοῦ λέγει: «Κύριε Ἀββᾶ, ὁ τιτουλάριος τῆς Ἀγίας Μαρίνας ἀπέθανε, καὶ ἐπιθυμῶ νὰ λάβετε τὴν θέσιν του. Πρέπει». Καὶ ἀμέσως ἐπῆρε ἓνα ἀμάξι κ' ἐτράβηξε νὰ δῇ τὸν Ἐπίσκοπον: ὀλίγας ἡμέρας ὕστερα ἤμουν ἐφημέριος τῆς Ἀγίας Μαρίνας, ἀπὸς ἐντροπιασμένος διότι ἡ θέσις μοῦ ἐδίδετο κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ τὰ ἄλλα ὅλα χαρούμενος ποὺ ἐξέφευγα ἀπὸ τὰ νύχια μιᾶς *Λεάνης* τῆς πρωτεύουσας. Λεάνια, ἀγαπητέ μου Καθηγητά, εἶναι Παρισινὴ ἑκφρασις διὰ τὰς γυναῖκες τοῦ συρμού.

Ὁ Ζεῦ, γυναικῶν ὅσον ὡπάσας γένος!

Ἐπρεπε τάχα ν' ἀπορρίψω τὴν καλὴν αὐτὴν τύχην διὰ νὰ προκαλέσω τὸν πειρασμόν; Τί ἀνοησία! Ὑγειαίνετε, ἀγαπητέ μου καθηγητά. Δὲν βλέπω τὴν ὥραν ποὺ θὰ ἔλθετε ἐδῶ νὰ συζητήσωμε μαζὶ περὶ φιλοσοφίας ξαπλωμένοι καὶ οἱ δύο μας ἐπάνω στὲς πολυθρόνες, ἐμπρὸς σ' ἓνα παχουλὸ ὀρνιθόποινον καὶ μὴ μποτλίαν βορδῶ, *more philosophorum*. *Vae let me ama.*

[Μετάφρ. Ν. ΓΑΒΡΙΗΛ]

PROSPER MERIMÉE

ΤΟ ΔΕΚΔΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Τὸ Γυμνόν

Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ. — Πῶς σὰς φαίνεται ἡ σταυροφορία κατὰ τοῦ γυμνοῦ;

Ὁ ΜΑΘΗΤΗΣ. — Φαίνεται ὅτι εἶνε τοῦ συρμού. Ἀπὸ τὴν Γαλλίαν ἀκούομεν φωνὰς κατὰ τῶν φαινομενίδων. Ὁ συρμὸς τοῦ Διευθυντηρίου φαίνεται ὅτι θὰ εὖρη δυσκολίας διὰ νὰ ξαναγυρίσῃ.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἄν δελήσῃ ὁ συρμὸς, βεβαιωθῆτε ὅτι θὰ ξαναγυρίσῃ. Ὁ συρμὸς τροποποιεῖ καὶ αὐτὴν τὴν ἠθικὴν. Διὰ νὰ γίνῃ ὅμως μία τροποποίησις τῆς ἠθικῆς χρειάζεται προηγουμένως ἓνα σκάνδαλον. Ὅπως, διὰ νὰ γίνῃ μία τροποποίησις τοῦ πολιτικοῦ ἢ κοινωνικοῦ καθεστώτος, μία ἐπανάστασις. Χρειάζεται ἓνα σκάνδαλον.

Ὁ ΜΑΘ. — Ὅπως αὐτὸ τοῦ Πολυτεχνείου μας.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἀκριβῶς. Μίαν φορὰν εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Ζωγραφικῆς ἐμαθήτευαν μόνον ἄνδρες καὶ τὰ μὲν ἦσαν ἀποκλειστικῶς γέροι, μὲ τὸ ἓνα πόδι εἰς τὸν λάκκον. Ὁ Μαθουσάλας ἦτο τὸ ἰδανικὸν μᾶλλον τῆς Σχολῆς. Σήμερὰ μαθητεύουν τρυφεραὶ νεάνιδες καὶ τὰ μὲν εἶναι, ὅπως βεβαιώγει ἡ ἐφημερίς ποὺ ἀποκαλύπτει τὸ σκάνδαλον, ρωμαλέοι ἔφηβοι.

Ὁ ΜΑΘ. — Καὶ ὅμως εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ὅπου ὑπάρχουν σχολαὶ ζωγραφικῆς, ἡ νεότης δὲν εἶναι λόγος ἀποκλεισμοῦ δι' ἓνα μᾶλλον. Ἐξ ἐναντίας.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἐδῶ τὸ πρᾶγμα διαφέρει. Ἐγὼ ἐγγνώρισα μίαν γυναῖκα οὐδὲν ἑτῶν, ἡ ὁποία ἐπροτίμησε νὰ ποθάνῃ παρά νὰ δείξῃ τὸ στήθος της εἰς τοὺς ἰατρούς. Ἡ κόρη της ἐντοῦτος τὸ παρουσιάζει εἰς ὅλους τοὺς χορευτὰς τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν χορῶν, χωρὶς νὰ εἶναι ἰατροί.

Ὁ ΜΑΘ. — Αὐτὸ σημαίνει ὅτι προοδεύομεν. Ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ διὰ τὸ γεροντικὸν γυμνὸν εἶναι ὀλιγότορον ἀνῆθικον ἀπὸ τὸ νεανικόν.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἐξ ἐναντίας τὸ γεροντικὸν γυμνόν εἶναι τὸ ἀνῆθικότερον ἐπειδὴ εἶναι τὸ ἀσχημότερον. Ἐνας γέρος ποὺ γυμνώνεται ἐνώπιον τοῦ κόσμου κάμνει μίαν ἀνῆθικον πράξιν.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀλλὰ τότε ποῖος εἶναι ὁ λόγος;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ὑποθέτω ὅτι συμβαίνει κατὰ ἄλλο. Ἡ προτίμησις τοῦ γεροντικοῦ γυμνοῦ ἔχει ἄλλον λόγον. Ὑποθέσατε ὅτι ἔχετε μίαν σχολὴν ζωγραφικῆς ἀπὸ μικρὰ λαίμαργα παῖδια. Θέλετε νὰ τὰ βάλετε νὰ ζωγραφίσουν καρπούς. Ποίους καρπούς θὰ διαλέξετε; Ποῖα μῆλα π.χ.;

Ὁ ΜΑΘ. — Τὰ ὠραιότερα.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἐχετε λάθος. Πρέπει νὰ διαλέξετε τὰ πλέον σάπια. Εἰδμεν ὑπάρχει κίνδυνος, οἱ μικροὶ μαθηταὶ σὰς νὰ καταβροχθίσουν τὰ μῆλα πρὶν τὰ ζωγραφίσουν.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ γίνῃ κ' ἐδῶ ὅ,τι γίνεται εἰς ὅλον τὸν κόσμον; Νὰ χωρισθῇ δηλαδὴ ἡ ἰδέα τοῦ μᾶλλον ἀπὸ τὴν ἰδέαν τοῦ ἐδωδίου;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Βεβαίως ὑπάρχει. Εἶναι ἡ συνῆθεια. Ὅταν συνεθίσωμεν νὰ βλέπωμεν ἓνα πρᾶγμα, παύει πλέον νὰ μᾶς γυμνῇ ἐντύπωσιν. Ἐὰν αἱ γυναῖκες συνείθιζαν νὰ κρύβουν ταῦτά τους, τὴν μύτην τους, ἢ τὸ στόμα τους, ἡ πρώτη μύτη ποὺ θὰ παρουσιάζετο γυμνὴ θάποτελοῦσε σκάνδαλον καὶ ἴσως θὰ διέτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ καταβροχθισθῇ.

Ὁ ΜΑΘ. — Ὑποθέτετε ὅτι εἰμπορεῖτε νὰ γενικεύσετε τὸ παράδειγμα σας;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Βεβαίως. Οἱ ἰατροί, οἱ ὁποῖοι ἐσυνείθισαν νὰ βλέπουν γυμνά σώματα, βεβαιώνουν ὅτι τὴν ὥραν ποὺ κάμνουν μίαν παρατήρησιν ἢ μίαν ἐχγείρησιν, δὲν συλλογίζονται παρὰ τὴν ἱατρικὴν τους.

Ὁ ΜΑΘ. — Ὡστε εἶδε ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς γυμνότητος;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Κατὰ μέγα μέρος...

Ὁ ΜΑΘ. — Δὲν ὑποθέτετε ὅτι θὰ ἐπέτεινε τὴν ἀνῆθικότητα;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἐξ ἐναντίας. Φρονῶ ὅτι θὰ ὑπηρετοῦσε τὴν ἠθικὴν. Παρατηρήσατε τὰ ζῶα. Ὅλα τὰ ζῶα εἶναι γυμνά. Ἡ γυμνότης των δὲν κάνει καμίαν ἐντύπωσιν μεταξὺ των. Δι' αὐτὸ ἡ ὄρασις δὲν παίζει εἰμὴ πολὺ μικρὸν ρόλον εἰς τοὺς ἐρωτας των. Ἐκ τούτου ἡ φύσις ἀνέθεσε τὴν φροντίδα τῆς ἀμοιβαίας γοητείας εἰς ἄλλα αἰσθητήρια. Τὴν ὁσφρησιν, τὴν ἀκοήν...

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀλλὰ δὲν κατατᾶ τὸ ἴδιον;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ὅχι. Διὰ τὰ ἄλλα αἰσθητήρια ἀπαιτοῦνται εἰδικὰ διεγερτήρια, τὰ ὁποῖα ἡ φύσις φροντίζει νὰ παρέχῃ κατὰ διαλείμματα, κατ' ἐποχάς. Δι' αὐτὸ τὰ ζῶα γίνονται ἀνῆθικα εἰς ὀρισμένους ἐποχάς. Ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος εἰμπορεῖ νὰ εἶναι ἀνῆθικος ὅλον τὸν χρόνον. Βλέπετε λοιπὸν ὅτι τὰ ζῶα εἶναι ἠθικώτερα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους;

Ὁ ΜΑΘ. — Ὡστε;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ὡστε ἡ γυμνότης θὰ ὑπηρετοῦσε τὴν ἠθικὴν, διότι θὰ ἠμβλυνε τὴν εἰδικὴν εὐαισθησίαν τῆς ὁράσεως καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ἀνταντακλαστικά φαινόμενα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν ἐκεῖνο, ποὺ ὀνομάζομεν ἀνῆθικότητα.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἐπομένως ἐπεκτείνετε τὴν θεωρίαν σας καὶ εἰς τὴν γυμνότητα τῆς τέχνης, τῆς φιλολογίας.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Διὰ τί ὅχι; Οἱ πρόγονοί μας ὅλα τὰ ἔβλεπον καὶ ὅλα τὰ ἔλεγαν χωρὶς νὰ εἶναι ἀνῆθικότεροι ἀπὸ ἡμᾶς.

Ὁ ΜΑΘ. — Πῶς τὸ συμπεραίνει ὅτι δὲν ἦσαν ἀνῆθικότεροι; Ὑπάρχουν καὶ οἱ φρονούντες τὸ ἐναντίον.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Διότι ἦσαν ὑγιέστεροι ἀπὸ ἡμᾶς. Τὰ ὠραία σώματα ποὺ μᾶς διέσωσεν ἡ τέχνη δὲν εἰμπορεῖ ποτὲ νὰ εἶναι σώματα διεφθαρμένων καὶ ἀνῆθικων. Καὶ τὰ ὠραία ἔργα ποὺ μᾶς διέσωσεν ἡ γραφὴ δὲν εἰμπορεῖ ποτὲ νὰ εἶναι ἔργα ἀνθρώπων, εὐρισκομένων εἰς τὸ πρῶτον στάδιον τῆς κινήσεως ἀταξίας ἢ τῆς προοιούσης παραλύσεως.

Ὁ ΜΑΘ. — Ὑποθέτετε ὅμως ὅτι αἱ σύγχρονοι κοινωνία εἰμποροῦν νὰ νερχθοῦν τὴν ἐπιναφορὰν τοῦ παλαιοῦ καθεστώτος; Δὲν εἶδατε, ὅτι καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν ἔχομεν συχνὰς ἐξεγέρσεις κατὰ τὸν ἐλευθεριὸν εἰς τὴν τέχνην;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Αἱ διαμαρτυρίαι ἀποτελοῦν τὴν πρώτην καθιέρωσιν ἐνός καθεστώτος. Βαθμὴδὸν οἱ ἄνθρωποι συνειθίζουσιν νὰλλάζουσιν ματογυῖα καὶ νὰ βλέπουν διαφορετικὰ τὰ πράγματα. Σήμερον εἰς τὰ θεάτρα δεσποινίδες δεκαεσσάρων ἐτῶν βλέπουν καὶ ἀκούουσιν ἔργα, τὰ ὁποῖα ταρασσούν τὴν μίμνην τους. Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν μία δεσποινὶς μ' ἐρωτοῦσε ἂν μία κομφοδία εἶναι ἀρετὴ ἠθικὴ διὰ νὰ συνοδεύσῃ τὴν προμάμνην της.

Ὁ ΜΑΘ. — Αὐτὸ εἶναι καταπληκτικόν.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Καὶ ὅμως ἂν ἐξοῦσε μία πρόγονός της τοῦ XVI αἰῶνος τὸ πρᾶγμα θὰ διέφερε. Προχθὲς ἐδίαβα μερικὰ διηγήματα Ἱταλῶν δημοτογραφῶν τοῦ XV καὶ XVI αἰῶνος, τὰ ὁποῖα θὰ ἔκαμναν νὰ ἐρυ-

θριάση καὶ αὐτὸν τὸν κίτρινον τύπον. Λοιπόν, τὰ διηγήματα αὐτὰ ἐδιαβάζοντο εἰς τὰριστοκρατικώτερα σαλόνια τῆς ἐποχῆς καὶ ἦσαν ἀφιερωμένα εἰς κοιμήσας καὶ μαρκεῖας. Βλέπετε ὅτι οἱ συρροὶ περνοῦν καὶ ξαναέρχονται χωρὶς ἡ ἡθικὴ τῆς ὑδρογείου σφαίρας νὰ τροποποιηθῇ οὐσιωδῶς εἰς τὸ διάστημα τῶν αἰώνων καὶ χωρὶς νὰ φθάσῃ τὸ τέλος τοῦ κόσμου.

Ο ΜΑΘ.—Μίαν ἐρώτησιν ἀκόμη. Προηγουμένως μοῦ εἶπατε ὅτι εἰσθε ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς γυμνότητος κατὰ μέγα μέρος. Διατί ἐκάματε αὐτὴν τὴν ἐπιφύλαξιν;

Ο κ. ΑΣΟΦ.—Διότι φοβοῦμαι μήπως γίνωμεν πολλοὶ ἡθικοὶ μὲ τὴν ἀπόλυτον γυμνότητα. Κ' ἐγώ, ὁ ὁποῖος εἶμαι παλαιὸς ἄνθρωπος δὲν θέλω νὰ χάσω μερικὰς ἀπολαύσεις τῆς ὁράσεως. Ἐὰν ἀμβλύω τὴν ὄρασίν μου μὲ τὴν συνεχῆ θέαν τοῦ γυμνοῦ, κινδυνεύω νὰ χάσω τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ συρροῦ τοῦ Διοικητηρίου, ἂν μᾶς ἐπισκεφθῇ καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ἐννοεῖτε ὅτι εἶναι ἡ μόνη ἀπόλαυσις ποὺ ἀπέμεινεν εἰς τὴν ἡλικίαν μου.

Ο ΜΑΘ.—Ὡστε ἀπὸ λόγους ἀνηθικότητος.
Ο κ. ΑΣΟΦ.—Ναί. Ἀπὸ λόγους γεροντικῆς ἀνηθικότητος.

Π. Νρ.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ο «Καποδίστριας» ὑπὸ Λαζάρου Βελέλη, Ἀθῆναι, Ἐκδόσεις «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν Ὁφελίμων Βιβλίων».

Εἰς ἀπὸ τὰ ὠραιότερα βιβλία ποὺ μᾶς ἔδωκε μέχρι σήμερον ὁ «Σύλλογος πρὸς διάδοσιν Ὁφελίμων Βιβλίων» εἶνε ἀναμφιβέλτως ὁ «Καποδίστριας» τοῦ κ. Λαζάρου Βελέλη διὰ τὸν ὁποῖον, εἶμαι πολὺ εὐτυχῆς σήμερον, ὅπου δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ δηλώσω. Διότι ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Καποδίστρια» εἶνε μίᾳ ἐξαιρετικῇ φυσιογνωμίᾳ διὰ τὴν ἐπιστήμην. Καὶ ἴσως διότι εἶνε πολὺ σοφὸς εἰς τὴν ἐπιστήμην του—θεωρεῖται τοῦλάχιστον εἰς τὴν Εὐρώπην ὡς ἓνας ἀπὸ τοὺς διακεκριμένους ἐβραϊολόγους—παρεγγυώσθη τόσον σκαῖως εἰς τὴν Ἑλλάδα. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Παυλίδου, καθηγητοῦ τῆς ἐβραϊολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον μας, ὁ κ. Βελέλης ἦτο ἐνδεδειγμένος ἀπὸ τὰ ἐπιστημονικὰ του ἔργα ὡς διαδοχὸς του. Δυστυχῶς δὲν ἦτο ἐνδεδειγμένος καὶ ἀπὸ τὰς κομματικὰς ραδιοουρίας, ὅπου ἡ Ἑβραϊκὴ καταγωγὴ του, ὡς νὰ μὴ ἦτο Ἕλλην πολίτης καὶ αὐτός, ἐλληνικώτερος ἴσως ἀπὸ τοὺς ἐπιστημονικοὺς του ἐχθρούς, ἐχρησίμευσεν ὡς σημείον βολῆς.

Ἐν τούτοις ἡ Κυβέρνησις, εἰς τὸ πρὸ ἐτῶν συνέδριον τῶν ἀνατολιστῶν εἰς τὴν Ρώμην, μαζί με τοὺς κ. κ. Λάμπρον καὶ Καρολίδην, ἂν ἐνθυμοῦμαι καλῶς, εἶχεν ἀναθέσει καὶ εἰς τὸν κ. Βελέλην, διαμένοντα τότε εἰς τὸ Παρίσι, ν' ἀντιπροσωπεύσῃ τὴν Ἑλλάδα. Πόσον αἱ σοφαὶ ὁμιλίαι του ἐξετιμήθησαν τότε, τὸ μαρτυροῦν αἱ ἱταλικαὶ ἐφημερίδες αἱ ὁποῖαι μὲ μακρότατα ἄρθρα, ἐπλεκαν τὸ ἐγκώμιον τοῦ Ἑλληνος σοφοῦ ἀνατολιστοῦ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ὁποῖου ἐτιμᾶτο ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιστήμη.

Καὶ ὅλαι αὗται αἱ μικροφιλοτιμίαι καὶ μικροραδιοουρίαι μερικῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου ἀπεμάκρυναν τὸν κ. Βελέλην. Τὸν ἔστειλαν χρόνια τώρα καὶ πάλιν εἰς τὴν Εὐρώπην, ὁπόθεν εἶχεν ἔλθει γεμᾶτος ἀπὸ σοφίαν καὶ δνείρα ἐπιστημονικῆς δράσεως. Τοῦ ἀπήρθεσαν μίαν ἔδραν ποὺ τοῦ ἀνῆκε καὶ τὴν ὁποίαν θὰ εἶτα ὅσον κανεὶς πρὸ αὐτοῦ. Μ' ὅλα ταῦτα ἔμεινεν εὐθυμὸς ἑνὶ κατὰ βάθος ἡ σκέψις του εἶνε τόσον μεγαλοχηρὴ ὅπως τοῦ μεγάλου διδασκάλου του «Ρενάν». Ἡ βαθεῖα γνώσις τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας τὸν κατέστησε γαλλῆνον ὅπως ἡ γνώσις τῆς φιλολογίας τὸν ὁμοθρόσκον του, μὲ τὴν τόσον σχολιασθεῖσαν φράσιν τοῦ Ἑλληνιστοῦ «τὰ πάντα εἶνε ματαιότης» τὸν ἔκαμε σκεπτικιστὴν. Καὶ χαμογελᾷ διὰ τὰς πικρίας του καὶ

τὴν παραγνώρισιν του ἀλλὰ τὸ χαμόγελο του εἶνε ἐξέσχιον ψυχῆς.

Τὸν ἐνθυμοῦμαι καλά. Εἰς τὸ Λονδίνον ὅπου εἰς μίαν ἀπὸ τὰς μεγάλαις Ἀγγλικὰς ἐφημερίδας εἰργάζετο ὡς μεταφραστὴς καὶ ἴσως νὰ ἐργάζεται ἀκόμη, ἐκάμαμεν πολλάκις τὸν γυρὸν τοῦ Χαϊδ Πάρκ. Εἰς τὸ Παρίσι ἐπίσης. Ὅσάκις ἐφθάνεν ἐκεῖ διὰ τὰς ἐπιστημονικὰς του μελέτας, ἤρχετο πρὸς συνάντησίν μου. Ἡ συντροφία του ἦτο ἀληθινὴ πνευματικὴ ἀπόλαυσις. Συζητεῖ τὰ ἱστορικὰ θέματα τὰ πλέον εἰδικὰ μὲ ἐμβριθείαν καὶ χάριν ἐνθουσιάζουσιν. Διὰ τὸν κ. Βελέλην, ἡ ἱστορία εἶνε μίᾳ τῶν Μουσῶν, ὅπως ἦτο διὰ τὸν Τίτον Λίβιον καὶ διὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας. Τὴν βλέπει καὶ τὴν αἰσθάνεται ὅχι μόνον ὡς ἐπιστήμων ἀλλ' ὡς φιλόσοφος καὶ καλλιτέχνης.

Ἐπὶ πολὺ εἶχα σκέψῃ τὸ κεφάλι ἐπάνω εἰς τὰς Ἑλληνικὰς καὶ Γαλλικὰς μονογραφίας του ἐπὶ τῆς ἐβραϊκῆς φιλολογίας. Ὁμολογῶ ὅτι δὲν μ' ἐνδιέφερον πολὺ αἱ ἐπιστημονικαὶ του παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς Πεντατεύχου, καὶ τοῦ Δευτερονομίου κλπ. διότι δὲν ἦμουν εἰδικός, ἀλλὰ μὲ συνήραζεν ἡ δύναμις τῆς παρατηρήσεως του καὶ τῶν ἐπιχειρημάτων του. Γνώστης βαθύς τῶν πηγῶν, δὲν ἐφοβεῖτο καὶ τὸν ἰσχυρότερον ἀντίπαλον.

Μὲ τὴν αὐτὴν δύναμιν τώρα συνέγραψε καὶ τὸν Καποδίστριαν καὶ δὲν γνωρίζω ἂν ἄλλος συγγραφεὺς ἐκτὸς τοῦ κ. Βελέλη εἴμπορούσε νὰ μᾶς δώσῃ παρόμοιον βιβλίον γραμμένον μὲ τόσην ἱστορικὴν ἐμβριθείαν καὶ συγχρόνως μὲ τόσην χάριν. Διὰ τοῦ ἔργου τούτου «ὁ Καποδίστριας ὡς θεμελιωτὴς τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι» ὁ σοφὸς ἱστορικὸς μᾶς περιγράφει μὲ ζωηροτάτας εἰκόνας τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν εἰς τὴν χώραν μας πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, τὴν κατ' αὐτὴν καὶ τὴν μετέπειτα, ὅτε κατήλθεν ὡς Κυβερνήτης εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Καποδίστριας. Μᾶς διηγείται μὲ ὠραίαν ἱστορικὴν ἀκριβείαν καὶ μὲ ὕψος ἐπαγωγῶν ὅλους τοὺς μύθους ποὺ κατέβαλεν ὁ φαινεὶνός νοῦς τοῦ Κυβερνήτου διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὰ φυγαδευθέντα γράμματα εἰς τὴν πατρίδα γῆν. Καὶ αἱ σελίδες ποὺ μᾶς δίδει ὁ κ. Βελέλης περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως τοῦ Καποδίστρια εἶνε μεγίστου ἐνδιαφέροντος καὶ ἀμέμπτου ὁμορφίας, διότι εἶνε γραμμέναι μὲ ὅλην τὴν βαθύτητα τοῦ ἀληθινοῦ ἐπιστήμονος καὶ μὲ ὅλην τὴν λεπτότητα πνεύματος κατ' ἐξοχὴν καλλιτεχνικοῦ.

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Εἰς τὰς ἐν Ἀλτεῖ τῆς Ὀλυμπίας ὑπὸ τοῦ κ. Δαϊρπελδ ἐνεργουμένης ἀνασκαφῆς ἀπεκαλύφθησαν τὰ ἑξῆς:

Καθ' ὅλον σχεδὸν τὸν μεταξὺ Ἡραίου καὶ Πελοπίου, Μητροφῶν καὶ Βωμοῦ τοῦ Διὸς χώρον εὐρέθησαν εἰς βάθος 1 1/2 περίπου μέτρου ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ ἐδάφους θεμέλια μικρῶν οἰκίσκων, διαφόρων πρὸς ἀλλήλους διαστάσεων, οἵτινες πάντες κατὰ τὴν μίαν τῶν στενῶν πλευρῶν ἀπολήγουν εἰς ἡμικύκλιον. Ἐντὸς καὶ μεταξὺ τῶν οἰκίσκων τούτων εὐρέθησαν πολλὰ πηλῖνα εἰδώλια ἀνθρώπων καὶ ζώων, ὑπὲρ τὰ 50 δὲ ἀγγεῖα διαφόρων σχημάτων καὶ διαστάσεων, πάντα προϊστορικά, ὧν πολλὰ φέρουσι γραπτὰ καὶ ἐγγεγραμμένα κοσμήματα. Τῶν ἀγγείων τούτων τὰ πλεῖστα εἶναι σχεδὸν ἀκέραια. Ἐπίσης εὐρέθησαν ὅσα διάφορα καὶ τινα λίθινα ἐργαλεῖα. Ἐν τάφρῳ δὲ μεταξὺ Ἡραίου καὶ Μητροφῶν (οὐχὶ ἐν οἰκίσκῳ) εὐρέθησαν εἰς βάθος 2 περ. μέτρ. ἐκτὸς πηλίνων ἀγγείων καὶ πολλὰ μικρὰ χαλκὰ ἔφα καὶ μικρὸν ἄρμα. Πρὸς δὲ ἀνεσκαφῇ καὶ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ Σηκοῦ τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς εἰς βάθος πλέον τῶν τριῶν καὶ ἡμίσεως μέτρ. δηλ. καὶ κάτωθεν τῶν τελευταίων θεμελίων λίθων. Εἰς τὸ βάθος

τοῦτο εὐρέθησαν πολλὰ καὶ διάφορα ὅσα ζῶων καὶ ὀλίγα συντοίμματα πηλίνων ἀγγείων. Ἐντὸς δὲ τῆς Β.Α. τοῦ Πελοπίου πλευρᾶς εὐρέθησαν εἰς βάθος 1 περίπου μέτρου ἀκάνονιστα θεμέλια οἰκοδομημάτων, ἐν αὐτῷ δὲ πύθος, ἐν ᾧ εἶχεν ἐνταφιασθῇ μικρὸς παῖς, οὗτινος διατηρεῖται σχεδὸν καλῶς τὸ κρανίον, ὀλίγα δὲ τῶν ἄλλων ὀστέων.

Κατὰ τὸ κέντρον δὲ περίπου τοῦ Πρυτανείου ἀνεκαλύφθησαν εἰς μικρὸν ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ ἐδάφους βάθος, θεμέλια τινα οἰκοδομημάτων, ἐν αὐτοῖς δὲ πολλὰ πηλῖνα ἀγγεῖα διαφόρων ἐποχῶν καὶ μικρὰ χαλκίνα ἔφα, ἐν κράνος καὶ μικρὸν τεμάχιον λεπτῆς χρυσοῦς ἀλυσίδος (μήκους 0.06 μέτρου).

Ἐπὶ τοῦ Κρονίου δοκιμῆς γενομένης εἰς διάφορα μέρη οὐδὲν ἄλλο ἀπεκαλύφθη ἐκτὸς τεμαχίων τινῶν κεράμων.

Ἐν Θήβαις γενομένων σκαφικῶν ἐργασιῶν ἀπεκαλύφθη τεῖχος ἀρχαῖον ἐν τῷ οἰκοπέδῳ τοῦ Μ. Δράκου. Ὁ ἐξετάσας τὰ λείψανα ταῦτα ἐφορὸς ἀρχαιοτήτων κ. Κεραμόπουλος ἀπεφάνθη ὅτι τὸ ἀποκαλυφθὲν εἶναι μέρος τῶν Καδμείων τειχῶν τὸ πλησίον τῶν Ἡλεκτρῶν πυλῶν.

Ἐν Ἀθήναις ἤρξαντο καὶ πάλιν ἐφέτος αἱ ἀρχαιολογικαὶ ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς. Τὰς ἀνασκαφὰς καὶ πάλιν θὰ διευθύνῃ καὶ ἐποπτεύῃ ὁ διευθυντὴς τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς κ. Holleaux καὶ οἱ ἐταῖροι τῆς Σχολῆς.

Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ ἐντὸς τῆς Ἀλτεως ἐνεργηθειῶν δοκιμαστικῶν ἀνασκαφῶν ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου, ὁ κ. Δαϊρπελδ μετέβη εἰς Κακόβατον καὶ ἐπανάλαβε τὰς ἐν τῇ ἐκεῖ ἀνακαλυφθείσῃ Μυκηναϊκῇ ἀκροπόλει ἀνασκαφὰς καὶ τοὺς θολωτοὺς Μυκηναϊκοὺς τάφους.

Προσεχῶς ἐπαναλαμβάνονται αἱ ἐργασίαι τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ ναοῦ τῆς Φιγαλίας ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Γενικοῦ Ἐφοροῦ τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Π. Καρβαδία ὡς ἐπόπτης τῆς ἐργασίας ὠρίσθη ὁ καθηγητὴς κ. Ρωμαῖος.

Διαταχθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου ἀπῆλθεν εἰς Θέρμον πρὸς ἐπανάληψιν τῶν ἀνασκαφῶν ὁ ἐφορὸς τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Γ. Σωτηριάδης.

Εἰς τὰς παρὰ τὸ στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον ἐνεργουμένης ἐργασίας πρὸς στρώσιν τῶν γραμμῶν τοῦ ἡλεκτρικοῦ τραίμ ἀπεκαλύφθη ἀκέραιον ἀνδρὶκὸν ἀγάλμα μικρότερον φυσικοῦ μεγέθους.

Ἐν τῷ παρὰ τὴν Καλλιθέαν γηπέδῳ τοῦ κ. Χρυσᾶτου ἀπεκαλύφθησαν τρεῖς ἐπιτύμβιαι στήλαι ἐνεπίγραφοι. Φέρουσι ἡ μὲν ἐπιγραφήν, ΔΙΟΓΕΝΗΣ ΔΗΜΕΩΡΙΑΣΙΟΣ ἡ δὲ ΕΛΛΗΝ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΣΦΗΤΤΙΟΣ καὶ ἡ τρίτη ΔΙΟΝΙΣΙΟΥ ΜΙΑΝΗΣΙΟΣ

Προχθὲς ἀπῆλθον εἰς Θεσσαλίαν δύο ἐταῖροι τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς καὶ ἤρξαντο ἀνασκαφῶν πρὸς ἀποκαλύψιν τοῦ ναοῦ τῆς Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς.

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΑΙ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

Ἰωάννης Γρυπάρης

ΚΑΘΕ φορὰν ποὺ τὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος ἐρχονται εἰς σύγκρουσιν μὲ τὰ συμφέροντα τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἓνας ἄνθρωπος πρὸς τὸν ὁποῖον στρέφονται ἀνήσυχαι καὶ μετὰ ἐλπίδων τὰ βλέμματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἶνε ὁ κ. Ἰωάννης Γρυπάρης. Καὶ πράγματι διὰ τὸν Ἑλληνισμὸν ὁ ἡδὴ πρέσβυς τῆς

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΡΥΠΑΡΗΣ

Ἑλλάδος εἰς τὴν Κων/πολιν, εἶναι μίᾳ ἐγγύσει καὶ μίᾳ ἐλπίδι, διότι μέσα εἰς τὴν διπλωματικὴν ζωὴν μας ὁ κ. Γρυπάρης εἶνε ἓνας περιφανὴς ὄγκος. Προικισμένος ἀπὸ μίαν ἐντελῶς ἐμφυτον ὀξύνειαν καὶ γνώστης βαθύς τῶν ἀνατολικῶν πραγμάτων, κατόρθωσεν ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν, μὲ ὅλα τὰ γλίσχρα ὕλικά μέσα ποὺ τοῦ χορηγεῖ τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος, νὰ ἐξυψώσῃ διὰ τῶν ἰδίων του διανοητικῶν προτερημάτων τὸ ἐθνικὸν γόητρον εἰς τὴν Βασιλεύουσιν.

Καὶ ἐκεῖ ἀναμφιβόλως τὰ πολιτικὰ πράγματα δὲν εἶνε ῥόδινα μὲ τὴν Τουρκικὴν πολιτικὴν καὶ μὲ τὰς ἀλληλοσυγκρουόμενας ἐπιρροὰς τῶν Μ. Δυνάμεων. Ὡς ἐκ τούτου ἐχρειάζετο ἓνας ἄνθρωπος τοῦ νοητικοῦ ἀναστήματος τοῦ κ. Γρυπάρη διὰ νὰ εἰμφορῇ ὁ Ἑλληνισμὸς ν' ἀναπνέῃ καὶ τὸ σπουδαιότερον νὰ ἐλπίξῃ ὅτι τὰ συμφέροντά του θὰ εὐρίσκουν τὴν ὑποστήριξιν ποὺ πρέπει νὰ εὐρίσκουν κάθε νομοταγοῦς πολίτου τὰ συμφέροντα.

Τὸν κ. Γρυπάρην τὸν ἐγγνώρισα πρὸ πολλοῦ. Παρέτηρα ὅτι εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς τροπαιοῦχους τῆς ζωῆς, καὶ ἀπὸ τοὺς εὐνοουμένους τῆς Μοίρας. Εἶχε διακριθῇ ἀπὸ πολὺ νέος ἀκόμη. Ἦτο εἰκοσιπεντάρον ἐτῶν ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὸ δικαστικὸν στάδιον ὡς πρωτοδίκης. Τὸ ἐγκατέλειπεν ὀλίγα χρόνια κατόπιν διὰ νὰ πολιτευθῇ. Μὴ νομίζετε ὅτι εἰς τὴν πολιτικὴν ὑπέστη τὰς πικρίας καὶ τὰς ἀποτυχίας ἄλλων πολιτευομένων. Ἡ ἐπαρχία τῆς Σύρου δὲν τὸν ἀφῆσε μόνον μὲ τὸν τίτλον τοῦ ὑποψηφίου βουλευτοῦ ἀλλ' ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς ποὺ τῆς ἐξήτησε τὴν βουλευτικὴν ἀντιπροσωπεύειαν τὸν ἀπέστειλεν ὡς τοιοῦτον εἰς τὸ Κοινοβούλιον. Νεὸς μὲ δρμήν, ὡστόσο εὐγλωττος, μὲ σπανίαν ἐτοιμότητα πνεύματος καὶ ἀντίληψιν ὀξυτάτην, δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ διακριθῇ, νὰ προσελκύσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ Τριουμήνου ἐπὶ τὸ κόμμα τοῦ ὁποῖον ἐτάχθη καὶ νὰ δημιουργήσῃ μόνος του τὸ πολιτικὸν του μέλλον. Καὶ ἰδὼν διὰ τί εἶπον ὅτι ἦτο ἓνας ἀπὸ τοὺς εὐνοουμένους τῆς Μοίρας. Ἡ ἀξία του δὲν παρεγγυώσθη ὅπως συμβαίνει εἰς τόσους ἄλλους. Ἀλλ' ὁ κ. Γρυπάρης δὲν εἶναι ἐξ ἐκείνων ποὺ περνοῦν ἀπαράτητοι εἰς τὴν ζωὴν.

Εἰς τὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν εἰσῆλθε τὸ 1886 ἀποσταλεὶς παρὰ τῆς Κυβερνήσεως Τριουμήνι ὡς Γενικὸς Πρόξενος εἰς τὰ Χανιά τῆς Κρήτης προήχθη μετὰ ἐν ἔτος εἰς διπλωματικὸν πρᾶκτορα εἰς Σόφραν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Αἴγυπτον. Εἰς τὴν χώραν τῶν Φαραῶν ὅπου εὐρέθηκε μίαν ἑλληνικὴν παροικίαν ἀκμάζουσιν εἰς πλοῦτον καὶ ἐθνικὰ φρονήματα ὁ κ. Γρυπάρης, φυσικὰ, διεκρίθη. Δὲν γνωρίζω ἂν κατ' οὐσίαν ἐπέλυσεν ὅλας τὰς διαφορὰς τὰς ὑφιστάμενας μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς.

Ούτε ήτο, ούτε είναι και τόσο εύκολον ένα τέτοιο πράγμα, αφού όπισθεν των Αιγυπτίων τρίζουν τα δόντια των τα Άγγλικά συμφέροντα, τα όποια, ως εκ του συναγωνισμού των με τα Έλληνικά, προσπαθούν να ματαιώνουν κάθε πρόοδον του Έλληνισμού. "Οτι όμως έχει κατορθώσει «να βάλη 'ς τ'ό σακκί» τόν λόρδον Κρόμερ, αυτό είναι αναμφισβήτητον. "Οτι δεν είμπορουν να κάμει ως αντιπρόσωπος ενός Κράτους μικρού και άνισχύρου, τ'ό είχε κάμει ως άνθρωπος. Δι' αυτόν μάλιστα τόν λόγον έθεωρείτο και εις όλην την Αίγυπτον ως καιροσκόπος που γνωρίζει να έπιλαμβάνεται των περιστάσεων. Ίδιως από της ήμέρας όπου έπέτυχε την μεγαλοπρεπή ικανοποίησιν της ύβρισθείσης σημαίας μας, ο Αιγυπτιακός Έλληνισμός κυριολεκτικώς όμνυν εις τ'ό όνομά του.

Ουδέμία άμφιβολία ότι ο κ. Γρυπάρης είναι ένας γόης. Όμιλητής εύγλωττος αλλά και συνομιλητής θελκτικός. Την γοητείαν της συνομιλίας του πολλάκις την ήσθάνθη. Έγκυκλοπαιδικός και φιλότεχνος με αισθήματα καλλιτεχνικά δεν λησιμονεί ότι άλλοτε έθεράπευε τας Μούσας. Ένεκα τών αισθημάτων του αυτών που προδίδουν την ευγενικότητα της ψυχής του και τας αγαθάς διαθέσεις του προς επιτέλεσιν οίουδήποτε πράγματος, ούδέποτε άρνείται εις ό,τι του ζητηθή ή ενεργεία του και ή ύποστηρίξις του. Και σ'ας ύπόσχεται την ύποστήριξίν του με όλην την δύναμιν της ψυχής του. Με την διαφοράν όμως ότι ή πραγματοποίησις της ύποσχέσεως βραδύνει να έλθη και πολλάκις χάνεται. Άλλά τούτο δεν συμβαίνει διότι δεν θέλει να φανή χορήσιμος, καθόσον είναι μάλλον άλτρουϊστής παρά εγωϊστής, αλλά διότι ο κ. Γρυπάρης είναι ο μέγας γόης που αγαπά περισσότερο τόν ιδανισμόν από τόν πραγματισμόν.

Διά τόν ιδεαλισμόν του αυτόν εις τοιούτου είδους πράγματα δεν τόν άδικώ. Σκέπτεται ως προς τ'ό ζήτημα αυτό όπως σκέπτονται όλοι οι μεγάλοι πολιτικοί. Και ή έπιτροπή των μεγάλων πολιτικών δεν είναι διαρκής παρά όταν γνωρίζουν να έπιλαμβάνονται των άναγκών της στιγμής. Εις τ'ό σημείον τούτου έγκειται όλη ή έπιτυχία των. Ύποθέτω ότι εις μίαν τοιαύτην άντίληψιν των πραγμάτων και της ζωής ο κ. Γρυπάρης όφείλει τας άτομικάς του έπιτυχίας καθώς και τας εθνικάς, όσάκις έχομεν τοιαύτας, εις την βασιλεύουσιν. Όπως και άν έχη τ'ό πράγμα, ο κ. Γρυπάρης είναι ένας από τούς δέξνουστέρους Έλληνας διπλωμάτας και ένας μεγάλος, μά πολύ μεγάλος γόης.

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

Ο ΡΟΪΔΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΑΛΛΙΑΝ

Μερικαί σημειώσεις και πληροφορίες.—**Η Πάπισσα Ιωάννα και οι δύο της μεταφρασταί.**—**Ένας τύπος του Καρτιέ-Λατέν.**—**Άλφρέδος Ζαρρύ.**—**Η Πάπισσα Θριαμβεύει.**

ΕΝΑ εξαίσιον έλληνικόν βιβλίον έπέγρασε τελευταίως με υπερέφανεian από τας βιτρινας των Γαλλικών βιβλιοπωλείων. Ήτο ή «Πάπισσα Ιωάννα» του Ροΐδη. Από την Έλλάδα την έξηράνισεν ο καιρός και ή λογοκρισία την όποιαν επιβάλλουν οι θρησκειο λαοί εις έαυτούς. Άλλ' όπως μερικά ώραία φαντασματα, τ'ό βιβλίον του Ροΐδη, αφού έλησιμονήθη και έσκεπασθη με μαυρον ράσον εις την Έλλάδα, ένεφανίσθη άλλου κατάλευκον και θαυματοϊκόν. Προ τριών μηνών είδομεν εδώ την άμαρτωλήν Πάπισσαν. Ένώ ένομιζομεν ότι είνε εις την κόλασιν, αυτή έχύνετο από περιφρονον εκδότην, τόν Φασκέλ, εις τα Γαλλικά βιβλιοπωλεία και όμιλούσε μίαν γλώσσαν την όποιαν αγαπά τ'ό σκάνδα-

λον—την Γαλλικήν. Η νέα γαλλική έκδοσις (ή Πάπισσα είχε μεταφρασθή, ως γνωστόν, και προ 25 ετών εις την Γαλλίαν και ειχεν επίσης λησιμονήθη) κατηναλώθη σχεδόν εις τ'ό διάστημα των τελευταίων τριών μηνών. Δεν υπάρχει άμφιβολία ότι ο χωρισμός της Έκκλησίας από του Γαλλικού κράτους έκαμε τ'ό βιβλίον του Ροΐδη επίκαιρον και ενδιαφέρον εις τούς Γάλλους. Άλλά τ'ό άποτέλεσμα είνε ότι ο Ροΐδης διαβάζεται αυτήν την στιγμήν εις την Γαλλίαν. Και τούτο 'δεν θά όφελήση τόν Ροΐδην, ο όποιος ούδέποτε θά μάθη αυτήν την είδησιν, αλλά θά όφελήση τούς Γάλλους. Όσαι μυριά-

ΑΛΦΡΕΔΟΣ ΖΑΡΡΥ

δες συγγραφέων και άν μπαίνουν εις τ'ό Παρίσι από όλον τόν κόσμον, όλίγοι αξίζουν, ό,τι αξίζει εκείνος που έγραψε την Πάπισσαν Ιωάνναν.

Την Πάπισσαν την μετέφρασαν ο Alfred Jarry και ο κ. Ιω. Σάλτας. Ο δεύτερος είνε από τούς Έλληνας εκείνους οι όποιοι αποκαλύπτονται άπροόπτως εις τας μεγαλοπόλεις καταλαμβάνοντες τόν χώρον ενός ξένου. Ο κ. Σάλτας, ο όποιος λείπει από την Έλλάδα προ είκοσιπέντε ετών, είνε σήμερα διακεκριμένος έπιστήμων, ιατρός του ύπουργείου των ταχυδρομείων και τηλεγράφων της Γαλλίας, έξασκων την έπιστήμην του εις τ'ό βον διαμέρισμα των Παρισίων. Κάθε Έλλην ο όποιος άργεί να γυρίση εις την Έλλάδα, της προετοιμάζει κάποιο έξαιρετικόν δώρον. Ο κ. Σάλτας της έδωσε την μετάφρασιν της Πάπισσης, την άνανέωσιν του Ροΐδη, και αυτό νομίζω πως είνε άρκετόν, διότι αποδίδω πολλήν σημασίαν εις αυτήν την τελευταίαν γελαστήν και υπερέφανεian εμφάνισιν του έαρινου εκείνου πνεύματος της Άττικής εντός της Γαλλίας. Εις έποχήν όπου ή έλληνική φιλολογία στέκεται άκόμη εις τ'ό κατώφλιον της Εδρώτης, ενώ άλλαι την έπρόφρασαν και άνοιξαν την θύραν, τ'ό να εκδίδεται ο Ροΐδης από τόν Φασκέλ, τ'ό να διαβάζεται, τ'ό να έξαντλήται ή έκδοσις εντός τριών μηνών είνε ένα γεγονός. Ο Έλλην ιατρός μεταξύ των επισκεπτών του σαλονιού του, οι όποιοι είνε συγγραφείς και ποιηταί της Γαλλίας, άνεζήτησε σύντροφον εις τ'ό έργον και εύρηκε τόν Άλφρέδον Ζαρρύ. Ο Ζαρρύ ήτο ένας λόγιος από τούς περισσότερον αναδιφήσαντας την Παπικήν Ρώμην, και από τούς νικήσαντας δύο μεγάλας δυσκολίας εις τόν κόσμον τούτον. Ήξευρε λατινικά και αρχαία έλληνικά. Ο κ. Σάλτας τόν έμύησεν εις την γλώσσαν της Πάπισσης Ιωάννας, και μία έπίμονος συνεργασία μάς έδωσε την αϊθρίαν αυτήν μετάφρασιν, εις την όποιαν υπάρχει δολόληρος ο Ροΐδης.

Ο ένας εκ των δύο μεταφραστών δεν έπρόφρασε να ιδή τ'ό βιβλίον του. Ο Άλφρέδος Ζαρρύ απέθανεν εις τ'ό νοσοκομείον προ τριών μηνών. Και απέθανε την

ήμέραν του Ψυχοσάββατου «με άκραν επικαιρότητα» όπως έγραψε κάποιος βιογράφος του. Απέθανε διότι έπινε πολύ. Άλλά δεν έπινε διά τόν λόγον διά τόν όποιον πίνουν όλοι οι άνθρωποι... Ήτο ο παραδοξώτερος των νέων συγγραφέων που ένεφανίσθησαν ποτέ εις τ'ό Καρτιέ-Λατέν. Ίσπανίως δέ άλκολικός έδικαιολόγησε τόν άλκολισμόν του όσον αυτός. Ο Ζαρρύ ήτον ένα πνεύμα άλλόκοτον, άνεξηγήτον, όλίγον τερατώδες και πολύ ποιητικόν, από εκείνα τα πνεύματα τα όποια έχουν τ'ό μυστηριώδες και τρομακτικόν πέταγμα της νυκτερίδας. Από τα έργα του φαίνεται ότι δεν ήθελε ποτέ να σκεφθή υπό τόν ήλιον, και ότι όσάκις έσκέφθη ήτο πάντοτε νύχτα. Δεν τόν έτρόμαζεν έν τούτοις ποτέ ή ζωή όπως τόν Ρολλινά, αλλά άπεσύρετο εις τ'ό σκότος διά να την κοροϊδέη. Ήτο ένας παράδοξος σαρκαστής, ο όποιος δεν έγραψε καμίαν γραμμήν που να όμοιάξη με σατυρικά βιβλία όλων των καιρών, αλλά έγραψε πράγματα πρωτότυπα μέχρις αθάδειας. Η πρώτη άρετή αυτών των πραγμάτων ήτο ότι άνήκον μόνον εις τόν Ζαρρύ. Ο έπίλογος του άνεκδότου έργου του «Gestes et opinions du docteur Faustrolle» έχει ως έξής.

«Αυτό τ'ό χειρόγραφον θά δημοσιευθή όταν ο συγγραφέας του άποκτήση άρκετήν πείραν ώστε να ήμπορέση να τ'ό καταλάβη τελείως».

Ίδου ένας έπίλογος ο όποιος δεν υπάρχει εις όλα τα βιβλία! Ο Ζαρρύ είχε τ'ό θάρρος όχι μόνον να τόν γράφει, αλλά και να τόν πιστεύει. Είνε βέβαιον ότι πολλά πράγματα έξ εκείνων που έγραψε τα είχαν έννοήσει μόνον αυτός. Άλλά ο υπερέφανεος αυτός παράδοξος δεν ήθέλησε και να τα επιβάλει εις κανένα. Εάν έδημοσίευε βιβλία, τ'ό έκαμε μόνον διά να τα διαβάσουν εκείνοι οι όποιοι θά είχαν την διάθεσιν να εισδύσουν εις την σκοτεινήν γωνίαν του κόσμου εις την όποιαν αυτός έγελούσε και έφαντάζετο τα πράγματα

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΛΤΑΣ

κατά τόν ιδιόν του τρόπον. Εύτυχώς πολλοί τόν παρηκολούθησαν έως εκεί, και όταν έμελετήθη τ'ό ιδιότροπον και αθάδεστατον έργον του, είδαν ότι τ'ό πνεύμα του Ζαρρύ λάμπει εις τ'ό σκότος, όπως τα μάτια της γάτας. Εις τ'ό έργον αυτό άνεγνωρίσθησαν στρουθόητες αι όποιαί είχαν γραμμήν, και σπληνικά μελαγχολία άνθίζουσai ένα έξαιρετικόν χιούμορ. Τ'ό παράδοxon και έξω παντός τόπου και καιρού θεατρικόν του έργον Ubu Roi τ'ό όποιον προχθες άκόμη παιχθή, έργον τ'ό όποιον είνε άπροσδιόριστον μεταξύ Φασουλής, δράματος και άριστοφανικής κωμωδίας, τ'ό είχε συνθέσει εις ήλικίαν 15 ετών όταν ήτο εις τ'ό σχολείον διά να σατυρίση τόν καθηγητήν του.

Τ'ό έργον παιχθή εις κύκλον φίλων, έπειτα έφθασαν μεχρι του θεάτρου και τ'ό έξησφάλισεν μίαν δυνατήν φήμην πρωτοτυπίας. Ο Ζαρρύ απέθανε εις ήλικίαν 35 ετών και όμως έπρόφρασε ν' αφήση μυθιστορήματα, μελέτας, και μίαν όγκώδη συνεργασίαν του εις τας έφημερίδας, εις τόν Mercure de France εις άλλα περιοδικά, ένα εκ των όποιων ειχεν εκδώσει ο ίδιος μαζί με τόν Ρεμύ ντε Γκουριμόν. Έπειδή τ'ό παράδοxon αυτό πνεύμα πατούσεν εις στερεάν μόρφωσιν και εις κλασσικάς σπουδάς, υπάρχει μεταξύ των τυπωμένων βιβλίων του και ή «Μεσσαλίνα», όγκώδες μυθιστόρημα της αρχαίας Ρώμης τ'ό όποιον έγράφη κατόπιν αληθινής έρευνής εις τόν Ρωμαϊκόν κόσμον. Η λεπτομέρεια αυτή έξηγει πως ο Ζαρρύ ήσθάνθη ενδιαφέρον διά τ'ό βιβλίον του Ροΐδη.

Ο Ζαρρύ ως άνθρωπος ούδέποτε ένεύσθη προς τόν συγγραφέα. Έξούσεν όπως έγραφε. Ήτο παράδοξος εις τ'ό σπίτι του εις τ'ό καφενείον και εις τόν δρόμον όπως και εις τα βιβλία του: Έπιλησίαζε μόνον τόν κύκλον του Μωρεάς εις τ'ό Καρτιέ-Λατέν. Μέγας ξενόχτης και μέγας πότης. Εις τ'ό δωμάτιόν του είχε κουκουβάγιες. Αυτά τα πουλιά, έλεγε, μισούνται από τ'ό πλήθος διότι κοιμούνται την ήμέραν και ζουν την νύχτα, όπως αυτός.

Άλλά τ'ό αγαπούσε διότι «ils chantent dans son oeuivre»... Κοντός, ρωμαλέος, νευρικός, γλωμός, μελαγχρινός, μανιώδης σπαθιστής, ήτο πάντοτε εύθυμος, εκτάκτως αγαθός, και περιεφρόνησεν έντελώς κάθε τρόπον με τόν όποιον ήμπορούσε να καλλιτερεύη την τύχην του. Ο «Φιγαρώ» τόν ακριβοπλήρωνε διά να τόν γράφει ένα μικρόν ούμοριστικόν άρθρον. Άλλά την τρίτην ήμέραν ο Ζαρρύ έδραπέτευσεν από τόν «Φιγαρώ», συχαινόμενος την ύποχρέωσιν να παραδίδη ένα χειρόγραφον εις ώρισμένην ώραν. Με έξ χιλιάδες φράγκα πουν έκέρδισεν από την «Μεσσαλίαν» έκτισεν εις την έξοχην ένα σπίτι και εκάθισε μέσα, μόνος, έξαφανισμένος και εύτυχής.

Ο Μικρόν τόν είχε καλέσει κάποτε εις γεύμα. Ο Ζαρρύ έπήγεν εις τ'ό γεύμα μεθυσμένος από άφέντι.

— Γιατί πίνετε; Τόν ήρώτησεν ή κυρία Μικράν.

— Διότι μόνον εκείνος που πίνει είνε δυνατός, κυρία μου.

— Άλλά οι ταύροι είνε δυνατοί, χωρίς να πίνουν.

— Δεν πίνουν οι ταύροι; Τότε τούς συλλυπούμαι!

Έπεσεν άρρωστος αϊφνιδίως, από τόν άλκολισμόν. Τόν έπήγαν εις τ'ό νοσοκομείον, και εκεί, απέθανε άφρονον την πλέον άπροδοπτον τελευταίαν θέλησιν. Εις τας τελευταίας του στιγμάς ο φίλος του έσκυψε και τόν ήρώτησε.

— Θέλεις τίποτε;

— Ο Ζαρρύ απήντησεν.

— Ένα cure-dent!

Ο φίλος του έμεινε κόκκαλο, ο Ζαρρύ κατώρθωσε να είνε άπρόοπτος έως τ'ό τελευταίον δευτερόλεπτον της ζωής του.

Η μεγάλη αγάπη του προς τούς κλασσικούς—ή όποια τόν έκαμε ν' απαγγέλλη με τα λαμπρά του έλληνικά στίχους αρχαίων έλλήνων ποιητών εις τ'ό καφενείον—έφερε φυσικά και την προσέγγισίν του προς τόν Ροΐδην, μέχρι τ'ό σημείου εκείνου της αγάπης και της άφροσύνης, τ'ό όποιον χρειάζεται διά να γίνη ή μετάφρασις. Όφείλομεν εις αυτόν και εις τόν κ. Σάλταν ένα δώρον σημαντικόν: Μετέφρασαν και διέδωσαν εις μίαν από τας πρώτας γλώσσας της γης ένα έργον τ'ό όποιον δικαιοῦται να όνομασθῇ σπάνιον χωρίς να χάση τίποτε ή λέξις, την Πάπισσαν Ιωάνναν. Η Γαλλία θά γνωρίση ένα κλασσικόν της νέας Έλλάδος, τόν Έμμανουήλ Ροΐδην. Και μόνον διά της έμφανίσεως της Γαλ-

λικής μεταφράσεως εἰς τὴν βιτορίαν τοῦ κ. Ἐλευθεροδάκη θὰ λάβῃ ἀφορμὴν νὰ μάθῃ ἡ νέα Ἑλλάς ὅτι ὁ ὑπέρκοπος ἐκεῖνος βαρὺκοπος, ὁ ἀριστοκράτης ἐρημικῆς τῆς ὁδοῦ Νικοδήμου, ἀπέναντι τοῦ ὁποίου ἡ πολιτικὴ ἔδειξεν ὅλην τὴν χυδαιότητά της καὶ τὰ ἐλληνικὰ πλήθη ὅλην τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν ἀνυποψίαν, ὑπῆρξεν—ὑπάρχει ἄρα γε ἀμφιβολία περὶ αὐτοῦ;—ἐνας ἀπὸ τοὺς ἀφθάρτους οὐμοριστὰς καὶ ἀπὸ τοὺς ὀλίγους συγγραφεῖς εἰς ὅλον τὸν κόσμον!

Ζ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΜΕ πολλὴν ἀπογοήτευσιν βλέπομεν τὸν πόλεμον ποῦ ἡ κριτικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Ὑπουργείου ἐστῆσε κατὰ τοῦ διακεκομμένου παιδαγωγοῦ κ. Κουρτίδη, τοῦ ὁποίου ἀπέρριψε τὸ ὑποβληθέν εἰς τὸν διαγωνισμὸν βιβλίον, διότι εἰς τὰ διηγήματά του τὰ προσωριμὰ διὰ μικρὰ παιδιὰ μετεχειρίζετο τὴν κατάληξιν οὐν ἀντί οὐσι. Ἡ ἐπιτροπὴ δὲν ἐπρόσθεε, φαίνεται, εἰς τὰς παιδαγωγικὰς ἀρετὰς τοῦ ὑποβληθέντος ἔργου, ἀλλὰ μόνον εἰς τοὺς γραμματικὸν τύπους ὅπως συμβαίνει πάντοτε εἰς αὐτὸν τὸν δύσμοιρον τόπον, ὅπου ὁ σχολαστικισμὸς θέλει νὰ πνίξῃ κάθε ζωὴν καὶ κάθε αἴσθημα.

Οἱ οὐδὲν ἔπαινος διὰ τὸν κ. Κουρτίδην προερχόμενος ἀπὸ ἡμᾶς, ἀποβαίνει περιττός. Εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ περιοδικοῦ τούτου καὶ εἰς ἐκείνους ποὺ παρακολουθοῦν τὴν φιλολογικὴν μας κίνησιν, εἶνε γνωστὴ ἡ λογοτεχνικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἀξία του. Ὁ συγγραφεὺς τόσον ὠραίων διηγημάτων καὶ μελετῶν φιλολογικῶν ἢ ψυχολογικῶν, τοῦ ὁποίου ἡ συνεργασία εἶνε περιζήτητος εἰς τὰ περιοδικὰ καὶ τὰς ἐφημερίδας, διακρίνεται ὅχι μόνον διὰ τὸν πλοῦτον τὸν γνῶσιν του, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπαλότητα τοῦ ὕφους του ποὺ ἐγκλείει δύναμιν, χρῶμα καὶ αἴσθημα. Δὲν ἐπεριμέναμεν, οὔτε ἡμεῖς, οὔτε ὁ ἀγαπητὸς συνεργάτης τῶν «Παναθηναίων» νὰ πλέξῃ τὸ ἐγκώμιον τῆς ἐπιστημονικῆς του ἀξίας ὁ κ. καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας. Ἐπεριμέναμεν ὅμως ἀπὸ τοὺς κριτὰς τοῦ κατὰ περισσότερον.

Ἄν τὸ πρᾶγμα ἔδωκε μόνον κριτὰς καὶ διαγωνιζομένους, δὲν θὰ ἦτο ἴσως τόσον σοβαρὸν. Δυστυχῶς εἶνε ἐπιβλαβὲς διὰ τὸ ἔθνος, τόσον μάλιστα, ὥστε ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ συνεργάτης τῶν «Παναθηναίων» κ. Γεώργιος Χατζηδάκης νὰ κηρυχθῇ ἀνευ περιστροφῶν πλέον ὑπὲρ τῆς ἀλλοποιοῦσας τῆς γλώσσης. Ὁ Μιστριωτισμὸς ἀφ' ἑνὸς καὶ ὁ Ψυχασμὸς ἐξ ἄλλου, ἰδοὺ οἱ ἐφιάλται τοῦ ἔθνους. Καὶ ὁ ἐνας καὶ ὁ ἄλλος μᾶς ἐκούρασαν.

ΑΓΓΕΛΛΕΤΑΙ ἡ ἐκδοσις ὅλης τῆς ἱστορικῆς καὶ φιλολογικῆς ἐργασίας τοῦ φίλου συνεργάτου μας καὶ ἐφόρου τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης κ. Δ. Γρ. Καμπουροῦλου. Ἡ ἐκδοσις θ' ἀρχίσῃ μετὰ τὴν Ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοὺς Τούρκους, τῆς ὁποίας τὸ δευτέρον μέρος εἶναι ἀνέκδοτον, θὰ κοσμήτῃ δὲ ἀπὸ πολλὰς εἰκόνας καὶ σχεδιογραφήματα. Ὁ συγγραφεὺς, ἀπὸ ἐτῶν καταγινόμενος εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν, συνέλεξε πλοῦσιον ὕλικόν, ἠρεύνῃσε πηγὰς, ἐμελέτησε μετ' ὑπομονῆς καὶ μετ' ἀγάπης τὸ προσφιλὲς εἰς αὐτὸν θέμα, τὸ ὁποῖον θὰ μᾶς δώσῃ πλήρως, μετελείαν τὴν εἰκόνα τοῦ βίου τῶν Ἀθηνῶν θρησκευτικοῦ, δημοσίου, κοινωνικοῦ, πνευματικοῦ, ἰδιωτικοῦ.

ΕΞΕΛΘΘΗ τελευταίως ὁ πρῶτος τόμος τῶν Ἀπάντων τοῦ Γάλλου διηγηματογράφου Γκυ δὲ Μωπασάν περιλαμβάνων τὸ γνωστὸν τοῦ διηγήματος «Boule de Suif» καθὼς καὶ τὴν ἀνέκδοτον ἀλληλογραφίαν του μετ' ἑνὸς Φλωμπέρ, τὴν μητέρα του καὶ μερικὸν φίλον. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται εἶνε ἀπλοῦστα καὶ φυσικώτατα, καὶ μᾶς δεικνύουν τὴν ἐπίδρασιν ποὺ ἐξήκασεν ὁ Φλωμπέρ ἐπὶ τοῦ νεοῦ διηγηματογράφου.

Ὁ Μωπασάν κατὰ τὸν Jean de Gourmont καὶ εἰς αὐτὰ τὰ μυθιστορήματά του παραμένει πάντοτε ὁ εὐχάριστος διηγηματογράφος χωρὶς νὰ εἶνε ποτὲ ὁ μέγας συγγραφεὺς ὅπως τὸν ἀπεκάλεσαν οἱ κριτικοὶ καὶ οἱ θαυμασταὶ του. Μολονότι ἔχει πολλὰ προτερήματα κυριολεξίας καὶ συντομίας, μολονότι γνωρίζει τὴν τέχνην του καλῶς καὶ χωρὶς νὰ τὸ δεικνύῃ μάλιστα, ἐν τούτοις τὸ ὕψος τοῦ στερεῖται αὐτῆς τῆς ἀκτινοβολίας τῆς σκέψεως διὰ τῆς ὁποίας μαντεύει κανεὶς μερικὰ πράγματα κάτω ἀπὸ τὰς λέξεις. Εἰς τὸν Μωπασάν δὲν ὑπάρχει τίποτε πέραν ἢ κάτωθι τῆς τυπωμένης φράσεως. Φυσιολάτρης ὑπῆρξε ἀλλὰ χωρὶς ὑπερβολάς. Μαθητὴς τοῦ Φλωμπέρ εἰργάσθη σύμφωνα μετὰ τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας τοῦ διδασκάλου του.

Ἐν τούτοις εἰς τὴν συγγραφὴν τῶν διηγημάτων καὶ τῶν μυθιστορημάτων του ποὺ φαίνονται γραμμένα μετὰ πολλὴν εὐχέρειαν, κατέβαλε μεγάλον κόπον· διὰ τὴν ἀντέχῃ δὲ εἰς τὴν κόπῳσιν κατέληγεν εἰς τὸν καφὲν ὅστις τὸν ἐκράτει πάντοτε εἰς πνευματικὴν διέγερσιν. Εἶνε πολὺ θλιβερόν νὰ σκέπτεται κανεὶς ὅτι τὸ ἔργον αὐτό, τὸ τόσον ὑγιές, ἐπραγματοποιήθη ἔπειτα ἀπὸ μόγῳ πολλόν.

Ὁ Μωπασάν δὲν ἦτο προικισμένος ὡς συγγραφεὺς ἀπὸ τὴν φύσιν, καὶ τὸ ἔργον του ὅχει λυχνίας ὅς θὰ ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι. Τὸ αὐθόρητον δὲν ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸν τοῦ ἔργου του καὶ ἡ ἐν αὐτῷ ἐνυπάρχουσα συγκίνησις προσφέρεται εἰς τὸν ἀναγνώστην μετὰ δόσεις καθαρῶς ἐκ τῶν προτέρων καθορισμένας.

Καὶ ὁ Ζάν δὲ Γκουρμόν ἐρωτᾷ εἰς τὸ τέλος τοῦ ἄρθρου του: εἶνε αὐτὸ τέχνη; Βεβαίως τέχνη δὲν εἶνε νὰ ἐγκαταλείπεται κανεὶς εἰς τὴν αἰσθηματικότητά του ἀλλ' οὔτε πάλιν νὰ κρύπτεται πίσω ἀπὸ τὸ τεχνικὸν μέρος τοῦ ἐπαγγέλματός του.

Ἡ κ. Pierre Curie ἐδημοσίευσεν ὠραῖον πρόλογον εἰς τὰ ἔργα τοῦ μεγάλου φυσικοῦ ὁ ὁποῖος μετὰ τῆς σύζυγος του ἀνεκάλυψε τὸ ράδιον. Ἰδοὺ μερικὰ ἀποσπάσματα, ὅπου μᾶς δίδει τὴν φυσιογνωμίαν του.

Ὁ Pierre Curie—λέγει ἡ σύζυγός του—ὑπῆρξεν ἐξ ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων ποὺ τὸ ἐπιστημονικὸν τὸν ἔργον ἔχουν ὡς μόνον σκοπὸν τῆς δραστηριότητός των. Ἀπὸ νέος ἀκόμη, ἐρωτευμένος μετὰ τὰς ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας, εἶχεν ἀποξενωθῇ ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἡ βραχεία ζωὴ του δὲν ἦτο τίποτε ἄλλο παρὰ ἀδιάκοπος ἐργασία. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ζωὴ του εὐρίσκει πάντοτε ἐν ἁρμοσίᾳ μετὰ τὸ ἰδεώδες τῆς νεανικῆς του ἡλικίας· καὶ συμφῶνως μετὰ τὴν σκέψιν τῶν εἰκοσίων ἐτῶν τὴν διατυπώθεισαν ἔκτοτε εἰς τὰς σελίδας ποὺ ἔγραψε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, κατ' ὁρθὴν «νὰ μετατρέψῃ τὴν ζωὴν του εἰς ὄνειρον καὶ τ' ὄνειρον εἰς πραγματικότητα».

Σοβαρὸς καὶ σιωπηλὸς ἔζη μετὰ τὰς σκέψεις του μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ τὸν κοσμικὸν θόρυβον. Ὅταν ἐτελείωνε τὰς ἐργασίας του ἐπρότιμα νὰ τρέχῃ εἰς τὴν ἐξοχὴν τὴν ὁποίαν τόσον ἠσθάνετο καὶ τελείως ἐγνώριζε. Χαρακτήρως εὐθυτάτου ἦτο δίκαιος, καὶ πρὸς τὸν ἐαυτὸν του καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ εἰς πᾶσαν περιστασὶν προσεπάθει αἱ πράξεις του νὰ διατελοῦν εἰς ἁρμονίαν μετὰ τὰς σκέψεις του. Εἰς τὴν οἰκογενειακὴν του ζωὴν δὲν ἦτο προσετός ἢ μὴ μόνον δι' ὅσους ἠγάπα. Ἡ καλωσύνη του ὅμως καὶ ἡ γλυκύτης τοῦ χαρακτῆρος του τοῦ ἐξησφάλιζαν τὴν συμπάθειαν ὅλων ἐκείνων ποὺ ἔτυχε νὰ τὸν πλησιάσουν.

Εἰς τὰς ἐρεῦνας του τὰς ἐπιστημονικὰς καὶ εἰς τὰς σκέψεις του δὲν τὸν ὤθει καμία φιλοδοξία, κανένας ὑπολογισμὸς διὰ τὰς τιμὰς καὶ τὴν φήμην, παρὰ μόνον ἡ ἀκραφνὴς ἀγάπη πρὸς τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης.

ΠΑΗΘΟΣ βιβλίων γράφονται κατ' ἔτος διὰ τὸν Βάγνερ καὶ ἐπιστολαὶ τοῦ ἐξεδότησαν εἰς τόμους. Τώρα ἐδημοσιεύθησαν ἄλλοι δύο ὁγκώδεις τόμοι ἐπιστολῶν του (1842-1863) πρὸς τὸν Λίστ καὶ τὴν πρῶ-

τὴν σύζυγόν του. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται, ζωηραὶ, περιγραφικαὶ γεμᾶται χάριν καὶ ποιήσιν ἔχουν μεγάλην σπουδαιότητα καὶ διὰ τὰς ἰδέας αἱ ὁποῖαι ἀνακινούνται εἰς αὐτὰς καὶ διὰ τὰς ἀγνώστους πληροφορίας, τὰς ὁποίας λαμβάνομεν περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ οἰκογενειακοῦ βίου τοῦ ποιητοῦ.

Ὁ Βάγνερ ἐγνώρισε καὶ ἠγάπησε τὴν ἡθοποιὸν Μίνναν Πλάνερ εἰς τὸ Μαγδεβούργον, τὴν ἐνυμφεύθη δὲ τῷ 1836. Ἀπὸ τὸ 1861 ἔζη χωριστά. Ἡ πρώτη του σύζυγος, ἡ ὁποία ἦτο πολὺ ὑποδεστέρα τοῦ πνευματικῶς καὶ δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ παρακολουθήσῃ τὴν καλλιτεχνικὴν του ἀνάπτυξιν παρενέβαινε ἐπιβλαβῶς εἰς τὴν ζωὴν τοῦ μεγαλοφυοῦς καλλιτέχνου μετὰ τὴν ἀφόρητον, σχεδὸν παθολογικὴν ζηλοτυπίαν της. Ὁ Βάγνερ μολονότι ἔζη μακράν της εἶχε στοργὴν πρὸς αὐτὴν καὶ τῆς ἔγραφε τακτικά. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἔχουν σχεδὸν χαρακτῆρα ἡμερολογίου καὶ περιέχουν πολὺ ἐνδιαφεροῦσας λεπτομερείας. Ἀπὸ ἄλλας ἐπιστολάς, ὅπως εἶναι αἱ πρὸς τὸν Λίστ, φαίνεται τὸ ἀνυπερβλητόν καλλιτεχνικὸν μεγαλεῖον μέσα εἰς τὰς βαθεῖας καὶ ὑψηλὰς φιλοσοφικὰς περὶ τέχνης ἐκδηλώσεις του. Εἰς αὐτὰς ἐδῶ φαίνεται τὸ ἀνθρώπινον μεγαλεῖον τοῦ Βάγνερ. Ἡ εὐγένεια τῆς καρδίας του, ἥτις δὲν ἦτο κατωτέρα τῆς δημιουργικῆς του μεγαλοφυΐας.

Εἰς τὴν «Βερολίνειον Ἐπιθεώρησιν» ὁ Ἑρνέστος Ἐλστερ εἰς συνεχῇ ἄρθρα ὁμιλεῖ διὰ τὰς σχέσεις τοῦ Χάινε μετὰ τοῦ Λάουμπε. Οἱ δύο φίλοι ἐγνωρίσθησαν μετὰ ἐξαετὴ ἀλληλογραφίαν καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν πρώτην των συνέντευξιν, μολονότι αὐτὴ δὲν ἦτο ἀντιστοιχίαν ἐν τούτοις ὁ Λάουμπε ἔγραψε πρὸς τὸν Χάινε «Σὰς ἐκτιμῶ πολὺ, ἀλλὰ σεῖς οἱ Ἑβραῖοι ἔχετε διαφορετικὸν ὁργανισμὸν ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς Γερμανούς».

Οἱ δύο φίλοι κατοικοῦσαν εἰς τὸ Παρίσι πολὺ πλῆσιον καὶ μαζί ἐσύχναζον εἰς τὰ φιλολογικὰ σαλόνια τῆς ἐποχῆς. Ὁ Λάουμπε μάλιστα διηγείται εἰς ἕνα γράμμα του γραμμένον μετὰ πολὺ πνεύμα· τὴν βραδυὰ ὅπου εἰς τὸ σαλόνι τοῦ Μαρκησίου Κιουστίν κατὰ τὸ 1839 ἔκαμε τὴν γνωριμίαν τοῦ Βαλζάκ, τοῦ Λαμαρτίνου, τοῦ Ζιραντὲν καὶ ἄλλων. Εἰς μίαν συγκέντρωσιν πάλιν εἰς τὸ σαλόνι τῆς Γεωργίας Σάνδης ὁ Χάινε ἀνεδείχθη ἀληθῶς αὐτοκράτωρ τοῦ πνεύματος.

Ὁ Χάινε παρουσίαζε τοὺς φίλους του Γάλλους συγγραφεῖς καὶ ποιητὰς τὸν Λάουμπε. Εἰς ἕνα πρόγευμα τοῦ Λάουμπε πρὸς τὸν Χάινε τὸν Δεκεμβρίου τοῦ 1839 ἔλαβε μέρος καὶ ἕνας πτωχὸς μουσικὸς, νεώτατος ἀκόμη, τὸν ὁποῖον ὁ Χάινε πρωτοεγνώριζε καὶ ὅστις ἐκαλεῖτο ἀπλοῦστατα Ῥιχάρδος Βάγνερ.

ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΜΕΝ μερικὰς σκέψεις ἀπὸ ἕνα νέον βιβλίον «Pensées Féminines» τῆς κ. Κλαίρ Μπαόνερ. Ὅπως λέγει ὁ Φαγκέ εἰς τὴν κριτικὴν του, ἡ ἐντύπωσις τοῦ βιβλίου αὐτοῦ εἶναι ὅτι ἡ συγγραφεὺς τὸ ἔγραψε ὅχι κυρίως σκέψεως ἀλλ' ἐμπνεομένη κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὴν γύρω της ζωὴν:

«Μὲ τὸ ν' ἀνατρέφωμεν τὸ παιδί μας, ἀνατρέφωμεν τὸν ἐαυτὸν μας. Ἐξ αἰτίας τοῦ παιδιοῦ, διορθώνομεν τὰ δικά μας ἑλαττώματα καὶ ἀποκτῶμεν ἀρετὰς, ποὺ ὡς τότε οὔτε τὲς σκεφθῆκαμε».

«Τὸ κλείσιμόν τῆς πόρτας μᾶς λέγει, ἂν ἐκεῖνος ποὺ τὴν ἐκλείσῃ μᾶς συνώδευσε μετ' ἀγάπης ἢ μᾶς ἀποχαίρῃ μετ' εὐχαρίστησιν.»

«Ὅπως ἐκεῖνοι ποὺ ἀνεβαίνουν ἕνα βουνὸ ἔτσι καὶ αἱ ἀρεταὶ κρατοῦνται ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην. Μία μονάχα νὰ πέσῃ, πέρνει μαζί της καὶ τὰς ἄλλας.»

«Ἡ σιωπὴ χαρίζει τὴν φρόνησιν· ἡ φρόνησις χαρίζει τὴν σιωπὴν».

«Ὁ γέρος δὲν σέρνει μονάχα τὸ βάρος τῶν ἐτῶν· περισσώτερον ἀκόμη σέρει τὸ βάρος τῶν θλιβερῶν στιγμῶν.»

«Ἐκεῖνος ποὺ πεθαίνει εἰκοσι χρόνων, γενιέται ἄλλη μιὰ φορὰ γιὰ κείνους ποὺ τὸν ἀγαποῦν».

«Ἡ κριτικὴ εἶναι εἶδος ἐγωϊστικόν, ἐκλέγει ὡς βάρβαρος τὰς ἀδυναμίας τῶν ἄλλων».

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας Ἰούλιον, Ἰούλιον, Ἀύγουστον καὶ Σεπτέμβριον τὰ «Παναθηναῖα» ἐκδίδονται ἅπαξ τοῦ μηνὸς εἰς τεύχη διπλά.

Ὁ Δῆμος Ἀθηνῶν διοργάνωσε μεγαλοπρεπῆ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, τὴν πένθμιον ἐορτὴν τῆς 29 Μαΐου. Περὶ τὸ κενοτάφιον τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Παλαιολόγου ἐψάλη ἡ λειτουργία καὶ ἐξεφώνησε λόγον ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ν. Πολίτης, ἀπήγγειλε δὲ ποίημα ὁ κ. Ματσούκας.

Νέον δρᾶμα τρίπρακτον ἔγραψε ὁ κ. Παῦλος Νιρβάνας τὰ Χελιδόνια, προσωρισμένον διὰ τὸ θέατρον τῆς κ. Κυβέλης.

Ὁ ἀγαπητὸς συνεργάτης μας κ. Νίκος Α. Βέης ἔλαβε τὸ δίπλωμα διδάκτορος τῆς Φιλολογίας.

Ἐπιτροπὴ μετὰ πρόεδρον τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Ἀθηνῶν θὰ συλλέξῃ ἐράνους πρὸς ἀνέγερσιν ἀνδριάντος τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ εἰς τὴν Δημητσάναν.

Πρύτανης τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου διὰ τὸ νέον ἀκαδημαϊκὸν ἔτος ἐξελέγη ὁ καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν κ. Κυπάρισσος Στέφανος.

Ὁ Διοικητὴς τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς κ. Στέφανος Στροῖτ ἀνηγορεύθη ὑπὸ τῆς Συγκλήτου ἐπίτιμος καθηγητὴς τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου.

Ἡ «Χειραφετημένη» τοῦ κ. Χρ. Παπαζαφειροπούλου περὶ τῆς ὁποίας ἔγραψαν τὰ «Παναθηναῖα» θὰ δοθῇ ἐφέτος εἰς τὰς Ἀθήνας.

Εἰς τὴν «Ἰσιδα» τῶν Παρισίων τὸ φιλολογικὸν περιοδικὸν ποὺ διευθύνει ὁ κ. Ἀριστείδης Παρθένης δημοσιεύονται δύο ποιήματα ἐν μεταφράσει τοῦ κ. Κλήμη Πορφυρογενήτου.

Θεωρεῖται βέβαιον ὅτι αἱ Ἑλληνορουμανικαὶ σχέσεις θὰ ἐπαναληφθοῦν καὶ ὅτι ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸ Βουκουρεστίον θὰ διορισθῇ ὁ κ. Ἀνδρέας Παπαδιαμαντόπουλος Γενικὸς Πρόξενος τῶρα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἡ κόμισσα Tatiana Suchotin, κόρη τοῦ Λέοντος Τολστόη, ἐδημοσίευσεν τὰς περὶ τοῦ Τουργκένιεφ ἐντυπώσεις της, ὅπου διηγείται πῶς ὁ ἐνδοξος πατέρας της καὶ ὁ Τουργκένιεφ ἦσαν ἐπὶ πολὺ ψυχραμένοι καὶ δὲν συνεδέθησαν διὰ φιλίας παρὰ τὸ 1878 ὅτε ὁ Τουργκένιεφ ἐφιλοξενήθη παρὰ τοῦ Τολστόη εἰς τὴν Γιάσνιαν Πολιάναν. Ἐν τούτοις ὁ Τουργκένιεφ οὐδέποτε ἀπεδέχετο τὰς ἰδέας τοῦ Τολστόη.

Μεταξὺ τῶν Αὐτοκρατορῶν τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Γερμανίας καὶ τῶν Βασιλέων τῆς Δανίας καὶ τῆς Σουηδίας ὑπεγράφη σύμβασις τῆς ὁποίας σκοπὸς εἶνε ἡ ἀμοιβαία ἐγγύησις περὶ διατηρήσεως τοῦ καθεστώτος ὡς πρὸς τὰ σύνορά των ἐν περιπτώσει περιπλοκῶν.

Τὸν προσεχὲς Ἰούλιον θὰ γίνῃ εἰς τὸ Λονδὶνον τὸ διεθνὲς δημοσιογραφικὸν συνέδριον.

Εἰς τὴν «Ν. Ἐπιθεώρησιν» τοῦ Βερολίνου ἐδημοσιεύθησαν δύο ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ τοῦ Μπετόβεν. Ἡ μία ἀπευθύνεται εἰς τὸν διηγόρον του ἐν Πράγῃ καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ ἐνεργήσῃ ὅπως μὴ τοῦ διακοπῇ ἢ ἐκ 4.000 φιορινίων ὑποτροφία.

Ὁ Δανὸς κριτικὸς Γεώργιος Μπράντες εἰς ἓνα τοῦ ἀρθρον ὀμιλεῖ περὶ τῶν Ἑλληνικῶν φυσιογνωμιῶν εἰς τὴν σύγχρονον ποιήσιν. Εὐρίσκει ὅτι δολοκλήρος ἡ ποιήσις κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια στρέφεται πρὸς τὴν ἀρχαιότητα.

Ἡ Λαίδη Σέσιλ εἰς τὴν «Ἐθνικὴν Ἐπιθεώρησιν» τοῦ Λονδίνου γράφει μακρὸν ἀρθρον εἰς τὸ ὁποῖον ἐπιτίθεται κατὰ τῶν συνηγόντων τοῦ ἀρχαίου ἐνδύματος. Κάθε ἐνδυμα, λέγει, ἔχει τὴν ἐποχὴν του καὶ εἶναι ματαιοπονία νὰ ζητῇ κανεῖς πράγματα ποὺ δὲν γίνονται.

Εἰς τὴν «Nuova Anthologia» τῆς Ρώμης ὁ ποιητὴς Α. Φογκατσάρο δημοσιεύει ἐκ τοῦ τόμου τῶν ποιησέων του ποὺ θὰ ἐκδόσῃ προσεχῶς, ἓνα ἀπόσπασμα ἐπιγραφόμενον τὸ «Τραγοῦδι τῆς Ἀγωνίας» γεμᾶτο ἀπὸ λυρισμὸν καὶ ποιητικὴν ὁρμήν.

Ὁ Οὐίλιαμ Σόρπ δημοσιεύει εἰς τὸ Ἀγγλικὸν περιοδικὸν «Harper's» ἀρθρον διὰ τοῦ ὁποῖου ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἀμφισβητούμενη ὡς ἔργον τοῦ Σαίξπηρ τραγωδία «Τίμων ὁ Ἀθηναῖος» εἶνε ἀσφαλῶς ἔργον τοῦ μεγάλου Ἀγγλοῦ τραγουδοῦ.

Ὁ Πουτσίνης ἤρχισε τὴν μελοποίησιν νέου μελοδράματος «Ἡ κόρη τῆς δύσεως», τὸ ὁποῖον θὰ παιχθῇ εἰς τὴν Σκάλαν πιθανῶς τὴν προσεχῇ ἀνοιξιν. Ἡ ὑπό-

θεσις τοῦ ἔργου ἐλήφθη ἀπὸ τὸ δράμα τοῦ Belasco «Ἡ κόρη τῆς χρυσοῦς Δύσεως» τὸ ὁποῖον μὲ πολλὴν ἐπιτυχίαν παίζεται εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Ὁ Πουτσίνης ἐργάζεται διαμένων ἐκ περιτροπῆς εἰς τὰς τέσσαρας ἐπαύσεις του ἐν Torre del Lago, Salsomaggiore, Chianti καὶ Abetone.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σὰν παραμύθια Ἀχιλλέα Γεωργιάδη. Ἀθῆνα δρ. 1.

Ἱστορία τῆς Μουσικῆς Η. Α. Κöstlin μετάφρ. Ἀναστασίου Κ. Μάλτου. Βιβλιοθήκη Μαρκασλῆ Ἀθῆναι δρ. 7-50.

Les deux Testaments par Pol Arcas. Ἐκδοσις γαλλικὴ τοῦ «Monde Hellénique». τῶν Δύο Διαθηκῶν Πολ. Δημητράκοπούλου. Ἀθῆναι, τυπ. «Ἑστία».

Il poeta Marinetti Tullio Panteo. Milano Sole. Edit. Milanese.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κον Ν. Β. Ἀθήνας. — Γραμμένον μὲ ἀμέλειαν καὶ μὲ βίαν. Ἐχει κ' ἐμορφιὰς ποὺ χάνονται ὁμῶς.

ΖΗΤΕΙΤΑΙ τὸ διπλοῦν τεῦχος ἀρ. 163-164 τοῦ Ἰουλίου 1907, πρὸς δρ. 5.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΜΑΣ

ΚΑΘΕ συνδρομητὴς τῶν «Παναθηναίων» ὁ ὁποῖος ἐγγράφει ΕΝΑ νέον συνδρομητὴν ἐτήσιον καὶ συναποστέλλει τὸ τίμημα τῆς ἐγγραφῆς, λαμβάνει ὡς δῶρον ΔΕΚΑ βιβλία ἀπὸ τὴν Α' Σειρὰν τοῦ κατωτέρω καταλόγου ἢ ΤΡΙΑ ἀπὸ τὴν Β' Σειρὰν.

Πρὸς εὐκολίαν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ ἐκλέξουν καὶ ἀπὸ τὰς 2 Σειράς μαζί, διατιμῶμεν ἐν γένει τὰ βιβλία τῆς Α' Σειρὰς πρὸς Δρ.—Φρ. 1 ἑκάστον καὶ τῆς Β' Σειρὰς πρὸς 3. Θὰ λαμβάνουν δὲ βιβλία ἀξίας Δρ.—Φρ. 10.

Τὰ βιβλία θ' ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελευτῶν.

Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν βιβλίων τοῦ καταλόγου μας, ἀναλαμβάνομεν ν' ἀποστέλλωμεν ὅτι δῆποτε βιβλίον μᾶς ζητηθῇ μὴ ὑπερβαῖνον τὰς Δρ.—Φρ. 10 διὰ κάθε νέαν ἐγγραφὴν.

Κάθε συνδρομητὴς μᾶς ἔχει βεβαίως ἓνα στενὸν φίλον ἢ συγγενὴ φιλικῶς ἀγνώστην, ἢ διατεθειμένον ὁπωσδήποτε νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ ἔργον ἑνὸς περιοδικοῦ. Αὐτὸν τὸν φίλον ἢ συγγενὴ ἂς θελήσῃ νὰ τὸν ἐγγράφῃ εἰς τὰ «Παναθηναία». «Ὅτι ζητοῦμεν ἀπὸ τοὺς συνδρομητὰς μᾶς εἶναι ἐλάχιστον διὰ κάθε ἓναν χωριστά. ΜΕΓΙΣΤΗ ὁμῶς θὰ ᾔῃναι ἢ ἐκ τοῦ συνόλου ἐνίσχυσις τῶν «Παναθηναίων».

Τὰ βιβλία τὰ ὁποῖα προσφέρομεν δὲν εἶναι ἀμοιβὴ ὑπηρεσίας. Θὰ ᾔῃναι ἐνθύμιον μᾶς στενωτέρας σχέσεως, ποὺ θὰ συνδέσῃ τοὺς συνδρομητὰς μᾶς μὲ τὸ περιοδικὸν τὸ ὁποῖον ἐξέλεξαν ὡς πνευματικὸν τῶν σύντροφων.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΣΕΙΡΑ Α'

- Χ. Ἀννίος: Ἐδὼ κ' ἐκεῖ.
Δ. Βικέλας: Λουκῆς Λάρας, διήγημα.
Ν. Ἐπισκοπόπουλος: Ἑρμῆς ψυχῆς, δράμα.
Δ. Γρ. Καμπούρογλου: Mémoires du Prince N. Ypsilanti.
Κ.Μ. Κωνσταντόπουλος: Ἱστορία τῆς βυζαντ. τέχνης.
Σπ. Δοβρόδος: Ἡ Ἀγία Πόλις.
Μ. Μαλακάσης: Ἡ Κυρά τοῦ Πύργου, δράμα.

ΣΕΙΡΑ Β'

- Δ. Βικέλας: Λουκῆς Λάρας ἐκδ. πολυτελής.
Γρηγόριος Ξενόπουλος: Μαργαρίτα Στέφα.
Διηγήματα Σειρὰ Α'.
» Β'.
» Γ'.
Τόμοι τῶν «Παναθηναίων» χαρτόδετοι 1ος, 2ος, 3ος, 4ος, 6ος, 7ος, 8ος, 9ος, 11ος, 12ος.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ: Ἐν Λονδίῳ (22 Fenchurch street), Ἀλεξανδρείᾳ, Καῖρῳ, Χαρτοῦμ (Σουδάν), Κωνσταντινουπόλει (Γαλατᾶ καὶ Σταμπούλ), Σμύρῃ, Θεσσαλονίκη, Καβάλλα, Πειραιεῖ, Πάτραις, Βόλῳ, Σύρῳ, Καλάμαις, Χανίοις, Ἡρακλείῳ, Ρεθύμνῃ (Κρήτης).

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ 30^{ΗΣ} ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1908

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Ταμεῖον καὶ Ἐθνικὴ Τράπεζα	Δρ.	11,434,794.94
Διαθέσιμα παρὰ ταῖς ἐν Εὐρώπῃ Τρ. εἰς χρ.	»	2,603,767.92
Χρυσὸς καὶ Συναλλάγμα εἰς χρυσόν.	»	2,153,170.38
Προεξοφλήσεις Κεντρικοῦ καὶ Ὑποκαταστημάτων	»	13,502,603.47
Λ/σμοὶ τρέχοντες εἰς χρυσόν καὶ δραχμὰς		
ἐπὶ ἐνεχυρῶν χρεωγράφων	»	60,997,541.12
ἐπὶ ἐμπορ. καὶ ἄλλων ἐγγυήσεων	»	21,186,600.54
ἐπὶ ὑποθήκῃ ἀκινήτων	»	9,673,215.75
Δάνεια ἐπὶ ἐνεχυρῶν χρεωγράφων	»	2,940,752.12
Προσωρινοὶ τρέχοντες λ/σμοὶ εἰς χρυσόν καὶ δραχμὰς	»	11,772,119.99
Χρεώγραφα καὶ τοκομερίδια εἰς χρυσόν καὶ δραχμὰς	»	13,175,336.57
Ὁμολογίαι Ἐθνικῶν Δανείων καὶ Δάνεια εἰς Δήμους, λιμένας καὶ λοιπὰ Νομικὰ πρόσωπα	»	6,898,908.40
Καταστήματα καὶ κτήματα	»	2,392,376.35
Ἐξοδα ἐγκαταστάσεως Κεντρικοῦ καὶ Ὑποκαταστημάτων	»	721,705.01
Ὑποκαταστήματα καὶ διάφορα	»	1,607,314.65
	Δρ.	161,060,207.21

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Κεφάλαιον Ἑταιρικόν	Δρ.	40,000,000.—
Ἀποθεματικὸν τακτικόν	»	8,915,000.—
» ἔκτακτον	»	500,000.—
Ὁμολογίαι φρ. χρ. 2 1/2 ἑκατ. ἐξοφλεῖται τῇ 1η Ἰουλίου 1924	»	2,750,000.—
Καταθέσεις εἰς χρυσόν καὶ δραχμὰς	Δρ.	75,678,388.22
Ταμειυτήριον	»	5,511,847.25
Ταμεῖον συντάξεων ὑπαλλήλων	»	394,825.95
Ἐξωτερικοὶ λ/σμοὶ εἰς χρυσόν	»	25,547,021.94
Ἐπιταγαὶ πληρωτέαι	»	1,058,300.14
Γραμμάτια εἰσπραχθέντα εἰς χρυσόν καὶ δραχμὰς	»	560,463.71
Μερίσματα πληρωτέα	»	144,360.—
	Δρ.	161,060,207.21

Ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς

Ζ. Κ. ΜΑΤΣΑΣ

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Λογιστηρίου
Φ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν ἐκτελεῖ Προεξοφλήσεις, Εἰσπράξεις γραμματίων. Προκαταβολὰς ἐπὶ χρεωγράφων καὶ ἐμπορευμάτων, Ἀνοίγει τρεχομένους λ/σμούς ἡγγυημένους καὶ ἐν γένει ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης τραπεζικῆς καὶ ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως ὑπὸ συμφεροτάτους ὁρους. Δέχεται χρεώγραφα πρὸς φύλαξιν ἀντὶ ἐλαχίστων δικαιωμάτων, Ἐνοικιάζει χρηματοκιβώτια εἰς ἰδιώτας, Δέχεται καταθέσεις χρημάτων εἰς χρυσόν καὶ τραπεζογραμμάτια πληρώνουσα τόκον:

3	%	εἰς πρώτην ζητήσιν
3 1/2	%	διὰ καταθέσεις ἑξ μηνῶν
4	%	» » ἐνὸς ἔτους
5	%	» » δύο ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα

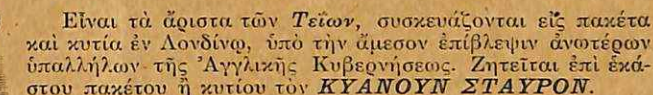
Διὰ τὰς εἰς τὸ Ταμειυτήριόν της, λειτουργοῦν καθ' ἑκάστην, καταθέσεις ὡς καὶ διὰ τὰς χάριν ἀγαθοεργῶν σκοπῶν, πληρώνει τόκον 4 1/2%.

ΚΑΤΑ ΤΗΝ 30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1908

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 7 Μαΐου 1908.

Ἀθῆναι. — Ὀδὸς Ἑρμοῦ

Πλοῦτος γραφικῆς ὕλης.—"Εν-
τυπα καὶ ἐπισκεπτήρια καλλι-
τεχνικά.—Ἐργοστάσιον φακέλ-
λων τέλειον.—Χάρτης τυπογρα-
φικὸς λευκὸς καὶ ἐξωγράφων
παντὸς εἶδους καὶ ποιότητος.
Εὐθηνία, ταχύτης, ἀκριβεία.

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ εἰς τὰ πρῶτης τάξεως Ἐδωδιμο-
πωλεῖα Ἀθηνῶν, Πειραιῶς, Βό-
λου, Πατωῶν, Σύρου, Ἀγοροστολίου, Λαμίας καὶ Κρήτης.

Ἀντιπρόσωπος διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Κρήτην

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΚΟΛΛΑΣ. — Ἐν Πειραιεῖ (Στοὰ Ριζάρη).

ὅτι σήμερον, ἡμέραν Σάββατον καὶ ὥραν 9 1/2 π. μ. ἐνεργηθήσεται ἐν τῷ Καταστήματι αὐτῆς, καὶ ἐνώπιον τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου, ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει, ἡ 17^η κλήρωσις τοῦ ἐκ δραχ. 20,500,000 δανείου αὐτῆς, ἡ ὥρισμένη διὰ τὴν 19^{ην} Ἰουνίου.

Κατὰ τὴν κλήρωσιν ταύτην θέλουσιν ἐξαχθῆ
ἐκ τῆς κληρωτίδος δεκαεὶ ἀριθμοὶ ὁμολογιῶν
μετὰ λαγνοῦ.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Μαΐου 1908.

Ὁ Διοικητὴς
Σ. ΣΤΡΕΪΤ

ΕΤΑΙΡΙΑ ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1893

ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡ. 500.000

ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡ. 500.000

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ

Βραβευθέντα διὰ χουσῶν βραβείων ἐν τῇ Παγκοσμίῳ
Ἐκθέσει τῶν Παρισίων, τῇ Διεθνείᾳ Ἐκθέσει
τῆς Κορίνθου καὶ τῇ Διεθνείᾳ Ἐκθέσει τῶν Ὀλυμπίων.

Στεατοκήγρια (Σπερματόετα) ἀρίστης καὶ
πρώτης ποιότητος, χρωματιστὰ καὶ ἐκκλησιῶν,
κατασκευαζόμενα διὰ νεωτάτης χημικῆς μεθόδου,
δίδουσιν ἅπλετον φῶς, τήκονται ἅνευ σταγόνων
καὶ σβύνουσιν ἅνευ ὁσμῆς. **Στεατίνην, Παραφ-
φίνην, Κηριζίνην, Γλυκερίνην καὶ Ἐλαιήνην.**

Γραφεῖον Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σοφοκλέους ἀρ. 2.

ΤΟ ΦΑΛΗΡΟΝ

ΙΩΑΝ. Κ. ΚΟΝΤΣΙΔΕΛΟΥ
Παράρτημα ἐν Ἀθήναις
Ὁδὸς Χαλκοκονδύλη 34α.

ΟΛΑ ΤΑ ΓΑΛΑΚΤΕΡΑ ΕΙΔΗ

ΓΑΛΛΑ ΑΓΝΟΤΑΤΟΝ

πρὸς 80 λεπτὰ ἢ ὀκτῶ

ΜΙΑ ΔΟΚΙΜΗ ΑΡΚΕΙ

ΔΙΑ ΝΑ ΣΑΣ ΠΕΙΣΗ

ETAIPIA

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΥΡΙΤΙΔΟΠΟΙΕΙΟΥ
ΧΗΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

ΠΑΡΥΘΕΙΣΑ ΤΟΙ 1882

ON KΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΒ

ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡ. 3.000.000

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ

ΒΡΑΒΕΥΟΝΤΑ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΔΙΑ ΧΡΥΣΟΥ ΒΡΑΒΕΙΟΥ

Πυρίτις ἀκαπνος πολέμου καὶ κυνηγίου Πυ-
ρίτις μαύρη καὶ Δυναμίτις ὅλων τῶν εἰδῶν.
Φυσίγγια ἀκαπνου καὶ μαύρης πυρίτιδος παντός
ὄπλου. Κάλυκες Μάγλιες, Γκοῶ καὶ περιστροφῶν.
Θεικὸν ὀξύ, Νιτρικὸν ὀξύ, Ὑδροχλωρικὸν ὀξύ,
Θεικὸς χαλκός, Θεικὸς σίδηρος, Ἀντιπερονοσπο-
ρίνη, Στουπέτσι, Μολυβδοσωλήνες, Σπάγια.

Τιμαὶ ἀνεπίδεκτοι συναγωνισμοῦ.

ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ LIMITED

ΣΥΣΤΑΘΕΙΣΑ ΤΩΙ 1839

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ £ 315.510

ΕΔΡΑ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩΙ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ἐν Κερκύρα, Κεφαλληνία, Ζακύνθῳ, Πάτραις, Πειραιεῖ, Τριπόλει.

Καταθέσεις. Ἡ Ἰονικὴ Τράπεζα Limited ἀπὸ τῆς 1^{ης} Ἰουνίου 1907 καὶ μέχρι δευτέρας εἰδοποιήσεως, δέχεται καταθέσεις εἰς τραπεζογραμμάτια ἐπὶ τόκῳ ὑπὸ τοὺς κάτωθι ὅρους:

2 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς α' ζήτησιν διὰ ποσὰ μέχρι 100.000 Δρ. — 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς α' ζήτησιν διὰ ποσὰ πέραν τῶν 100.000 Δρ. — 3 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 3 μῆνας. 3 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 6 μῆνας μέχρι 2 ἐτῶν. — 4 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 2 ἔτη μέχρι 4 ἐτῶν. — 4 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ ἐπέκεινα τῶν 4 ἐτῶν.

Ἡ Τράπεζα δέχεται ἐπίσης καταθέσεις εἰς chèques ἐπὶ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, ἐπὶ τόκῳ, ὡς ἑξῆς: 3 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς α' ζήτησιν. — 3 1/4 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 6 μῆνας. — 3 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 1 ἔτος. — 4 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 2 ἔτη καὶ ἐπέκεινα.

Αἱ εἰς ἐπιταγὰς (chèques) ἐπὶ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας καταθέσεις ἀποδίδονται εἰς ὃ εἶδος ἐγένετο ἡ κατάθεσις, παντὸς δικαιώματος χαρτοσήμου ἐπιβαρύνοντος τὸν καταθέτην.

LA REVUE

ANCIENNE REVUE DES REVUES

Sommaire du 1er Juin. — G. Compayré, L'«Amoralisme» à l'École primaire. — Georges Lecomte, Henry Becque. — Sully Prudhomme, Poésies inédites. — A. de Chabannes La Palice, Qu'est-ce que l'Individualisme? — Gaston Bonnier, La Vie éternelle sur la terre. — Paul Gsell, La Faillite des Salons de Peinture. — Emile Faguet, La Marquise de Lage de Volude. — B. Beau, Les Triomphes de l'Espéranto. — G. Savitch, Léonide Andréiev (fin). — Fernand Gregh, Chez les Poètes. — Xavier Roux, Le Mouvement dramatique.

ΛΟΥΤΡΑ ΚΥΛΛΗΝΗΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1 ΜΑΪΟΥ ΕΩΣ ΤΕΛΟΥΣ ΙΟΥΛΙΟΥ

Ἐκκλησία, Κατάστημα λουτρῶν τέλειον, Μέγα Ξενοδοχεῖον μετὰ πᾶσαν ἄνεσιν. Ξενῶν, Ἑστιάτοριον, Καφενεῖον, Παντοπωλεῖον, τιμὰι εἰς ὅλα μέτραι, Φυτεῖαι, Κῆποι, Ἐκδρομαί.

Εἰσιτήρια διαρκείας 30 ἡμερῶν ἐξ Ἀθηνῶν

Α' Δρ. 50, Β' 38, Γ' 22

ΤΑ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Κολώνια

Κ. Βελισσάριος, ὁδὸς Σταδίου, 67.

Κομμώδεις Κυριῶν

Κ. Βελισσάριος, ὁδὸς Σταδίου, 67.

Γαλακτοκομεία

Ι. Χρυσάκης, ὁδὸς Φιλελλήνων 4.

Βιβλιοδετεία

Σ. Ἀμπατζόπουλος, ὁδὸς Κολοκοτρώνη 7.

Φαρμακεία

Π. Βασιλείου, ὁδὸς Σταδίου καὶ Αἰόλου.

Ἐδωδιμπορεία

Β. Ἀπόττου πρόφην Γουλιέλμου, ὁδὸς Σταδίου 9.

Καφεζυθοεστιατόρια

Πανελλήνιον, ὁδὸς Πανεπιστημίου-Προαστείου.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ THOMSON HOUSTON

ΕΔΡΑ: ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΙΣ ΜΕΤΟΧΑΣ: ΔΡΑΧΜ. 10.000.000. * ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΙΣ ΟΜΟΛΟΓΙΑΣ: ΦΡ. ΧΡ. 10.000.000

Κεντρικὸν Ἐργοστάσιον ἐν Νέῳ Φαλήρῳ. Σταθμοί: Ἐν Ἀθήναις, Πειραιεῖ, Νέῳ Φαλήρῳ καὶ Κηφισίᾳ. — Ἡλεκτρικὴ κίνησις τοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ Σιδηροδρόμου καὶ τῶν Τροχιοδρόμων Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ Περιχώρων. — Προνόμιον φωτισμοῦ δι' ἡλεκτρισμοῦ καὶ ἀερίου τῶν πόλεων Πειραιῶς, Πατρῶν, Σύρου, Καλαμῶν, Ἀργοστολίου καὶ Χαλκίδος. — Ἡλεκτρικὸς Τροχιοδρόμος Πατρῶν.

Ἡ Ἐταιρία ἀναλαμβάνει ἐγκαταστάσεις φωτισμοῦ καὶ κινητηρίου δυνάμεως καὶ ἐν γένει πᾶσαν ἐργασίαν σχετιζομένην μετὰ τὸν ἡλεκτρισμὸν ὑπὸ πάσας αὐτοῦ τὰς μορφάς. — Προμηθεύει παντὸς εἶδους ὑλικά ἡλεκτρισμοῦ καὶ ἰδίᾳ ὄργανα καὶ μηχανὰς THOMSON HOUSTON τῶν ὁποίων εἶναι

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ